

İSTASYON

Kavuşmayı sever...

MALTEPE

HAZİRAN
2023

SAYI:33

ÜCRETSİZDİR

Daha son sözü
söylemedi hayat!

ARZU ARMAĞAN AKKANATLI • ATAOL BEHRAMOĞLU • AYLİN ÜNAL • AYO AYOOLA • AYŞEN ŞAHİN • BARAN BİLGİT • BARIŞ İNCE • BİLGE ÇOLAK • BİRCAN USALLI SİLAN
CAN ERSAL • DENİZ ÖZEN • DERYA ERKENCİ • DİLEK NEŞE AÇIKER • FADİME USLU • FRANCIS COMBES • GÜLŞEN İŞERİ • HALİL İBRAHİM ÖZCAN • HANDE ÇİĞDEMOĞLU
HAYDAR ERGÜLEN • KENAN BAŞARAN • LUIS FILIPE SARMENTO • LÜTFİYE YILDIZ • NASUH MAHRUKİ • NAZIM ALPMAN • NEBAHAT AYHAN • NEBİL ÖZGENTÜRK
NURTEN GEROĞLU • PELİN BATU • RANA POLAT SÖNMEZ • RATI SAXENA • SEDA ŞANLI • ŞEYHMUS DİKEN • ULAŞ GEROĞLU • YAŞAR SEYMAN • ZAFER KÖSE • ZÜLFÜ LİVANELİ

HER ŞEYE RAĞMEN
BU YERYÜZÜNDE
ŞARKILAR SÖYLEDİK..
TEŞEKKÜRLER DÜNYA...

KÂZIM KOYUNCU

ULAŞ GEROĞLU

SERSERİ OKLAR

Hesaplaşırken ortaya koyduğumuz sertliği, kararlılığı keşke kavga ederken ortaya koyabilseydik.. Belki o zaman hedef arayan serseri oklara dönmezdik..'

Bu sefer sonda söyleyeceğimi, en başta söylüyorum. Hatta baştan sona yazılacakları, sondan başa kaleme almak istiyorum. Kendimizle yüzleşmenin çaresizliğiyle belki, belki de vicdanımın sızısıyla. Acımasızlığın ve haksızlığın tam da ortasından yazıyorum belki de...

"Yaşadıklarımın öğrendiğim bir şey var: Yaşadın mı, yoğunluğuna yaşayacaksın bir şeyi" diyor Ataol Abi. Yoğunlaşamayanların sesleri pek gür çıkıyor bu günlerde. Çok değil birkaç hafta öncesine kadar sevginin ve barışın diliyle inleyen meydanlar bugün "İstemezük" diye inliyor. Çok yazık oluyor yürüdüğümüz yola, başarmak üzere olduğumuz birlikteliğe, emek verdiğimiz sevginin diline. Ağzımızdan çıkan sözü tartamıyoruz, o sözle aslında kendimizi koca bir boşluğa ittiğimizi göremiyoruz. Sıdkımızın sıyrıldığı öfke, kin ve nefret diline teslim oluyoruz, hatta o dile nasıl olduğunu anlayamadığım bir şekilde ait oluyoruz. Neye karşı durduysak, neyi değiştirmek istediyssek ona benzeşiyoruz. Birer ikişer kafa kafaya verip kelle isteyen tebaya dönüşüyoruz. Ne farkımız kalıyor anlamıyorum 1930'un Aralık'ından? 1993'ün Temmuz'undan? Yüzleşmemiz gereken gerçekleri öteleyerek, sebep ve sonuç arayışı tüketmeye başlıyor bizi. Öfkeliyim, öfkem hayal kırıklığında değil, sonrasında şahit olduklarımıza...

Gerçek şu ki zor yılların içerisinde olduğumuz farkındalığı belki bizleri bu kadar korkutuyor. Ve o korkuyla telafisi olmayan bir

fikri linç girişiminin parçası oluyoruz. Kendi kendimize bu kadar acımasız olarak, bunu pervasızca sürdürerek ne elde edebiliriz ki? Daha önce ne elde ettik ki? Her çeyrek asrında yeni bir hesaplaşma ile parçalanmadık mı? Başarısızlık yürünen yolu yanlış mı kıldı ki, yolu unuttuk? Hayal kırıklığı, parmaklarımıza düşen kalbi bu kadar çabuk mu unutturdu ki, sevginin dilinden bir günde uzaklaştık. Aslında bu kırgınlık, hedefe koyduklarımıza değil. Kendimize..Kabul edelim birbirimizi sandığımız kadar iyi tanımadığımızla yüzleştik. O yüzden kırgınlıktır. Aslında bu kırgınlık başarısızlığımıza değil, düşlerimizi paylaşmayan diğer yarımıza. Yani yine kendimize. Bu yüzden şimdi çıkıp her mecrada sahte öfkelerle istediğimiz diyet çok manasız geliyor bana. Ben başarısızlığın ardında daha çok yolumuz olduğunu görüyorum. Mücadeleyi dar koridorlardan geniş coğrafyamıza yaymamız gerektiğini görüyorum.

Çoğumuzun ruhunda git gide büyüyen boşvermişlik duygusundan daha tehlikeli bir gerçekliğimiz yok. Zaman küskünlüklerimizi kaldıramayacak kadar acımasız artık. Küsemezsin! Yorulamazsın! Ve Hesap Soramazsın!... En azından kendinle hesaplaşmadan yapamazsın...

Çok sevdiğim bir şarkı var. **"Eksildi ömrümüzden/Umut dolu o yıllar/Siz miydiniz bizler miydik/Yorgun düşen kuşaklar/Yaralayan sözler sözler gibi/Silinmeyen izler izler gibi/Birbirini gözler gözler gibi/Zor, zor yıllar"** diyor şarkıda. Yarım asırlık bir şarkıya bu kadar ait olmak bizim en büyük derdimiz. Ve de değiştirmeyi başaramadığımız gerçekliğimiz.

Başımıza gelen, düşümüzü kırıp döken her ne ise bugünün kişileri, bugünün gerçeği değil sorumlusu. Bir asırdır süregelen bir aydınlanma mücadelesinin parçası. Nasıl ki ayrılıklar da sevdaya dahil, kaybedişlerde mücadeleye dahil. Bak şarkılara, ezber ettiğin şiirlere, bak sevdiğin saydığın insanların sürgünlerine ve ölümlerine. Sadece sana ait değil ki bu kavga. Ve beklediğin gibi bir koltuk değişimi kadar da basit değil. Birkaç ayda sonuç alacağın bir kısa yol değil. Nasıl ki sana miras kaldı "değişim" dediğin, farkına varmalısın miras bırakacaksın sen de bir "değişim". Suçlu aramayı bırakmalıyız artık. Daha çok kalabalıklaşmalı, daha çok sıkışmalıyız.

İnsan bazen kazandığında kaybeder, bazen de kaybettiğinde kazanır. Buna düşüncemiz değil, ait olduğumuz zaman karar verir. Bugün bize hayal kurduran bir heyecanı yargılıyoruz. Dedim ya serseri oklar gibiyiz, her gördüğümüzü hedef sanıyoruz. Bu gidişle zamanın da karar vermesi çok kolay olacak. Ve bu kurduğumuz hayal için, beklediğimiz aydınlık günler için ve romantik düşlerimiz için hiç iyi olmayacak. Zamanın işi kolaylaşırsa kararlı ve daha bilge bir mücadele için fırsatımız kalmayacak. Bugün örnek aldığımız hiçbir mücadele, hiçbir kavga ve peşinden gittiğimiz düşünce sana kolay bir zafer vadetmemişken bunu beklemek ne kadar doğru? Öfkemi ve kırgınlığımı göm. Kırgınlıklarınla yüzleş. Bunu yapabilir misin? Öfkemi ve hesaplaşma duygunu bırakıp yola devam edebilir misin? Bence bunu başarabilirsin. Ve başarabilirsen o andan itibaren kazanmaya başlayabiliriz...

FADİME USLU

Selvi Boylum Al Yazmalım, bir tercih hikâyesidir. Kişinin özne olarak kendini inşa etme serüvenidir. Birbirine karşıt iki yaşayışın odağındaki edilgin kişinin birey olma sürecinde, bu karşıt kutuplardan birini seçme iradesinin hikâyesidir. Bu tercih aynı zamanda babaya yöneliktir. Hikâye; baba nedir, babalık neyi kapsar sorusuna işaret eder. Aile ilişkilerindeki baba rolünün karşılığını gösterirken toplumsal bellekteki baba figürünü de anlatır bize.

Odak karakter Asya, hikâyesinin temel çatışmasını yaşarken, "Bize emek veren kim? Babalık hakkı kimin bilmiyorum," der. Baba konusunun tarihteki yeri iktidarla ilgilidir. Tanrı baba, devlet baba, daha gerilere gidelim: Oidipus. Selvi Boylum Al Yazmalım, baba figürü ya da mitini işlerken bir bütün olarak otoritenin ve otoriteyle ilintili kişi ve halkların ortak hikâyesi ya da yazgısını değerlendirir. Yazgıya, otoritenin hükümlerine boyun eğip eğmemekle ilişkilidir bu.

Asya, babasız bir köylü kızıdır. Annesinin buyruklarını yerine getirir hep. Başta annesinin, yüzüne çamaşır kazanındaki isi sürmesine itiraz etse de eve dönerken onun davranışını tekrarlar. Yüzüne kazanın is karasını sürer. Onu onaylar böylece. Bir başka onay da evlilikle ilgilidir. Annesinin belirlediği damat adayıyla evlenmek üzeredir. Asya, iradesi dışında âşık olur ama iradesiyle âşık olduğu kişiyle kaçıp evlenir. Nikahsız olan bu evlilikten bir çocuk doğurur. Kocasının ihanetini görünce yine iradesiyle çocuğunu alıp evini terk eder. Karşılaştığı bir başka erkeğin desteğini görür, yeni bir hayat açılır önünde. Kooperatife bağlı bir işi vardır artık. Dokuma tezgâhının başında çalışan emekçi bir kadındır. Geleneksel köylü kıyafetlerini terk edip şehirdeki kadınlar gibi giyinmeye başlar. Ayağındaki lastik çizme çıkmış -evinde bile- yüksek topuklu ayakkabı giymeye başlamıştır. Başındaki örtüyü çıkarmamıştır ama. Yeni evinde aklın, sağduyunun huzurlu gölgesinde yaşar. Aşkın coşkusu gerilerde kalmıştır. Geride kalan kocasıyla yolları kesiştiğinde, bir karar ânının hesaplaşmasını yaşar Asya. Sevginin emekle bağlantısını sorgular. Aşkla bağlandığı İlyas'la nikahsız evliliği geçersizdir. Sevgiyi daha çok akıl düzeyinde yaşadığı Cemşit, nikahlı kocasıdır. Asya, gönlüyle aklı arasında kaldığında tercihini belirleyen oğlu olur. Onun baba bağlantısı. İşte bu noktada hikâye, izleyiciden, toplumların baba figüründeki temel arayışını işaret eden bağlantılar kurmasını talep eder.

Film, Çukurova kırsalındaki baraj inşaatıyla açılır. Doğayı bozarak değiştiren devlet babanın araçları olan makinelerle, otoritenin makineleşmesini talep ettiği işçiler panoramik bir biçimde gösterilir. Neredeyiz ve hangi zamanı yaşıyoruz sorusunun yanıtları filmin ilk sahnesinde kısaca yanıtlanır. Hemen ardından da baraj inşaatı nedeniyle evi ellerinden alınmak istenen annenin öfkesi yansıtılır. Ona karşı koyan kızı, boyun eğmenin toplumsal karşılığını söyleyen bir elçi gibidir.

AŞKIN, AKLIN SAĞDUYUNUN HİKÂYESİ

Asya'nın itirazı şöyle dile gelir: "Nasıl olsa yıkılacak ana. Yıkmasalar da su basacak. Koca hükümet barajı senin benim keyfime durur mu?" Bu sözler toplumu edilgin kılan görüşün uzantısıdır. Asya annesine karşı koyarken aslında hükümet babaya itaat eder. İtaat etme öylesine sinsi bir bilinçtir ki, insanın bütün eylemlerini yönetir. Bunu göstermeye odaklanan senaryo, Asya'nın ikinci itaatini annesinin yüzüne is karasını sürmesini kabullenmesiyle deşifre eder. Evden uzaklaşırken anneden gizli gizli yüzünü silip eve dönerken yeniden is karasını yüzüne sürmesi, göğsüne sakladığı al örtüsünü başındakiyle değiştirmesi, iradesi iğdiş edilmiş insanın durumunu açıklar.

Film, gösterdiği resimde doğrudan anlatmadığı anlamlı simgelerle örülmüştür. Asya'nın başörtüsü bunlardan biridir. İlk sahnede, Asya'nın başında tahta baskı tekniğiyle yapılan siyah bir örtü vardır. Aynı teknikte yapılan örtünün beyazı annesinin başındadır. Kadına biçilmiş rolleri yıllardır sessiz bir kabullenişle yaşamının simgesidir bu örtüler. Asya, evinden azıcık uzaklaştığında bu örtüyü al yazmasıyla değiştirir. Asya, coşkulu bir köylü kızırken başörtüsündeki renkler capcanlı patlar. Saçı, örgülüdür ama Asya'nın coşkusu kadar kontrolsüzdür. Asya'nın duyguları, yaşayışı süreç içinde değişir. İhanete uğradığı, duyguları solduğu andan itibaren de başörtüsünün rengi soluklaşır. Donuk bir katılıktır. Kahverenginin, sarının tonları hâkimdir artık. Örtüsü her zaman başında değildir. Simsiyah uzun saçları, yaşayışındaki düzenin bir sembolü olarak özenle taranmıştır. Asya, büyük bir dönüşüm yaşar hikâyesinde. Yaşamının hükmünü kendisi verir. Kaderini kendisi belirler. Sadece Asya değil, İlyas da büyük bir değişim, dönüşüm geçirmiştir. Ama bu Asya'ninki kadar köklü değildir.

Selvi Boylum Al Yazmalım filminin temel değerlerinden biri de saygıdır. İlyas'ın kamyonuna saygısı, kamyonuyla konuşması, emeğiyle arasındaki ilişkiyi yansıtır. Kamyonun tacına işlenen "Aldırma Gönül" sözü, Sabahattin Ali'ye bir selam olarak da okunabilir. Filmde bütün karakterler arasında saygının olası bütün mesafeleri işlenir. Cengiz Sezici'nin canlandırdığı Can karakterinin saygı ihlali film boyunca değişmez. Ama Asya'ya saygısızlığının bedelini ağır ödeyen İlyas'ın trajedisinde diyalektik yasanın süreçleri işlemeye başlar. Karşıtına dönüşmenin aşamaları gösterilir filmde. Ahmet Mekin'in hayat verdiği Cemşit ise bir saygı abidesidir.

Sözcükler Dergisi'nin 100. sayısında yer alan "Sanatımızdan Portreler" başlıklı metinde Salih Ecer, Ahmet Mekin'i anlatırken şöyle der: "Ahmet Mekin büyük bir saflık katar oynadığı filmlere. Yakışıklı, güven veren, imdat istenen. Her işini iyi kalpli, yoksul -gereken de buydu, dikkatli yapmış olmasıdır. Türkan Şoray, Kadir İnanır ve önce Ahmet Mekin, Atıf Yılmaz'ın filminde nasıl da inanç sınırlarında oynamışlardır. O filmde Ahmet Mekin'e bakınız. Ender oyuncu Ahmet Mekin'e." Filmde hiçbir karakter, hiçbir unsur, hiçbir nesne bir diğerini geride bırakmaz. Cahit Berkay'ın unutulmaz müziği de başrolü paylaşan efsanevi bir karakter oyuncusudur. Kostüm tasarımı ve ışıkçısına sinemanın göz önünde olmayan emekçileri filmi başyapıt yapan büyük emekçilerdir.

Sovyetler rejimi ikliminde Kırgız bölgesinde doğan Cengiz Aytmatov'un romanını senaryolaştıran Ali Özgentürk, hikâyeyi topraklarımızın bir parçası haline getirmiş; yönetmen Atıf Yılmaz, ışık, kamera, sahne ve kostüm tasarımı, sahne perspektifi duyarlığı, oyuncuların temsil ettiği karakteri yansıtmaya tavırla hikâyenin ömrüne ömür katmıştır.

YAŞAR SEYMA

Ahmed Arif'le Ankara Akşamları

"Bir akşamüstüdür şarabi"

Ankara'da 12 Eylül günleri, akşamları, sokağa çıkma yasağı başlamadan yarıda bırakılan dost muhabbetleri, bazen karanlık günlerin içinde umut yeşerten sanat sohbetleri insanı çoğaltırdı. Ankara bürokrasi kenti dense de sanat dünyasının ne çok değeri Ankara'ya gelmiş, yaşamış, iz bırakıp ya başka kentlere gitmiş ya da dünyadan göçmüştür.

Ahmed Arif'in çok sevdiği gündüz cıvı cıvı gece ışıllı Kızılay Meydanı, artık halkın meydana olmaktan çoktan çıktı. Kızılay Meydanı; halkın özgürlük meydanı ya da nabzının attığı meydan değil sadece, koşuşturduğu bir kavşak bugün.

Dünyanın hangi kentine gitsem o kentin yazarının, şairinin sokaklarında dolaşmak; onunla o iklimi, o ruhu yaşamak, o mekânda oturup ortamı saatlerce gözlerimle taramak, geleni gideni izlemek, biriktirip yaşama akmayı sevdim. Bilirim ki şairlerin yazdıklarında yaşadığı kentin tarihi, doğası, gizemi saklıdır.

12 Eylül'ün karanlık akşamlarında bazı dostlarla buluşur, edebiyat ağırlıklı söyleşiler gerçekleştirdik. Arada bir karşılaşır o günleri yâd ederken dostlar, en çok da siyaset adamı Hikmet Çetin; "Yaşar, yaz bu edebiyatın doyulmaz akşamlarını." diyor. Anılarımız tazeliğini korusa da gittiğimiz mekânlar, kent kültüründen yoksun belediye başkanı tarafından yok edilmiş o da seçim kaybederek unutulmuştu.

Ankara buluşmalarımızda akşamın onur konuğu Ahmed Arif'ti. Onu dinlemek doyulmazdı. Dicle sakinliğinde akıyordu sözleri, dizeleri, o nahif esprileri ve insana takılmaları. "Yaşar, Çankaya'da oturur ama kökü Altındağ'dadır." deyişleri.

Şairle gezmek şiirini yazdığı Karanfil Sokak'ta başlamak gibi...

Karanfil sokağında bir camlı bahçe

Camlı bahçe içre bir çini sakı

Bir dal süzülür mavide

Al - al bir yangın şarkısı,

Bakmayın saksıda boy verdiğine

Kökü Altındağ'da, İncesu'dadır.

Karanfil sokakta o yılların ruhunu, iklimini korumaya çalışan kent tutkunları, sanatseverler, kadınlar ve üniversiteli gençlerdi. Kaç genç

Ankara'ya gelir gelmez soluğu Karanfil Sokak'ta almaz ki?... Şiirden ötürüdür adının zihinlere mış gibi çakılması. Gençler sevdalandığını anlatır bu sokakta; Dost Kitabevi, Mülkiyeliler Birliği olmasın bu sevdaların mekânı, soluk aldıranı, insanı başka dünyalara yolculuğa çıkaranı...

Karanfil Sokak'tan Tunus Caddesi'ne Ahmed Arif'siz yıllardır yürüyorum. Esprili sözlerini anımsıyorum. Tunalı Hilmi Caddesi'ne yol alırken Cumhuriyet kadrolarının kadın hakları için yaptıkları benimle yürüyor. Şairlerin Ankara'ya şiirlerinde ne kadar cömert davrandığını biliyorum.

Ahmed Arif'in şiirlerindeki derelerin semt adı olarak kalışı içimi acıtıyor. Oysa bir su kanalının kente kattıklarını Avrupa kentlerinden yaşayarak görüyoruz.

Ankara'da, edebiyat sohbetlerinin son demlerinden nasiplenmiş bir yazar olarak dünya edebiyatı ve dünya kentleri hakkında ne çok bilim insanının, büyükelçinin düşündüklerini, anılarını, şairlerin şiirlerini, yazarların romanlarını ve öykülerini önce tadımlık duydum sonra da okudum. Ahmed Arif'in baş tacı olduğu o masalarda Fransız edebiyatını, öncü kadınlarını biriktirdiğim anılar ilk Paris gezimde Eyfel'in tepesinde sel olup Seine Nehri'ne karıştı.

Bir Ankara Akşamında Kızılay'da şimdilerde yok olan bir lokantada Ahmed Arif, Hikmet Çetin, Rahmi Saltuk, Ahmet Kahraman'ın olduğu kalabalık bir akşam yemeğinde, doyulmaz edebiyat sohbetlerine dalmışken; lokantaya Hikmet Şimşek ile Yaşar Kemal geldi. Bizim masaya ayaküstü uğradılar. Selamlaşma sonunda Ahmed Arif daha söze başlamadan Yaşar Kemal, "Ahmed'im, Ankara'ya gelip sana uğramadığımı O çocukları söylüyormuş. İnan çok gelemiyorum." deyince Ahmed Arif esprili bir yanıt verdi. "Yaşar senin O çocukları ile işin ne?" Güldüştüler. Bol küfürlü konuşmalar ustalara özgü ve onlara yakışıyor.

Ahmed Arif'li masalarda ne çok şeyler öğrendim. Mezopotamyalı şair Diyarbakır'ı tüm güzellikleri ile öyle güzel anlatırdı ki, zihinlere sözcük sözcük nakşederdi. Annesiyle anılarından, oğlu Filinta'dan, bir de Diyarbakır'dan mutlaka söz ederdi. Annesi ile Diyarbakır'da yazlık sinemalara giderlermiş. Filmin bitiminde eve dönüşte; annesi gazoz diye bağırarak gençlerin sesinden ve filmin konusundan ötürü Ahmed Arif'e kızarmış. "Oğul oğul öyle filmlere getiriyorsun ki ya fakir oğlan,

zengin kıza sevdalanıyor, kıızı vermiyorlar ya da kız babasız çocuk doğuruyor ağlaması bana düşüyor." Ahmed Arif annesinin bu kızmalarına hep çok gülmüş. Öyle ballandıra ballandıra anlatırdı ki biz de katıla katıla gülerdik.

O akşamlarının birinde dinlediğim belki de bir şehir efsanesinin izleri beni bir başka ülkeye ve şaire götürmüştü:

Fransa'da yeni evlenen çiftler evlerine geldiğinde, o gece evin tüm ışıkları yanarmış. Akşamlardan bir akşam Paris sokaklarının birinde, gençler günü geceye devretmek için coşkulu evlerine dönerken bir de bakmışlar ki bir evin tüm ışıkları yanıyor. Aşka gelip "Hadi kapıyı çalıp yeni evlenen bu çifti kutlayalım" demişler. Kapının zilini birkaç kez çaldıklarında orta yaşlarda bir beyefendi, kapıyı açıp bunları evin salonuna almış. "Ben şarap içiyorum, siz de içer misiniz?" diye sormuş. Gençler hep bir ağızdan, "Olur" demiş. Beyefendi kadehlerle salona dönmüş. Şarapları doldurup kadehleri kaldırıncı gençlerden biri, "Eşiniz yok mu? Nerede gelin hanım?" diye sormuş. Orta yaşlı bey, "Ben evlenmedim ki, üç yıldır üzerinde çalıştığım şiirimi bugün bitirdim. Onun şerefine evin bütün ışıklarını açtım ve bir başıma kutlamaya başlamışken siz kapıyı çaldınız" demiş.

O şairin, çok sevdiğim Charles Baudelaire olduğunu öğrenmişim.

Ertesi gün ilk işim Charles Baudelaire şiirlerini bulup okumak oldu. O akşam öyle etkilenmişim ki, üç yılın sonunda bitirdiği şiirin hangisi olduğunu sormadım. Belki de Baudelaire, adını söylememişti gençlere, belki anlatan şair de adından söz etmemişti.

Ben o akşam, senin bu anını dinledim, ertesi gün de şiirlerini okumaya başladım. Öğrendim ki sana "Albatroslara âşık şair" de diyorlar.

Ankara'da böyle sohbetler artık azaldı...

Anadolu'nun vicdanı Ahmed Arif, yaşadığın Ankara ne kadar kötü yönetilirse yönetilsin onun bağımsızlık ruhu var. Mücadelenin adı o... Şiirlerinin, öykülerinin, anılarının var. Sizin gibi büyük ustaların izleri, geride bıraktıkları var. Dikmen sırtlarında adınıza Ahmed Arif Parkı ve heykeliniz var. Umud bu ya bir Ahmed Arif kültür merkezi ya da yazarlar evi olsa diye yıllardır bekliyorum...

Ankara sanatın da başkenti olmak için direniyor...

BUĞRA GÜLSOY: Yazarkenki yalnızlığımı seviyorum

"Bildğin her şeyi unut. Çünkü bildiklerin
"her şeyi" unutturmak içindi."

Buğra Gülsoy, oyunculuğuyla tanınıyor daha çok. Tiyatro ve yönetmenliğini de bilenler bilir. Peki edebiyat? Ben onu oyunculuğundan çok kalemiyle tanıdım. Yazdığı her cümlede bir hikâye vardı, anlattığı her hikâyede koca bir dünya... Önce Kıyamet serisi çıkartmıştı. Boksör Sabri Mahir'in gerçek yaşam hikâyesi. İki ciltlik romanda Pera'nın eskimeyen sokaklarından dünyaya açılan bir yaşamı bize sunarken hayal gücümüzün derinliğini keşfetmemize yol açmıştı. Ve şimdi Luna ile o derinliğe başka bir boyut kattı.

Polis memuru Âdem'in soluk soluğa okunan hikâyesi üzerinden ilerleyen ve "doğru" ya da "gerçek" kabulüne ilişkin eleştirel bir arka plana sahip olan Luna, polisiye ile fantastik edebiyat unsurlarını barındırıyor. Aslında Âdem, insanlığı temsil ediyor. Hepimizin içinde bulunduğu sıkışmışlık duygusundan korkularımıza uzanan bir hayatın özeti. Ve işte o özetin cümlesi:

"İnsanlık olarak nasıl bir lanetin pençesine düşmüştük, nasıl bir kefaretin bedelini ödüyorduk ki çırpınması asla bitmeyecek sonsuz bir eziyete dönüşmüştü hayatlarımız?"

■ **Yazarlık serüvenine Birinci Kıyamet, İkinci Kıyamet romanlarıyla başladı. Sabri Mahir'in hikâyesi üzerinden bizi Pera sokaklarından alıp Almanya, Fransa, İspanya, İngiltere'ye... Titan'ic'e götürdün... Edebi açıdan da oldukça güçlü bir romandı. Şimdi ise kurgusal olarak güçlü bir hikâye olan Luna'ya okurların karşısındasın. Yazmanın sendeki duygusunu sormak isterim?**

Yazmanın bende ki karşılığı; zihnimde dolup taşan düşünceleri, hayalleri ve fikirleri kelimelere dökebilme-aktarabilme arzusu aslında. Tasarlamaktan, yeni/taze şeyler yaratmaktan, hayal gücünün sınırlarını zorlamaktan hep keyif almışım. Yazmak benim için yazma eylemini gerçekleştirdiğim o süreçten ibaret. Dolayısıyla bir kitabın bitmesi veya basılması değil, benim için en önemli olan an "yazıyor olduğum an" sadece. Kendimi kendime ifade edebildiğim an.

■ **Luna bir arayış romanı gibi... Oradaki Âdem karakteri neyi temsil ediyor?**

Âdem, insanoğlunu sembolize ediyor. İçinde bulunduğu sıkışmış dünyası içinde çırpınan ve "gerçeğin" bambaşka olduğunu hisseden ama bu arayıştan da korkan biri. "Korkunun" ona gerçeği keşfetmesini engelleyen bir sistem oyunu olduğunu bir türlü çözemiyor. Aynı kısır döngü içinde dönüp duruyor, aynı çember içinde koşturup duruyor.

Romanın kahramanı Âdem, tıpkı yeryüzünde yaşayan birçok insan gibi, sistemin çarkları arasına sıkışmış, debelendikçe daha da dibe batan bir varlığa dönüşürmüş. En önemli şeyi unutmuş; gerçek bilginin sezgilerinde, hislerinde kayıtlı olduğunu. Manipüle edilen kısıtlı bilgiler havuzunda çırpınan bir balık gibi, içi sonsuz bir okyanusa açılmak istiyor, dışı ise o havuzun sınırları arasına sıkışıyor. Bir şeylerin yanlış olduğunu, yolunda gitmediğini seziyor ama harekete geçebilecek gücü bir türlü bulamıyor.

■ **Romanı okurken sürekli bir sorgulamayla karşılaşılıyor. Günümüze baktığımızda dijital çağın getirdiği kolaylıklar rahatlatıcı bir konfor sunuyor ama insanlık için nasıl bir yol ayrımı sence?**

Bizleri ve nesillerimizi bekleyen en büyük tehlikenin biyolojik/organik insan bedenlerinin sonu olduğunu hissediyorum. Algoritmalarla sahip olanlar geleceği şekillendirecek. Geçilmek istenen çağ bunun üzerine kurulu: Dijital bir otokrasi. Teknolojinin ve yapay zekânın gelişmesi şüphesiz ki sağlık anlamında, insanların refahı anlamında çok olumlu yanlara sahip. Ama bu yarar mekanizması, tekelleşemeyecek kadar önemli ve riskli bir konu. "Luna" kitabımda şöyle bir yazı var:

"Tehlikeli sularda, sonuçları öngörülemeyen bir bilinmeyene doğru yol alan pusulasını kaybetmiş bir geminin içindeyiz."

■ **Ve pek çok soru da beraberinde geliyor değil mi?**

Bu algoritmaları yöneten tekeller; bir gün insanlar hiçbir işe yaramayan, ekonomiye bile katısı olmayan yararsız kalabalıklara dönüşünce ne yapacaklar? Nasıl bir karar verecekler? Zamanı gelip de "her şeyi" makinelerin yaptığı bir düzenin içinde, gezegende fazlalık olan, hiçbir işe yaramayan, bir nevi atıklar hâline dönüştürülen insan yığınlarına ne olacak? Fiziksel dünyada hiçbir şeye ihtiyacımız kalmadığında, sabah uyandığımızda gidebilecek bir işimizin bile olmadığı bir dünyada, artık yürümemeze bile gerek kalmadığında ne olacak? Asıl

şeyin yoksunluğunu hissetmeyecek miyiz? Yaşama amacı. Hayatın anlamı. Özümüzü.

■ **Kolaycılık bazen düşünmeyi unutturuyor insana... Zihnin zorlanmayınca bazı duyguları hasır altı ediyoruz... Luna bir anda yüzümüze bir cümleyle çarpıyor: Bildğin Her şeyi Unut! Unutmak mı, hatırlamak mı? Hangisi sende derin yaralar açıyor? Bu biraz insanlığın da yüzleşmesi... Unutmak hatırlamaktan daha kolay çünkü...**

Hatırlamak, sadece insanlığımızı hatırlamak değil. Doğduğumuzda, bu sisteme atıldığımızda, unutturulan "asıl özümüzü" tekrardan hatırlamaya çalışmak aslında. Bu kozmik bir oyun. Bu bir dönüşüm yasası. Dönüşebilen.

■ **Aslında hep umut, ışık ve yıldızlar var yazdıklarında... Bir de Kadim Gelecek! O kadim gelecek yakın mı?**

Bir şeylerin yaklaştığı hissi herkesin içinde giderek artıyor. Anlam veremediğimiz, henüz kavrayamadığımız bir şeye doğru sürükleniyoruz gibi. Zaman artık daha hızlı akıyor. Gerek yeryüzünde gerekse bedenlerimizde titreşen enerji dalgalanmalarını/değişikliklerini artık netçe algılayabiliyoruz. Hissettiğimse sürüklendiğimiz iki sürecin olması. Biri dünyayı sonsuza dek karanlıklara hapsetmek isteyenler, diğeri ise başlayacak yeni/farklı güneşli bir çağın kozmik planı. Çok çok eski, kadim zamanlarda insan soyunun yaşadığı söylenen bir altın çağın tekrardan gerçekleşebilme umudu "kadim gelecek" sözü. Hatırlayanlar oraya varacak, hatırlamayanlar tekrardan başlayacak.

■ **Aslında insanlığın yok oluşu, ahlaki çöküş, sevgisizlik ve köksüzlük kötülüğü körükleyen kavramlar... Bu kötülükte insanları yönetmek çok daha kolay olduğunu vurguluyor roman. Peki, insanlık içindeki özü nasıl keşfedecek? Luna ne diyor? Asıl gerçek bildiklerimizde değil, bilmediklerimizde saklı ise bu bilinmezi nasıl bilinir kılacağız?**

Sorgulayarak. Sorular sorarak. Bize sunulmuş olan "her şeyin" gerçekler olamayabileceğini idrak ederek. Herhangi bir konuyu "biliyorum" güdüsüyle kendimize kodlarsak, zihnimizin o konu hakkındaki sonsuz olasılıklarını da kilit altına almış oluruz. Dünyamızı at gözlükleriyle yorumlamaya çabalar-ken asla fark edemeyeceğimiz gerçeklerin kıyısından geçer dururuz bir ömür. Bir şeyleri bilmek zorunda değiliz. Bir yargıya varmak zorunda değiliz. Cevaplarımız hükümler değil olabirlikler olmalı, diye düşünüyorum. Kendimizi bir çatı altında tutmamıza gerek yok. Ait olmamız gereken tek çatı bizi, özümüz. İnandığımızı sandığımız doğrular bizi kontrol ederler. Kalıpların içine sıkışsak körü körüne bağlandığımız dogmaların arasında debe- nip dururuz. Bildiğimizi sandığımız şeyler değişken olabilir, dönüşebilir, eksik olabilir veya doğrular olmayabilirler. İhtimalleri düşünelim yeter. Her olasılığa açık olalım, ama asla kabul etmeyelim. İşte o zaman, sınırları olmayan sonsuz bir nehrin içinde bulacağız kendimizi. İşte o zaman, cevapları aklımızla değil yüreğimizle duymaya başlayacağız. İşte o zaman, gözlerimizi örten tüm karanlık perde aralanacak.

■ **Luna: Başlangıç... Sonra ne olacak? Devamı gelecek değil mi?**

Gelemeyebilir de. Zihnim araya başka bir hikâye alabilir. Luna tek bir kitap olarak da kalabilir. Yol gösterecek bunu.

GÜLŞEN İŞERİ

Her olasılığa
açık olalım, ama asla
Kabul etmeyelim. İşte o
zaman, sınırları olmayan
sonsuz bir nehrin içinde
bulacağız kendimizi.
İşte o zaman, cevapları
aklımızla değil yüreğimizle
duymaya başlayacağız.
İşte o zaman, gözlerimizi
örten tüm karanlık perde
aralanacak.

■ Kendinle kavga eder misin?
Hayır.

■ En büyük motivasyonun yazarken?
Hayal dünyamın daha önce hiç açılmamış kapılarını aralamaya çalışmak.

■ En son okuduğun roman?
"Son Reset" - Sema Dalkılıç

■ En son izlediğin film?
"Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok"

■ Kendini en çok nerede mutlu hissediyorsun?
Bir mekân veya bir zaman değil. Kendimi en çok kendimleyken mutlu hissediyorum. Gerçek benliğimle.

■ Yazının içindesin, hep okuyorsun... O dünyanın içindeyken neler hissediyorsun? Başka bir boyutta mısın? Nasıl bir ortamda yazıyorsun? Sürekli zihninde kelimeleri döndüren biri misin?

Yazmayı seviyorum, yeni hikâyeler tasarlamayı seviyorum, yazarkenki yalnızlığımı seviyorum. Zihnimde bazen bir an oluşuyor, bazen bir sahne, bazen de bir fikir. Sonra onu demlemeye bırakıyorum, ta ki doğmaya başlayana kadar, beni artık

yazabilirsin, diyene kadar devam ediyor bu süreç. Kafamın içi fikirlerle dolu, kelimelere dökmek istediğim karakterlerle-hikâyelerle dolu hep. Elbet biri öne çıkıyor ve "beni yaz" diyor. Yazarken başka bir boyutta mıyım bilmiyorum ama dünyadan koptuğum kesin. Sosyal hayatın içine adapte olmuyorum. Zaten fazla konuşan biri değilim, yazım sürecinde neredeyse hiç konuşmuyorum. Yazmaya ara verdireceği için uyumayı bile sevmiyorum ☺

ZÜLFÜ LİVANELİ

Aydınlık arasındaki kamplaşmaları anlamakta hep güçlük çekmişimdir. Bir ideolojiye, bir kişiye, bir görüşe tam yandaş ya da tam karşı olma durumu, benim sözlüğümdeki 'entelektüel' tanımıyla yan yana gelmiyor. Militanlık, özgür düşünceyle bağdaşabilen bir tavır değil ama nedense aydın çevrelerde 'şucu' ya da 'bucu' olma ihtiyacı hep hissedilir. Formül, bir kişiye ve onun çevresindekilere bağlanmak, onu körü körüne savunmak ve o kampta yer almaktır. Zaman içinde, bağlanılan kişi ve ideoloji değişebilir. Hatta tam tersi fikirleri temsil eden kutuplara da geçilebilir. Bu aşırı değişiklik durumunda değişmeyen tek şey 'bağlanma ihtiyacı'dır. Şahıslar çevresinde oluşan kamplardan birine katılma arzusudur. Oysa bir aydını 'şucu' ya da 'bucu' değil akılcı olmak erdemli kılar. Böyle bir bağlanmanın sonunda her şey siyah beyaz olarak görülmeye başlar. Her siyasal ya da sosyal gelişme, o grubun işine yarayıp yaramaması açısından ele alınır. Övgüler ve tepkiler buna göre düzenlenir. Oysa dünya siyah beyaz değildir. Hele sosyal bilimlerde hiç kesinlik yoktur ama bağlanan aydın, kesin tavırlar içine girer. Yandaş olduğu fikirler yüzde yüz doğru, karşıt fikirler yüzde yüz

yanlıştır. Kesin yargılara varır ve kendisine ördüğü 'bilmem neci' kozası içine kıvrılıp rahat eder. Bunu tutarlılık olarak görür. Aslında tutarlılık değildir bu, bir çeşit bağnazlıktır. Nasıl olsa onu övecek ve görüşlerini haklı bulacak yandaşları da vardır. Dünyaya kuşkuyla yaklaşan ve soru soran bilim, bu avantajları sağlamaz insana. Bir kampa bağlanmadan düşünmek, sürekli diken üstünde oturmak gibi tedirgin edici bir iştir. Ayrıca bağımsız, özgür kafalı bir aydın olmanın bedeli vardır. Hiçbir kampa bağlı olmadığınız için 'şucu' ya da 'bucu' olarak tarif edilemez ve yalnızlaşırsınız. Birbirinin gözünün içine düşmanca bakan kamplardan hiçbirine ait olmama durumu kuşkuyla karşılaşılır. Hatta tutarsız sanılırsınız. Karşı çıktığınız birinin hakkını da savunma ve yandaş olarak görüldüğünüz düşünceleri eleştirebilme özgürlüğü tanırırsınız kendinize; ve bağımsız düşünceye alışık olmayan iklimlerde, tuhaf bir kişi olarak algılanırsınız. Ama dünya düşünce ve kültür tarihi, özgür düşünebilen ve kafalarını kimseye kiraya vermeyen insanlarla yüceltilmiştir. Ne otoriteye kapılanmıştır onlar, ne de bir tarikat şeyhine, bir ideolojik önderliğe. Bedelini ödeseler bile özgür düşünceni seçmişlerdir.

HAYAT GEÇER
SANAT KALIR

NEBAHAT AYHAN

Gelmek ile gitmenin birbirinin zıddı olduğu söylenir; fakat gelen ve giden ışığını yüklenip gelmişse ezelden, gelen gidemez ki zaten göndermezse seven.

7 Kasım 1971'de aşlamayı aşlamış "İnsanluk iyi şeydur." deyip yaşama sevdalanmıştır.

6 Nisan 1986'da dalgaları öfkeli, acısı derinlerde Karadeniz'de bir başka kararır, bir başka kopar fırtına gökyüzünde. Bulutlar ölüm yüklenmiş, güneş örtülmüş; yemyeşil çaylıklarda, otlaklarda ve ormanlarda ölüm; pusuya bile gerek duymaksızın dolaşmaktadır ortalıklarda.

SSCB'de, Ukrayna'da 4 numaralı reaktör; dünya üzerinde daha önce hiç yaşanmamış bir kaza nedeniyle birinci haber olarak yer bulacaktır bültenlerde.

İlk etapta 31 kişi ölmüştür, fakat asıl ölümler yakın coğrafyalarda sinsice yayılacak; her türlü değer in ucuzlatıldığı ülkelerde tahtına kurulacaktır. Taht bu; oturan kalkmayı bilmez, oturtanın cahilliği yitmez, buna karşı çıkanın ömrü yetmez. Ömrü yetmedi bu **Karadeniz Uşağı**'nın da..

Öyle bir felakettir ki yaşanan, yaklaşık **50 atom bombası radyasyonu** dağılır bu güzelim coğrafyaya.

Nerden bilebilirdi ki **Rüzgâra Karşı Yürüyen Koca Şair Nâzım -30 yıl öncesinden 1956'da-** yazdığı şiirin bu çocukların da şiiri olacağını.

Heyyy Gidi Karadeniz!

Balıkçıları gençti dolar taşamaz, nazlı gün seherleri yaşamsız kapkara akşamdır. Balık tutarlar yiyen ölür, ellerine değen ölür, gemiler tekneler birer kara tabuttur, lumbarından giren ölür.

Sahillere vuran ölü balıklar, zehirle kararan yapraklar ve illaki kendini yamaçlara bırakan bulutlar, kıyıları savrulan dalgalar, kuzeyin evlatlarını zamansız buluşturur toprakla. Kıvrak, coşkulu ve hayat dolu Karadeniz'de hemen hemen her evden bir cenaze çıkar olur.

Ellerdeki bardak çayla dolar, ölümle boşalır. Öyle bir haindir ki ağacın içindeki kurt gibi kendi dalına düşmandır. Azıcık radyasyon (!) bolca atmasyon, üstüne cehalet, başta oturanda rehavet, halka gösterilmeyen merhamet, yaşanamayan selamet ve bir türlü ulaşılamayan afiyet; kavgasız savaşırsın sınırsız bir dünya özlemiyle yaşayan bir neferi daha **25 Haziran 2005**'te söküp alır bizden.

O sadece kendine benzeyeni değil, benzemeyeni de; aynı dili konuşanı değil, farklı dilleri konuşanları da kabul edip, müziğini herkes için söyleyip yüreğini herkese açıp gönlünü bu halka verir.

Sevginin, kardeşliğin, barışın ve mutlak

AŞLAMAYI AŞLAMAYA HAYDE VİYA HAYDE VİYA

özgürlüğün hüküm sürdüğü bir dünyada yaşamayı umut eder.

Kendini bildi bileli hep kendi dışındakilerle ilgilenir. Öyle kahramanlık olsun diye değil, yanmayı bilir Keremce ezeldeki aşka yürür gibi.

Okuyarak, yaşayarak, görerek edindiği bir gücü vardır vicdan dediği. İstanbul Üniversitesi'nde, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde okumak için gelir; haktan, adaletten, insandan en iyi dereceyle mezun olup döner yine Karadeniz'e.

Yürüdüğü yollardan, yaşadığı yıllardan, ıslandığı yağmurdan ve illaki gönlünde uzayan sonsuzluktan, gözündeki mavilikten geçtik şairliği ceketinde, şiirini yüreğinde ve dilinde özünü ezgisinde taşıyan çocuk.

Ha bu Karadeniz vardur ya, çay yüklü yamaçlara çığırsın ninolarla, **dinmeyi dindirmek de ne ola!**

Kardeşçe ne varsa dökmek için dilindekini, barışa koşar adımlarla ulaşır şenlik yaşamlara.

DEVİRİM... DOĞA... AŞK...

Karadeniz'in kaya denizi olmasına karşı çıkar. Viyanın yegânesidir Karadeniz, nasıl hapsedilebilirdi ki ve hangi hakla?.. Karadeniz'de viyalaması için mücadeleye aynı bağdan, aynı daldan ezilen şarapçasına tatlandırır hayatı hayde hayde nidasıyla.

O, Karadeniz'in deniz sesli ve deniz renkli isyanıdır. Kendini radyasyonun değil, sistemin kanser ettiğinin bilincinde olarak konserlerinde kanseriyle dalgasını da geçer, kemeçesini revolver edasıyla tutarak.

Şair Ceketli Çocuk!

Şarkıların sonsuz bir yangın gibi yanmakta hâlâ ve yanarken yaşatmakta, çoğaltmakta.

Yaralı bir çocuk gibi hep düşlediğin ve içinde kaybolduğun, kayboldukça bulunduğun komar ve kestane ormanında giydin şair ceketini. Öyle yakıştı ki, sen içinde şiir dışında, deniz oldunuz dalga dalga; yalım yalım yangın oldunuz barışa ve isyana.

"İşte gidiyorum." dedin, bırakmadan bizi ardında ve ne kadar kaldıysan bizde o kadarımız gitti seninle.

"Bir şey demeden..." derken çok şey söyledin aslında biz seni dinlerken. Bir şey dedin gözlerimizin en derinine kendini bırakarak. "Bir şey vermeden..." derken verdin o güzelim dünyaları canı gönülden şikâyet etmeden.

Küs değildin biliyorum, pişman da değildin bizimle yürüdüğünden; ama bil ki uşağım sesindir ha bu kayaluklara vuran dalgalar; uzaklaşmayan, her bir adımında ayak izinde sonsuzlukla sonsuzda yankılanan.

ZUGAŞI BEREPE... Denizin Çocukları... Gitseniz de sesiniz kalır **DİNMEYEN** ezgiler **denizlerde HAYDE VİYA** diye diye...

Selam olsun kırılmayan o kalbine, şarkılardan yorulmayan gönül kuşuna, ışığını ezelden getirip ebede taşıyana!

Selam olsun Şair Ceketli Çocuk, koştüğün için devrim, doğa ve aşk yolunda!

Selam olsun tepesinden budanan kızılbaş fidanlarını unutmayana unutturmaya!

Sevdaluk eyi şeydur, dedun ya uşağım, biz yine yeniden başladık sevdalanduğun her şeye sevdalanmaya!

NURTEN GEROĞLU

Haziranın ilk günlerinde, uzun zamandır yapmadığım bir şeyi yaptım. Belgrad Ormanları'na gidip uzun yürüyüş yolunda yürümek, epeydir yüklendiğim strese çok iyi geldi. İnsan, her şeyden uzaklaşıyor gerçekten doğanın içinde. Yürüyüş esnasında her günü bir önceki gününe benzemeyen, sürekli başkalaşan canım şehrimin her anına tanık bu ağaçları düşündüm. Onlar hep buradaydı. Her umutta, her heyecanda ve hayal kırıklığında buradaydılar. Toprak bakırken, toprak yok olmuşken buradaydılar. Şehrin asıl sahipleri ve kalbiydi bu ağaçlar. Asıl şehirli olanlar onlardı. Ağaçlara baktıkça aslında yaşadığım yerin nasıl değiştiğini de düşünür oldum. İlk gittiğimde heyecanlandığım ve gençliğimde müdavimi olduğum mekânlar, bir bir zihnimden geçmeye başladı. Şimdilerde neredeyse hemen hepsi yok olmuş, kalanlar da o zamanki gibi değil. Aidiyet hissedilen mekânların şehirlerle imtihanı her dönemin sorunsalı aslında... Yürüyüşün orta yerinde bulduğum bir yere oturup göldeki ağaç yansımasına bakarak zihnimi şehir ve mekânlarla çalkalarken, suyun üstünde seken bir taş sudaki tüm resmi bozdu. Şaşkınlıkla arkama doğru baktığımda İlham Perisi bir taş daha fırlattı. "Bak bu daha uzun gitti." diyerek iki elini çırpı ve yanıma oturdu. Şaşkınlıkla hiçbir şey diyemedim. Sadece bakakaldım. İlham Perisi tekrar durgunlaşan suyu göstererek "Hemen kızma bak resmin yine orada." diyerek samimi bir tebessümle yüzünü gökyüzüne doğru kaldırdı. Şaşkınlığım geçince "Hoş geldin. Ve evet resim geri geldi ve böyle kalmasını istiyorum." dedim. İlham Perisi, yüzünü gökyüzünden düşürdü ve bana bakarak "Dokunmazsanız kalır! İnsan yaşarken birçok şeyin kıymetini bilmiyor." dedi..

İlham Perisi'yle uzunca mekânlar ve şehir üzerine unutulmaz bir sohbet ettik. Mekânların edebiyata, sanata, hayata nefes oluşlarından bahsettik. Aidiyetten ve başkalaşımlardan, unuttuklarımız ve hatırlayıp yaşatmaya çalıştıklarımızdan konuştuk. Konu, Işık Öğütçü'nün Cihangir'de yaşatmaya çalıştığı "İKBAL KAHVEHANESİ"ne kadar geldi. İlham Perisi, İkbâl'den bahsedince heyecanını saklayamadı ve "Sen asıl orayı içindeki insanlarla görecektin." dedi ve birden heyecanlı gözleri yerini uzun derin bakışlara bıraktı. Daha kısık bir sesle "Kapandığı gün ne büyük bir hayal kırıklığı, ne feci bir anı katliamıydı. Orhan'ın karakterleri yaşardı orada..." İkbâl'den bahsederken bir anda çocuklaştı, bir anda olgunlaştı. Böyle davrandığında ilham perime bakıp hep kendimi görüyorum. Güneşin batışına

Sürgünden Kemal

yakın ilham perim, suskunlaştığımız bir anda birden ayaklanıp elini uzattı ve "Biliyorum şu an burada olmayı çok istiyorsun ama seni bir yolculuğa çıkarmak istiyorum. Gelir misin?" dedi. Onu ne zaman kırdım ki? Gülümseyerek eline uzandım ve tuttum ve "Gelirim tabi Peri."

Kerpiç duvarları, imkânlar elverdiğince kille sıvanmış evlerin birbirine baktığı, ilk bakışta tahmin edemeyeceğim bir zamanda gözlerimi açtım. Nerede olduğumuzu anlamak için etrafıma bakınıyordum ki birkaç saniye geçti geçmedi güneşin hâkimiyeti tüm bedenimde hissedilir oldu. İlham perime "Peri çok sıcak! Neredeyiz biz?" diye sordum. Perim gülümseyerek "Evet sıcak ama buranın insanı hep alışırsın der. Sanırım alışırınsın!" diyerek yürümeye başladı. Yanımızdan geçen bir kağıya yüklenmiş örme çuvalar içinde bembeyaz pamukları görünce ilham perime "Peri burası Adana! Peri bu sığağa alışmıyorsun, kabulleniyorsun sadece!" diye sitem ettim. İlham Perisi, koluma girerek "Hadi söylenme, gideceğimiz yer şurası ve gölgelik içerisi." dedi ve yürümeye başladık. Biraz yürüdükten sonra

çırçır fabrikasının önüne geldik. Fabrikanın önünde pamuk yüklü kağılar, kamyonlar yüklerini boşaltırken, puşilere sarılarak sıcaktan kaçınmaya çalışan esmer insanlar buldukları gölgenin dibinde dinlenmeye koyulmuşlardı. İlham Perisi'yle fabrikadan içeri girdiğimizde yalancı bir serinlikle kendime gelir gibi oldum. Daha önce bir bardak suya bu kadar ihtiyaç duyduğumu hatırlamıyorum. Ben etrafta su bulabileceğim bir çeşme ararken İlham Perisi "Bak!" diyerek taş çatlasa on sekizinde karayağz bir delikanlıyı işaret etti. İlk bakışta kim olduğunu anlamak çok zordu. Fakat dudak kıvrımlarına saklı ezgin tebessümü, keskin ve kararlı bakışları kim olduğunu anlatıyordu. Var gücüyle pamukları tohumundan ayırmak için hazırlıyordu. Arada bir alnından boynuna akan teri siliyor, derin bir nefes alıp tekrar işe koyuluyordu. İlham Perisi hayranlıkla ona bakarken "Tanıdın mı?" diye sordu. İlham perime "Mehmet Raşit" diye cevap verdim ve ekledim "Bugün burada çırçır işçisi Mehmet Raşit, Peri. Yarın edebiyatın kemali Orhan Kemal." diye ekledim... Bir süre daha Orhan

Kemal'in ilk ekmek kavgası yıllarına şahit olduk. İlham Perisi hiçbir şey söylemeden elini uzattı. Ben de tuttum...

Kalın taş duvarlar, dip dibe ranzalar, birbirinin aynı battaniyeler... Bursa Cezaevi'nin 52. koğuşunda buldum kendimi. Raşit Kemali, ki bu isimle ilk şiirlerini yazmıştı Mehmet Raşit, küskün ve düşünceli uzanmıştı yatağına. Gözlerini bile kırpmadan koğuşun tavanına dalıp gitmişti. İlham Perisi, iki ranza arasında derme çatma kurulmuş çalışma masasının yanına doğru gitti. Masanın üstündeki kâğıtlara bakarak "Şunlara bakar mısınız?" diye beni çağırdı. Masa üstünde şiirleri vardı Raşit Kemali'nin. Onları öylece masanın üzerinde görünce perime "Bu şiirlere küskün Raşit. O yüzden böyle kırılgan bakıyor gözleri. Hayal kırıklığını saklayamıyor yüzünün ifadesi." dedim. Perim, şaşkınlıkla şiirlere tekrar bakmak istedi ki Raşit Kemali yatağından kalkıp ayaklarını sürüyerek çalışma masasına oturdu. Şiirlerini iskambil kâğıdı gibi iç içe geçirip dağınıklığı toparladı. Sonra yarı yarıya yazılmış başka bir kâğıt çıkardı ve kaldığı yerden yazmaya devam etti. Aça aça küçülttüğü

kurşun kalemimi sımsıkı sıkarak hızla kafasından geçenleri kâğıda dökmeye başladı. Biraz sonra koğuştan içeriye, dalgalı ve dağınık saçları, çocuk gibi gülümsemesiyle bir çift mavi göz girdi. İstifini bozmadan yazmaya devam eden Raşit Kemali'ye gözünün ucuyla baktı ve sakın adımlarla masaya doğru yürümeye başladı. Raşit Kemali başında dikilen mavi gözlü dev fark etmeden arada sırada kafasını kâğıttan kaldırıp tekrar yazdıklarına gömülüyordu. Birden Raşit Kemali'nin omzunun üstünden uzanarak yazıp kenara koyduğu kâğıtları aldı. Raşit Kemali'nin şaşkınlıkla ağzından sadece "Nâzım!" kelimesi çıktı. Nâzım diğer eliyle Raşit Kemali'nin omzundan tuttu ve "İşte! İşte bu. Sen öykü yazmalısın..." İlham Perisi, gözümünden düşen yaşı silerek "Sana ne oldu şimdi?" diye panikle sordu. Buruk bir tebessümle "Tanık olduğumuz an, edebiyatın Orhan Kemal'i kazandığı an Peri. Edebiyatın yaşayan karakterlerinin hikâyesi yazılacak bu andan sonra." diyerek Orhan Kemal'in mutluluğuyla Nâzım Hikmet'in sevincini izlemeye devam ettim. İlham Perisi, Nâzım ve Orhan Kemal koğuştan çıkana kadar

bir bana baktı, bir onlara... İki dost, birbirinin omzundan tutup koğuştan dışarı çıkınca "Biz de gidelim." dedi ve koluma girdi. Ben de gözlerimi kapattım...

Gözlerimi açtığımda şafak sökmek üzereydi. İçinde bulunduğumuz evin kapısı aralık kalmış; odasından dışarıya çıkan daktilo sesi, neredeyse tüm mahalleyi inletiyordu. İlham Perisi, kapı aralığından içeri bakıp eliyle gel gel yaparak beni çağırıyordu. Odanın içine baktığımda Orhan Kemal'i çalışırken gördüm. Yüzünde emekle, ekmek kavgasıyla, mücadeleyle derinleşen çizgileri, yorgunluktan kapakları düşmüş gözleriyle aklından geçenleri daktilo ediyordu. İlham Perisi "Çok yorgun görünüyor değil mi?" diyerek bana doğru bakışlarını çevirdi. "Evet öyle Peri. Fakat tüm hayatı böyle geçti. Hep çalışmak zorundaydı." diyerek tekrar odaya çevirdim bakışlarımı. O sırada Orhan Kemal birden gece boyunca çıkan kamburunu düzeltti ve geriye doğru sırtını esnetti. Yüzündeki gülümsemeyle sanki siyah beyaz bir film renklendi. Elini masanın köşesinde duran kül tabağına uzatarak izmarite dayanmış sigarasından keyifle son bir duman çekti ve diğer eliyle daktilonun son tuşuna bastı. Sigarasını söndürdü, kâğıdı daktilodan çıkarıp yorgun gözlerinden biraz uzaklaştırarak kontrolünü yaptı. Ayağa kalktı, yazdığı diğer kâğıtları da çantasına koydu. Odanın köşesine doğru yürüdü, ayaklı askılığındaki pardösüsüne uzanarak giydi ve fötr şapkasını da takarak çantasına doğru ilerledi. İlham Perisi ve ben ondan önce kendimizi dışarı attık. Ahşap cumbalı eski İstanbul evleriyle, eski Cibali sokakları güneşi karşılıyordu. Az sonra Orhan Kemal de evden çıktı. Pardösüsünün iki yakasını tutarak ilikledi, şapkasını düzeltti ve yürümeye başladı. Tabii İlham Perisi ve ben de peşinden... İlham Perisi "Zaten sabaha kadar çalıştı. Dinlenmeden nereye gidiyor?" diye sordu. İlham Perisi'nin sorusuyla yüreğimde bir sızı hissettim. Sesim titreyerek "Gitmek zorunda çünkü Peri. Bab-ı Âlî'ye gidip yazdığını paraya çevirmeli. Belki sonra İkbâl Kahvesi'nde demli bir çay ve dost sohbetiyle dinlenecek." dedim. İlham Perisi "Ama böyle olmamalı..." diyerek adımlarını yavaşlattı. "Evet böyle olmamalıydı Peri. Bu kadar mücadele, böylesine bir yaşam tutuşu kaygılanmadan geçen günleri hak ediyordu." diyerek ben de duraksadım. Orhan Kemal'in yol boyu ardından baktık. Yavaş ve kararlı adımlarla usul usul gözden kayboldu. İlham Perisi "Artık dönelim mi?" diye sordu. "Yolculuk için teşekkür ederim Peri." diyerek elinden tuttum...

Geri döndüğümde gökyüzü kızıl bir renk almış, güneş batmıştı. Rüzgârla suya dokunmaya çalışan ağaç dalları eşsiz bir doğa dansı sergiliyordu. Etrafıma bakındım, İlham Perisi yoktu. Kalktım, kaldığım yerden yürüyüşüme devam etmeye başladım. İlham Perisi, edebiyatın yorgun yüreğine bir yolculuğa çıkarmıştı beni. Yorgun, inatçı, mücadeleci... O, sürgün bir ailede çocuk, çırcır fabrikasında genç, askerde şair, cezaevinde yazar, Cibali'de kemal bir insan olmuştu. Benzer hikâyelerin kalemiydi. İnsanı gören, bulan ve yazan...

HANDE ÇİÇDEMOĞLU

Babamın kitapları

Okumayı ne zaman öğrendim bilmiyorum ama 'artık vakti geldi' diye beni okula gönderdiklerinde 5 yaşındaydım. Sabahları, siyah önlüğe iştirilmiş dantelli yakalar ve kurdelelerle sınıksız toplanan saçlarla evden çıkmak büyümek demekti, gururluydum. Sınıfta, çıtır çıtır yanan sobanın ve yanındaki kara tahtanın karşısına dizilmiş boncuk taneleriydik, arkadaşlık güzeldi. Öğretmenimiz ise bir meleğe benziyordu. Hem çok güzel hem annelerimiz gibi sıcaktı. Okul ne güzel yerd ama derslerde sıkılıyordum. Çünkü zaten bildiğim harfler, tebeşir tozunun dumanında tahaya tekrar tekrar yazılıyor; heceler fişlerin, sayılar fasulye ve çubukların güdümünde ezberletiliyordu.

Okumak! Okulda, elmalarımı herkesten önce kızartan, yakama kırmızı kurdele taktıran o büyüleyici eylem. Sarı, kırmızı ve yeşil kapaklı Cin Ali'ler, evdeki gazeteler, renkli dergiler, sokaklardaki tabelalar, televizyondaki altyazılar... Gördüğüm ne varsa okuyordum. Harflerin bir araya geldiği zaman yarattığı büyüleyici dünyanın anahtarına sahip olmak beni böbürlendiriyordu.

Babam bu durumdan memnundu. Çünkü onun için okumak, belki de bu dünyadaki en önemli uğraştı. Yavaş ve sakince okurdu o. Kitaplarında sevdiği yerlerin altını çizdi, bazı cümleleri başka kâğıtlara not edirdi. Gazetede bir makaleye, bilim dergisindeki bir habere ya da takvim yaprağındaki bir fıkraya bile kutsal bir ayın metni gibi yaklaşırdı. Sindire sindire, tadını alarak okurdu, okuduğu her neyse. Oysa ben telaşlıydım. Bütün gün sokakta oynamış bir çocuğun ağzını musluğa dayayıp suya kanması gibi okuyordum.

İlkokuldayken, beni arkadaşının kitapçı dükkânına götürürdü babam. "Haydi bakalım seç kitaplarını" derdi. Utangaç bir çocuktum. Öyle ki, değil bir oyuncak veya giysi, bir gofret bile istemeye çekinirdim. Ama burası farklıydı. Ne zaman kitapçıya gitsek, içimde zapt etmesi zor bir güç beni ele geçiriyordu. Sanki bütün kitaplar dile geliyor, "Beni al, bak içimde ne hikâyeler var" diye bana sesleniyordu. Elimde olsa raflardaki bütün kitapları yanımda götürmek isterdim ama bu mümkün değildi. Ben de gözümde kestirdiğim birkaç ince kitabı, babam arkadaşıyla sohbet ederken, oracıkta okuyuverirdim. Onlar sohbetlerini benim kitap seçtiğimi düşünüp koyulaştırırken ben bazen bir, bazen iki kitabı aceleyle ve iştahla çoktan okumuş olurum. Sonunda, satın aldığımız birkaç tanesi kolumun altında, okuduklarım capcanlı hafızamda, babamın elini tutar, dükkândan neşeyle ayrılırdım.

Benim çocukluğumda, mütevazı evlerimizin vazgeçilmez mobilyası, altına dantel örtülerin döşenip üstüne saat, biblo gibi eşyaların konulduğu büfelerdi. Bizim evdeki koyu renkli, kat kat rafları olan, altı

dolaplı kocaman ahşap büfe de diğer evlerdekine benziyordu. Tek farkı, süs eşyası yerine annem ve babamın kitaplarıyla dolu olmasıydı. Raflara boyumun yetişmediği zamanlarda karşısına geçip, bir mabede bakar gibi hayranlıkla kitapları izlerdim. Kalın ciltli, sarı yapraklı, içinde resim olmayan bir dolu kitap. Ne kadar vakur, ne kadar heybetli dururlardı. Tıpkı babam gibi. Büfenin altındaki dolaba istiflenmiş olanlara ise üzüldüm, diğerleri gibi aydınlıkta olmayı hak ediyorlardı.

Sandalyeye çıkıp bazılarını eriştiğim olurdu. Kitabın elimde hissettiğim ağırlığıyla ciddiyetimi takınır, birkaç satır okurdum ama içinde yazılanlardan pek bir şey anlamazdım. Böyle durumlarda sayfalarını çevirip koklamakla yetinirdim. O sarı yaprakların sarhoş edici kokusuna hayrandım. Bu kitapların bir kısmı da annemindi. Sonraki zamanlarda fark etmiştim ki bazı kitapların kapağı, cildi farklı ama isimleri aynıydı. Demek ki birbirlerinden habersiz okudukları kitaplar, yıllar sonra aynı kütüphanede hiç ayrılmamak üzere bir araya gelmişlerdi. Kitaplar da evlenebiliyordu demek ki.

Ortaokul yıllarında okuma alışkanlığım, ödevlerin ve zorunlu okuma listelerinin içinde kayboldu. Artık okumak, bir mecburiyetti. Ve sebebi her ne olursa olsun dayatılan şeyler, bende kaçma isteği uyandırıyor. Olabildiğince az okuyordum artık. Öğretmeni kızdırmayacak, özetini çıkarıp Türkçe defterine yazacak kadar. Dersler ağırlaşmış, kitaplar kalınlaşmış, sorumluluklar artmıştı. Resim yapmak, flüt çalmak bile ödevdi. Bu sorumluluklardan biri olan kitap okumak, nasıl güzel olabilirdi?

Sonunda ortaokulun, çocuklukla ilk gençlik arasında sıkışıp kalmışlığı bitmiş, liseye geçmiştim. Yaşar Kemal, Sait Faik, Orhan Veli ile tanıştığım zamanlar. Yavaş yavaş eski alışkanlığıma dönüyordum. Bir süre sonra, özellikle harçlığıma aldığım zamanlar okul çıkışında kasabanın kitabevine gitmeye başladım. Yeni yazarlar, yeni kitaplar görüyor, heyecanlanıyordum. Zülfü Livaneli, Buket Uzuner, Orhan Pamuk, Ayfer Tunç hayatımdaydı artık.

Babam, o sıra diğer birçok şeyde olduğu gibi okuma konusundaki eleştirel düşüncelerini de sertçe dile getiriyordu. Ona göre önce klasikleri

okumalıydım. Gerçek edebiyatla, büyük ustalarla tanışmadan yenilerine göz kırpmak doğru değildi. Bu konuda baskı derecesinde ısrarcıydı. Çocukken büyüüp okumak için can attığım o kalın kitaplar, şimdi eski ciltleri ve yıpranmış kapaklarıyla gözümde sevimsiz görünüyordu. Dostoyevski, Tolstoy, Maksim Gorki, Stendhal, Victor Hugo, Hemingway asık suratlarıyla bana bakan yaşlı dedeler gibiydi. Eminim hepsi çok sıkıcıydı. Babamın dilinden kurtulmak için *Sefiller*'e başlar gibi yaptım, *Kırmızı ve Siyah*'ı, *Fareler ve İnsanlar*'ı okudum okumasına ama bu tam bir yasak savma hareketiydi. Benim aklım Duygu Asena'nın içimi ateşleyen feminist sayfalarında, *Varlık Dergisi*'nde yayımlanacak yeni öykülerdeydi.

İlk gençlikte ebeveynlerin nasihatleri, yaz günü boyna dolanan kalın bir kaşkol gibi geliyor. Kalpte çarpan hırçın dalgalar, o zamanlar serinletse de sonradan bazı pişmanlıkları beraberinde getiriyor. Anne babanızın ne yapmak istediğini yıllar geçip yetişkin olduktan sonra anlıyorsunuz.

Ben babamı, okuma serüvenimin henüz yolunu bulduğu zamanlarda, ondan öğreneceğim, onunla paylaşacağım çok şey varken kaybettim. Onan kalan her düşünce, her prensip, her duygu gibi, kitapları da benim için hazine değeri kazandı. Onan miras kalan kitapların çoğunu okudum. Bu kitapları neden okumamı istediğini anladım. "Haklıymışsın baba." demek için geç kalmıştım.

Şimdi tıpkı babam gibi, kitaplarımın ilk sayfalarını adımı ve tarihi yazıyorum. Onları özenle okuyor, yıpranmadan saklıyorum. Okurken elimde her zaman bir kurşun kalem oluyor. Önemseydiğim yerlerin altını çiziyorum, bazen kitabımın arasındaki kâğıda notlar alıyorum. Evimde oturduğum salondaki kitaplıkta, gözümün önünde duruyor hazinem. Kimi zaman babamın kitaplarına dokunuyorum, sayfalarının kokusunu içime çekiyorum. Gözlerimi kapayıp, küçük bir çocuk oluyorum yine. Babamla buğulanmış cama harfler yazıyoruz. Serin bir yaz gecesi yıldızları izlerken alfabe şarkısı söylüyoruz ya da kollarının altına sıkışıp başımı göğsüne dayıyorum. Okuduğu gazetede kelimelerden henüz bir şey anlamasam da biraz sonra gazetenin kenarına bir yelkenli çizmesini keyifle bekliyorum.

Mitolojinin meşhur aşıkları

PELİN BATU

Kybele ve Attis, İsis ve Osiris, Apollo ve Defne, Aeneas ve Dido, Eros ve Psyche, Tristan ve İsolde, Hero ve Leandros, Orfeus ve Euridike, Rama ve Sita, Lancelot ve Guinevere, Leyla ve Mecnun, Yusuf ve Zuleyha.... diye uzayıp gidiyor liste. Tarihin, mitolojinin ve edebiyatın unutulmaz âşıklerini sıralamaya kalksam bu sayfayı dolduracak kadar çoklar. Antik Mezopotamya'dan günümüze bu tanınmış âşık/maşuk hikâyesiyle efsanelerde ve esatirlerde, mitlerde ve masallarda karşılaşıyoruz. Edebiyat biliminde bu arketipe "star-crossed lovers" yani talihsiz âşklar denilir çünkü çoğunda Romeo ve Juliet oyunundan da hafızalarımıza kazındığı üzere bir türlü kavuşamazlar. Kimisinde âşıkların aileleri birlikteliklerine karşı çıkar, farklı sosyal sınıfa aittirler ya da türlü türlü engeller yüzünden bir araya gelemezler. Star-crossed deyimi, günümüzde yanlış kullanılıyor ve *birbiri için yaratılmış âşık*, anlamını almaya yüz tutmuş vaziyette. Oysaki eski zamanlarda kaderimizin yıldızlarda yazılı olduğuna inanıldığı çağlarda yıldızların birbirlerine karşı durması demek, o insanların yolunun açık olamayacağı anlamına geliyordu. İngilizcede "disaster" (felaket) kelimesi de tam da buradan geliyor. Felaketler ancak dis (dışında, uzağında) + aster (star yani yıldız), kısacası *yıldızsız* olduğunuzda başınıza geliyor.

İnsanlar kimi yıldızların uğursuz olduğuna inanır(mış), dolayısıyla kem bir yıldızın altında doğmuşsanız ya da patikanız birisiyle o şanssız yıldız altında kesiştiyse ondan iyi bir şey çıkmasının mümkünatı yok demektir.

Her şeyi Sümer'den başlattığım için ilk destan olan *Gılgamış Destanı*'ndaki reddedilmiş bir tanrıçanın öfkesiyle başlayan bir seri felaket, belki de âşıkların tanrıları öfkelenme temasını oturttu. Gılgamış ve Enkidu bir taraftan iki denk ve dost, ama kimi edebiyat eleştirmenine göre tarihte ve edebiyattaki ilk LGBT çifttir. Gılgamış, Enkidu'yu kaybedince hayatının anlamını yitirir, kendi ölümlülüğünü sorgular ve uzun bir seri maceraya koyulup ölümsüzlüğün formülünü arar. Orfeus ve Euridike mitindeyse sevgilisini kaybeden Orfeus ne yapıp eder, yaşayan insanların asla giremediği ölümler diyarına girmeyi başarır (Tanrıları musikisiyle ikna eder). Sevgilisini karanlık ülkeden çıkarmasına izin verirler, bir şartla: asla geri bakmaması gerekir. Tahmin edin ne olur? Geri bakar ve Maurice Blanchot'ya göre edebiyat burada başlar! Çünkü sevgilisi Euridike gölgelere karışırken Orfeus'un ağaçları bile ağlatacak şiirleri ve şarkıları başlayacaktır. Mitolojide pek çok âşk tanrısı ve tanrıçasının savaş ve ölümle ilişkili olması tesadüfî değildir. Âşk, ne de olsa çoğu insan için bir savaştır. Kara sevda maalesef kötü biter.

Bir de yasak âşklar vardır ki bunların da sonu genellikle iyi bitmez. Paris; Hera, Athena ve Afrodite arasındaki "hangimiz daha güzel yarışına" dahil olunca o tarihe kadar dünyanın gördüğü en büyük savaşın müsebbibi olur. Zeus, tanrıçalara bulaşmamayı iyi bildiği için hiç karışmaz. Paris kararsız kalınca rüşvet teklifleri sunulur: Tanrıların tanrısı Zeus'un eşi Hera, Paris'e tüm Asya ve Avrupa'yı vaat eder. Akıl ve savaşın tanrıçası Athena, Paris'e savaşta mutlak güç vaat eder. Âşk tanrıçası

Afrodite ise dünyanın en güzel kadınına vaat eder. O, Sparta Kralı Menelaos ile evli Helen'dir. Truvalı Paris saraydan kız kaçıncı olanlar olur ve gerisini hepimiz biliyorsunuz. Truva düşer. Kral Arthur efsanelerinde de benzer bir aldatma teması vardır. Arthur'un en güvendiği şövalyelerden bir tanesi olan Lancelot, Arthur'un biricik eşi Guinevere'e âşık olunca mecnun olur, âşklarını gizli tutmaya çalışırlar ama yakalanırlar ve böylece yuvarlak masa ve Arthur'un pek çok idealle kurduğu düzen düşer, iç savaş başlar. Bu "yasak elma/aşk" hikâyelerinin ortak noktası, anlaşıldığı üzere klasik aileyi sarsan "kötü âşıkların" cezalandırılmasından çok, dahil olan tüm fertlerin veya ülkelerin birbirine girip kaosu doğurmasıdır.

Sonuçta mutlu âşk yok mudur? Şairler sadece ulaşamadıkları sevgilileri için mi en katranlı dizelerini kaleme alırlar? Genellikle evet. Romeo ve Juliet hasbelkader zehirlenme ve intihar etmeselerdi evlilik hayatları nasıl olurdu diye soranlara bir komedi oyunu bile yazıldı. Birbirlerine terlik fırlatmadıkları kaldı. Bugün Google'a "Romeo ve Juliet" yazınca ilk karşınıza çıkan sorulardan biri, Romeo ve Juliet akıllı telefon çağında ne yapardı? Oluyor. Gördüğümüz üzere nice âşık çift, karşı karşıya oturduklarında birbirlerine değil cep telefonlarına bakıyor.

Ama sonuçta âşk bitmiyor ki; filmleri, çizgi romanları, hikâyeleri, hayatı süsleyen, ona kan ve can katan, onu derinleştiren, insanları güzelleştiren yegane duygu. Ama huzurlu sevgiler, iyi dostluklardan çok heyecan verici eserler çıkmadığından, 3000 küsur senedir trajik âşk hikâyelerinin binbir versiyonunu okuyor ve dinliyoruz. Âşk masalları hiç bitmeyecek, ona inancımızı kaybetsek de, soyutlansak da, buz kesilsek de âşk beklenmedik bir anda kapımızı çalınca hepimiz birer Jane Austen ya da Lord Byron kesilebiliyoruz.

HAYDAR ERGÜLEN

Ali Kocatepe'nin İzmirli olduğu alnında yazar sanki. Bazı şarkıcıların Modalı, Alpay gibi bazı yorumcuların Ankaralı olmasının da sanki adlarının, kimliklerinin bir parçası, daha doğrusu 'mütemmim cüz'ü, yani ayrılmaz parçası sayıldığı, belki de sanıldığı gibi.

Eskişehir'den akrabalarım, bizim Alevi muhitinin yaşlıları, emekliliklerini geçirmek, deniz havası almak için biraz da yaşlanınca İzmir'e göçerler, hem de nereye göçecekler başka, bazıları ailece göçer, çoluk çocuk torun... İç göçle yer değiştirenlerin her yerde gettolarını oluşturup, güzelleştirme, kalkındırma ve köy derneklerini kurduğu gibi, bizimkiler de Pir Sultan, Hacı Bektaş derneklerini, cemevlerini kurarlar. Gençlerinden de gazeteci çıkar, iletişimci çıkar, müzisyen, mekâncı çıkar.

Ali Kocatepe sanki Eskişehir'den İzmir'e göç etmiş bir akrabanın oğlu gibidir hep. Eskişehir'in iyiliğini İzmir'in özgürlüğüyle buluşturup mavi havalar söyleyen bir genç. İzmir'in denizi Ege'dir ama havası, kokusu, duygusu Akdeniz'dir hep. Kocatepe de hep o esinle ve esintiyle yaşayan, yazan, çalan söyleyen, besteleyen, yorumlayan ve genç doğup genç yaşayan, gençliğini süren bir Akdenizlidir.

Edip Cansever'in "Sonrası Kalır" şiirini okumuş mudur bilmem, okusa bestelemeyi düşünürdü bence, hâlâ düşünebilir: "Gezginim, açık denizlerden yanayım/Biraz da Akdenizliyim, bu işte böyle kalır/Akdenizli herkes konuşur duyarlığını/Başka ne kalır/Biz ki bir konuşuruz geriye on şey kalır/.../Ben buyum dersin, arkadaş/Sevgilim ben buyum/Yüreğim vurgun, dişlerim altın/Ceketim sol omzumda/Vakit vakit incelen vakit".

Ali Kocatepe'yi İzmir'le, Akdeniz'le düşünmek, yazla düşünmektir, soyadı yaz için biraz uzundur ama, yüzü yaza yakışır, sesi, sözü, gülüşü yaza yakışır insanlardandır. Yaz yorumcusu. Heveskâr ve hep o hevesi sürdüren biri. Yaz genişlesin biraz da güze sızсын istemiştir. Edip Bey'in şiirindeki gibi, gezgin ve açık denizlerden yana ve "Hep öyleyiz hep öyle" diye nakaratı olmak isteyeceğimiz bir şarkının bestecisi. Sesinde yeni ısırılmış bir bisküvinin tazeliği de var, sıcak ve yakın. Lezzetli de elbette. Köşebaşında gazozu şişeden içen kızlar, yaşları tutmasa da Latin kokteyller yudumlayan kendilerine büyük oğlanlar, söz aşkıtır diyerek en azından bir yazı garantileyen âşıklar, ezcümle gençlik varsa yaz her yerde aynı yazdır, birbirine bunca benzeyen şey azdır, bizim Türkçe Pop da belki yazın Türkçesidir.

Sonra çok yazlar geçer, oğlanlar çil yavrusu gibi, kızlar güzel periler gibi dağılır, yeniden

buluştuğlarında o yazdan birlikte nice yazlara diyerek çıkanlar görülür. Öyle bir yazda tanıdığımız Ali Kocatepe, sonra yazı büyötmek, uzatmak ve çokselli bir yazı söylemek için Aysun Kocatepe'yle buluşur, onun sesini de bizle buluşturur...

(Yazının burasında, internette şarkılarının adlarına bakarken, eşi Aysun Kocatepe'nin soyadının da İnönütepe olduğunu ve deminden beri boşuna yaz yaz deyip durmadığını da görmüş oldum. Çocuklarının adı da İlkyaz'mış! Yaza ne yakışmaz!)

Ali Kocatepe'nin çoğunu başka şarkıcıların yorumladığı bestelerini dinleyici pek bilmez, ben de bilmiyordum, öğrenince onun yazları yalnızca ağustos böceği değil karınca da olduğunu gördüm, Ağustos Karıncası dedim: Aylin Urgan'ın söylediği "Nerelerdeydin?", Nükhet Duru'nun söylediği, Sabahattin Ali şiiri, "Melankoli", yine şairden "Ben Gene Sana Vurgunum", Duru'nun sesiyle, "Benim Meskenim Dağlardır" gibi en sevilen ve bence Sabahattin Ali'nin şair olarak da yeniden hatırlanmasına yol açan şahane besteler Ali Kocatepe'nindir.

"Akdeniz Çocukları" da var, "Antalya'ya Koş" da dedi, Mersin'e de "Merhaba Mersin" diyerek selam verdi, "Ezan Çan Hazan" ile ne yazık ki yalnızca bir kent değil bir uygarlık yıkımı da olan Hatay'ın kadim şarkısını söyledi... Hiçbiri unutulmaz. Fakat "Hey Gidi Dünya Hey" akıllardan çıkmaz!

"Bir kuş gibi hür olsam/Sorulmadan yaşasam/"

Dostluk benim bayrağım/Cennet olsun durağım" dey dey dibi dey hey gidi dünya hey, ve şarkının en güzel, en umutlu, en yalan, en gerçek yeri, "Elbet bir gün mutluluktan yana alırsız payımızı!" Bir Gün Mutlaka bir gün mutlulukla!

Yeliz: "...Genciz genciz genciz"

Demek ki sevmek için hayli sebebim varmış Yeliz'i. Elbette sadece şarkıları, yorumları, hissettirdikleri yeter yetmesine de, çok sevdiğim, hatta en sevdiğim şarkıcılardan, daha ikinci 45'liğiyle hayran olduğum, "Dünya Dönüyor", Nilüfer'in İtalyan Lisesi'nden sınıf arkadaşı olduğunu öğrenmek de Yeliz'i daha çok sevmek için iyi bir sebep sayılmaz mı?

Türkçe Sözlü mü desem Türkçe Sesli mi karar veremediğim bu müziğin de hem doğuş hem de yükseliş yılları bir aradaysa, o yıllar 70'li yıllardır, ne çok iyi şarkıcı, besteci, grup da bir aradadır! 80 Kuşağı olarak da adlandırılan kuşağın şiirleri gibi, herkes her şey vardır ve kuşağa özgünlüğünü veren, farkını yaratan da bu çeşitliliktir belki! 70'lerin müziği de böyledir bana kalırsa.

Aynı yaşlarda olduğumuz için de severdik Nilüfer'i ve Yeliz'i. Liseyi yeni bitirmişsin, birdenbire TRT'de, televizyonda, plakçılarda, sokaklarda her yerde senin senin, senin resmin! Gençlik böyle bir şey, en büyük halk, ulus, sınıf, her neyse! Eskiilere, yaşlılara, sisteme bir yanıt gibi, kendiliğinden bir dayanışma, buluşma ses verme,

AYSUN VE ALİ KOCATEPE

AĞU

sessese gelme, sessese sevmeye, dinleme, söyleme, mırıldanma hali.

Yeliz de Nilüfer gibi 45'likleriyle tanındı, etkisi uzun süren şarkılar vardı plakların her iki yüzünde de. Yani A yüzünü dinleyip arkayüze B diye burun kıvrıyordunuz! Daha doğrusu kulak asmamak olmazdı, hatta olanaksızdı, zira bazen B yüzündeki şarkı çoğunluğun zevkine uymasa da, şarkıcının, Nilüfer'in ve Yeliz'in diyelim burada, ve 'mutlu azınlığın' zevkine daha uygun oluyordu. Nilüfer'in 17 yaşında yaptığı "Dünya Dönüyor" plağının arkayüzünde de o şahane "Neden" şarkısı vardır örneğin, sanki ilk yüze yanıt gibi! Çok sevdiğim bir şarkı olduğunu da söylemeliyim.

En sevdiğimiz Yeliz şarkısı, sevdiğimiz diyoruz, gençken en çok diğerkam olur insan, feda eder kendini, arkadaşı çok seviyor diye sever, o küsüyor diye küser, o gidiyor diye gider ve böyle halisane, safiyane şeyler... "Hayalimdeki Adam" şarkısıdır en sevdiğimiz Yeliz şarkısı, çok güzeldir; Yeliz gözleriyle söyler sanki, içli gözleriyle mi desem gözlerinin ta içiyle mi, hangisi daha az edebi, daha az şairane ise, öyle okuyun. Benim lise ve gençlik arkadaşlarım ve hep arkadaşlarım Ömer Ateş Kızıltuğ ile Erkut Tanrıseven, içtiğimiz su değil, sevdiğimiz kız ayrı gitmezdi nerdeyse, öyle yakındık, demek ki öyle genç olmuşuz, Tanju Okan'ın dertli şarkısı "Öyle sarhoş olsam ki/bir daha ayılsam" dileğiyle genç olmuşuz bir de!

Öyle olunca Ömer Ateş'in sevgiliyle ortak

şarkısı, hepimizin şarkısı olmuştu ve "Hayalimdeki Adam"ın sözleri onu tarif ediyordu: "Ne zaman yalnız kalsam, hayalimdeki adam/sanki gerçekmiş gibi bulur beni/ne söylesem anlatsam, hayalimdeki adam/anlar hemen halimi, bulur beni". Ankara İncirli Kalaba'daki o memur evinin küçük arka odasında, bol sigara, ucuz şarap ve gönül yanığı, göz yanığıyla "hayalimdeki adam" olup bulunmayı bekleyen üç genç.

Yeliz de arkadaşımız sayılır, aynı yaşta değil miyiz, Lale Müldür'ün şiirinde dediği gibiyiz, "ve bok gibi genciz genciz genciz", öyleyse Yeliz de bizim yerimize, bizim için söylüyordur" o şarkıyı, gençlik acısını biliyordur, çekiyordur, o yüzden de böyle, 'duyarak' söylüyordur! Öyle duyarak söylüyor ki hem biz de duyuyoruz, o yaşta kulak zaten duyuyor, biz kalpten, gönülden duyuyoruz!

Yeliz'in sesini de seviyoruz, söyleyişini de, bizi tanıır gibi, kalbimizi bilir gibi söylüyor ya bir de, işte ona bayılıyor, gözleri de güzel, kötü edebiyat pahasına kötü uyak, sözleri de!

"Bu Ne Dünya?" diye safça sorduğunda da, yanıtlarını safça verdiğinde de, sesinden yayılan o tazelikte, yaşama, aşka, ilişkilere, paraya pula, varlığa yokluğa, tabii en çok da sevgiye dair hepimizin yerine söz alıyor, söylüyor gibidir: "Ne kürk ister bu şen gönlüm/ne han ne saray lay lay lay/ye iç eğlen çok kısa ömür/sev çünkü sevmek en kolay" diye yaşamın tarifini de verir, ömür kısadır, sevmek kolaydır, öyleyse...

Sonra biz büyüdük, Yeliz arabeske geçti, zaman zaman kulağımıza çalındığı, güzel söylüyor bu şarkıları da dediğimiz olmuştur, ama bir kere büyü bozulmuştur, Simone Signoret'nin, niye yeniden yayımlanmaz, hüznü, sevinçli, yazı güzü içiçe, Edip Cansever'in "anılar anılar belki hepsi bir kelime" dizesinin kitap hali olan *Özlemin Eski Tadı Yok* gibi olmuştur, ama Yeliz de unutulmamıştır, şarkıları da. "Herkes payına düşeni yaşar" denildiği gibi, herkes şarkısıyla hatırlar ve şarkısıyla genç kalır! Bize de Yeliz'den o şarkılar ve hep beraber 'bok gibi genç' olduğumuz kaldı! Şahane değil mi?

Yeşim: Olmaz böyle ses!

'Yahu bir şarkısı daha vardı Yeliz'in, ne çok severdik!' deyip, hiç unutmadığım, sık sık dilime takılan 'söyle küçük bey'li şarkısını ne zaman yapmış diye bakınca...

O şarkının Yeliz'e değil Yeşim'e ait olduğunu gördüm! Bilmiyorum muydum peki, hayır biliyordum tabii, fakat yıllar içinde unutup onu da Yeliz'e yazmışım! Yeşim de aynı dönemin şarkıcılarından ve adları da benzer olunca karıştırmışım! Bu güzel ve çok güzel şarkısı için Yeşim'e gençken teşekkür edememiştım, şimdi hem teşekkür ediyor hem de bu karışıklık için özür diliyorum. Ne diyordu o şahane şarkısında Yeşim: "O tepenin yamacında, o deniz kenarında/o ağacın altında, o korunun yollarında/ dolaşıyorsun sen şimdi yine/ beraber gezdiğimiz aynı yerlerde/gözyaşı dökmek artık neye yarar/şimdi benim yerimde bir başkası var". Derdini anlatarak başlar şarkısına Yeşim, nasıl güzel, ıslıl ıslıl bir su gibi akıp gider sesi, biz de o sesi izler, o sesin su boylarında, dere kıyılarında onunla birlikte geziniriz.

Yeşim derdini anlatıyor, ben de onun şarkısını anlatıyorum! Bu yaptığım adeta 'Şair burada ne demek istiyor?' klişesi mi desem artık esprisi mi neyse, onun gibi. O nedenle değil elbette, hissiyatı bunu gerektirdiği için sadece! Ne hissiyatı demezsiniz bilirim, aynı kuşaktan gelmenin aynı yaşta olmanın, aradan geçen yarım yüzyılda memleketin görece güzel günlerinden her geçen gün daha da koyulaşan bir karanlığa hapsolmanın, özellikle kadın şarkıcılara yapılan baskının, cezalandırmanın, nefretin karşısında giderek azalmanın, az kalmanın, Cumhuriyet'in ikinci yüzyılına kadınları ikinci sınıf insan olarak gören bir anlayışın, anlayış sözün gelişi, aşağılık bir kafanın egemenliği altında girmenin feci hissiyatı bu!

Neyse, rejiden uyarıyorlar, şarkıya devam diye: "Olmaz böyle şey/yoksa rüya mı/tam mutlu oldum derken/yıktın bütün dünyamı/ben bu dertten ölürsem/söyle küçük bey/hiç mi kalbin sızlamaz/ olmaz böyle şey!"

Hakikaten de olmaz, duyuyor musun küçük bey? Pardon, büyük bey diyecektim, yani yaşlı bey anlamında kendime seslenecektim. Sen nasıl Yeşim'le Yeliz'i karıştırırsın behey bey diyecektim!

Yeşim'e de tabii diyeceklerim var. Bunca coşkulu, temiz, Nâzım Hikmet'in "İyimserim dostlar akarsu gibi" dizesindeki üç şeyi birden, hem iyimserliği hem dostluğu hem akarsuyu anımsatan o sesi bırakıp da nereye gittiniz ya da o sesi nereye bırakıp gittiniz Yeliz, yani küçük hanım diyecektim, dedim.

ŞAIRİN MÜZE EVİNDE AHMED ARİF

ŞEYHMUS DİKEN

Bu yazıyı yazmaya karar verdiğimde Ahmed Arif'in Diyarbakır Suriçi'ndeki Edebiyat Müze Kütüphanesi'nin avlusundaki ceviz ağacının altındaki ahşap sıraya oturup her yanı taş bazalt avluya, taş duvarlara, pencerelere baktım ve düşündüm. Bir flu film şeridi gibi Cumhuriyet'in yüzyılı boyunca yaşadıklarım-yaşamadıklarım okuduklarım kapayıp açtığım gözlerimin önünden hızla akıp geçti.

Ahmed Arif'in kelimince ne "zalım" bir yüzyılmış geldi geçti işte "yalana benzer" dedim Celal Güzelses'in sesindeki şarkı gibi kendime!

İki büyük şair, bir Nâzım, diğeri Ahmed Arif; ikisi de gün yüzü görmemiş sanki! Hasretlikler, sürgünler, mahpusluklar ve erken ölümler. Ve ne tuhaf ki ölüm yıldönümleri haziranda, onlara bu acıları yaşatan devlet, bugün onlara sahip çıkıyor. Bu da bir şey mi diyenleriniz olacak elbette, belki! Nâzım, Yunus Emre Enstitüsü'nce Moskova'da anılıyor. Ahmed Arif memleketinde.

Bunları niye mi yazdım, anlatayım. Ahmed Arif'in Diyarbakır'da kendi adıyla anılan bir mekânı var. Ne zaman kapısından adımları içeri atsam Diyarbakır Ahmed Arif Edebiyat Müze Kütüphanesi, Ahmed Arif'in Evi gibi olarak algımda her zamanki yerini korur. Kadim Suriçi'nin Ulu Camii'nin hemen arka sokağının girişinde Cahit Sıtkı Tarancı'nın artık müze olan evinin hemen bitişiğindedir mekân. Camii Kebir mahallesindeki Müze Kütüphane, şehrin diğer bütün evlerinin avlusundaki alameti farikalara olan dut ağaçlarının aksine, avluyu sarıp sarmalayan ceviz ağacının odalarının düzeniyle sıcak bir mekândır.

Yapının orta avluya bakan cephe duvarına nakşedilen tarihe ve düşülen nota bakılırsa şu anki fiziki varoluşu yaklaşık 125 yıl evveline ait. Ama

tarihi Suriçi'ndeki bütün eski mekânlar zaman içinde ihtiyaca göre yıkılıp yeniden yapılarak düzenlenmiş / düzenleniyor. Haliyle hep en son elden geçiriliş tarihi ustalarca dercediliyor mekâna. 125 yıl evvelinin tarihinin yazılı olmasının nedeni de bu; yoksa evlerin, mekânların tarihi nerdeyse kentin yerleşikliği ile yaşıt kabul edilmeli.

Diyarbakır Ahmed Arif Edebiyat Müze Kütüphanesi, eski Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay'ın bakanlığı döneminde projelendirilip gerçekleştirilmiş edebiyat ihtisas kütüphanelerinden Diyarbakır'a yakışanı...

Ankara'da Mehmet Akif Ersoy, İstanbul'da Ahmed Hamdi Tanpınar, Erzurum'da Erzurumlu Emrah, Kütahya'da Evliya Çelebi, Adana'da Karacaoğlan (ki Adana'dakine "Yaşar Kemal" adının verilmesi kararlaştırılmışken Yaşar Kemal üstadın "Karacaoğlan dururken benim adımın verilmesi olmaz" itirazı üzerine değiştirilmiş) ve Diyarbakır'da Ahmed Arif adıyla kurulmuş.

Diyarbakır Ahmed Arif Edebiyat Müze Kütüphanesi, 2011 yılı Haziran ayında Ahmed Arif ve Nâzım Hikmet anmalarıyla eşzamanlı bir tarihte açılarak anmalara evsahipliği yaptı. Kendim için çok anlamlı bir açılışa katılımdı benimkisi. Müzenin kurdelesini, Uluslararası PEN Türkiye Merkezi Diyarbakır Temsilcisi ve Yazar kimliğimle dönemin Kültür Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürü Onur Bilge Kula ve Ahmed Arif'in oğlu Filinta ile birlikte kesmiştik.

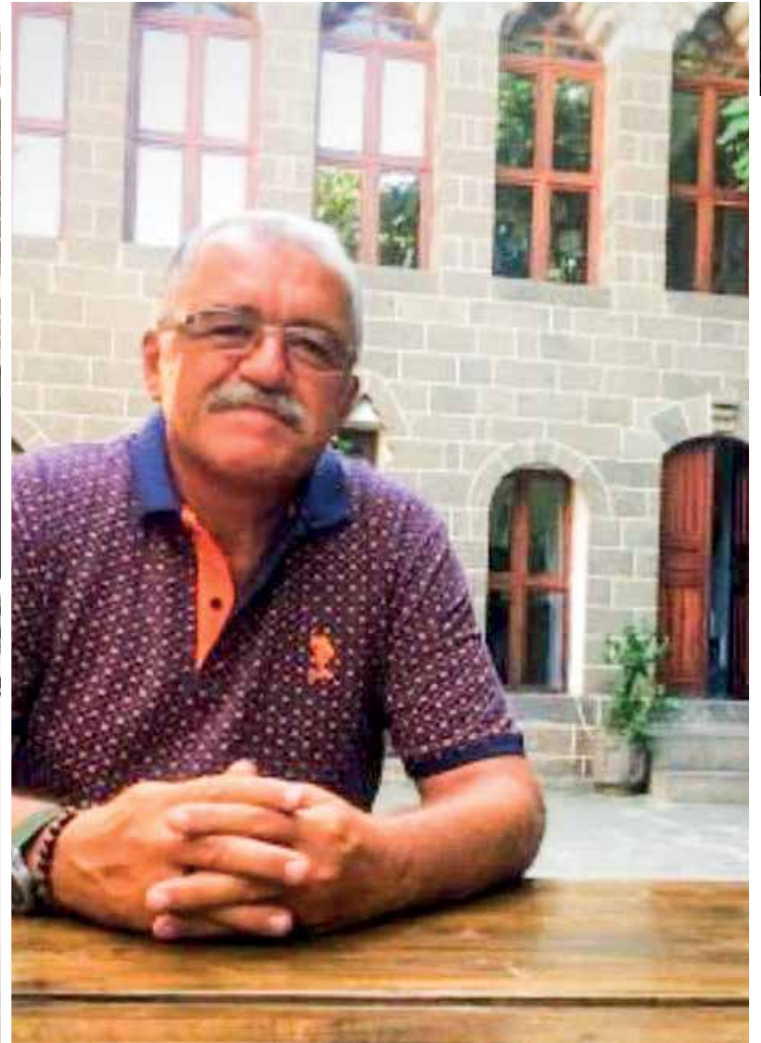
Açılış öncesi dönemin Kültür Bakanı Ertuğrul Günay'ın isteği üzerine yapıyı ve sergilenen objeleri gezip görmüş eksiklikleri ve yanlışları öngören bir de mektup yazmıştım kendilerine. Mektup dikkate alınıp eksiklikler giderilmiş, öyle açılış yapılmıştı.

Üzerinden geçen 12 yıllık zaman dilimi içinde, mekânda düzenlenen kimi etkinliklere zamanım elverdiğince katılabildiğim o kadar çok iş yaptılar ki! Kütüphanenin zaman içinde değişen yöneticileri ile arada bir sohbetler ederken Ahmed Arif anmalarının yanında Ali Emiri Efendi'den Shakespeare'e kadar ne çok edebiyat ustası şahsiyet üzerine tartışmalar yapıldığının, Sezai Karakoç ve birçokları üzerine hemen her yıl onlarca edebiyat söyleşileri ve yazar imza günlerinin burada gerçekleştiğinin tanığıyım. Bazalt taş avlunun bir köşesinde duran kısık sesli piyanonun duyurabildiği sesiyle mekân hep "Ben buradayım" diyor...

Müzedeki kentteki ve çevre illerdeki edebiyatçıların bir araya gelebilecekleri bir söyleşi odası var. Bir de ilgili okurların kentle, kentin yetiştirdiği edebiyatçılarla, şairlerle ilgili bilgi ve belgelere rahatlıkla ulaşabileceği dijital içeriklere kütüphanenin diğer odalarında da ulaşabiliyor.

Ahmed Arif'e ait kimi arşiv kayıtları ile birlikte, Diyarbakır çıkışlı edebiyatçılar ve çevre kentlerdeki şair yazarlar eserlerini tanıtmak, Diyarbakır'ı şiir ve edebiyatın kalbi haline getirmek amacıyla. Müze Kütüphane "bölgenin edebi belleğini bünyesinde barındırıp, edebiyatçıların ve edebiyatseverlerin buluşma merkezi olma, edebi ve kültürel etkinlikler sunma ve edebiyat örneklerini üretme amacı"nı gütmektedir. Mekânın "resmiyeti" zaman zaman çeşitli kısıtlılıklar yaşanmasına sebep olsa da kentin dinamizmi bir şekilde bu durumu aşmaya vesile oluyor.

Açılıştaki bölgenin Diyarbakır başta olmak üzere Adıyaman, Batman, Bitlis, Hakkari, Şırnak, Elazığ, Siirt, Urfa, Malatya ve Van olmak üzere

11 şehirden yazarlarının Kültür Bakanlığı'nca hazırlanan portreleri ve kitaplarından oluşan bir düzenleme yapılmıştı. Kimi aymazların şikâyetleri sonucu yazar portreleri, duvarlardan sökülüp depoya kaldırılrsa da müze mekânı özelliğinden pek bir şey kaybetmedi.

Müze edebiyat kütüphanenin araştırmacılara

açtığı üç binin üzerindeki kitap, başta Diyarbakır kitapları olmak üzere anılan 11 ilin yazarlarının kitapları ve bunun yanında çeşitli kaynak kitaplar ile Nobel ödüllü yazarların eserlerinden oluşuyor. Otuz adet de elyazması eserin tıpkı basımı yapılmış ve dileylene dijital kopyası verilebiliyor. El yazmalarının dijital basımları-

nı incelerken Osmanlı döneminin Diyarbakırlı kadın şairi Sırrı Suzan Hanım'ın Divançesi'ni de görmek beni çok sevindirdi.

Avluda ve bütün odaların duvarlarında Ahmed Arif'in şiirlerinin yer aldığı kentin bu saklı hazinesi, Ahmed Arif adıyla taçlanınca ayrı bir zenginlik. Şimdilerde ziyaretçisi çokça...

İSTİRİDYE

DİLEK NEŞE AÇIKER

Hayatın ironisi bazen yazının öne geçmesi. Hikâye denince akla ilk gelen isimlerden olan Anton Çehov'un naaşı, İstiridyeye isimli hikâyesinin yayımlanmasından yirmi yıl sonra, üzerinde "Yalnızca İstiridyeye İçin" yazan bir yük vagonuyla Badenweiler'den Moskova'ya taşınır. Çehov, İstiridyeye'de hayal kurmaktan ve sorgulamaktan vazgeçmeyen bir çocuğun bedenini ve zihnini ele geçiren korkunç boyuttaki açlık olgusunu en yalın, en acı verici haliyle işlemiştir.

Hikâyenin sekiz buçuk yaşındaki isimsiz anlatıcısı, açlığı garip bir hastalık olarak tanımlar; ancak içine düştüğü dehşet verici hal merakına mani olamaz. O her şeye rağmen öğrenmek isteyen, soran bir çocuktur.

"Baba ıstiridyeye ne?" diye ısrarla sorar.

"İşte öyle bir canlı." der babası geçiştirerek. "Denizde yaşar."

Elbette denizde yaşar ama "öyle" diye geçiştirilebilecek bir canlı değildir eski mezarların süsü ıstiridyeye. Tek bir yetişkin ıstiridyeye günde iki yüz litre suyu filtreleyebilir. İstiridyeye, nesilleri birbiri üstüne yerleşip büyüdükçe diğer deniz canlılarına barınak sağlayan resiflerin oluşumuna destek verir. Bizim ona davranmadığımız kadar iyi davranır dünyaya.

Evliya Çelebi'nin övgüsüne de mazhar olmuştur güzel kabuklu.

"Ammâ lakoz ıstiridyeye gâyet mukavvidir." der Çelebi ve ardından onun cinsel kuvvete faydalarından bahseder.

Eski çağlardan beri yeryüzünün hemen her yerinde sanatın içine işlemiştir. Ekseriya yeniden doğuşu sembolize eder.

Bir dönem para yerine bile geçmiştir. Güzelliği ve parlıltısıyla bir masal kahramanıdır. Venüs'ün Doğuşu'na aracılık etmiş, Boticelli'nin fırçasının ucunda hayat bulmuştur.

Acıdan doğurduğu incisini saklayan zarif bir koruyucudur o. Zarafet evrenin her köşesinde

taşıyıcısının belasıdır. İster bir insan olsun, ister bir ıstiridyeye.

Doğduğu andan itibaren çok zor bir hayatı vardır narin kabuklunun. Evvela yumuşak, zayıf bedenini çok uzaklara sürüklemek için hazırda bekleyen okyanus akıntılarına karşı direnmelidir. İlk engeli aştığı takdirde karşısına çıkan sert nesnelerden birine bağlanır. Bu haliyle hayatın sürüklediği bir insandan farkıdır. İstiridyenin bir metafor haline gelişine şaşmamalı.

Son kertede yine hayat dersidir ıstiridyenin başına gelenler. Tutunduğu sert kayada bir kuş, bir deniz yıldızı ya da başka bir deniz canlısının öğünü olmaktan kurtulsa bir insanın tabağına düşmekten kaçamaz. Aynı metaforlar dünyası Alice Harikalar Diyarında olduğu gibi.

Çoğumuz Tweedledee ve Tweedledum isimli karakterleri ve onların Alice'e anlattıkları Mors ve Marangoz ya da diğer adıyla Meraklı İstiridyeler masalını hatırlarız. Masalda Marangoz kayalık kıynın hemen açığında bir ıstiridyeye yatağı görür. Deniz Aygırı suya dalar ve minik ıstiridyeleri yürüyüşe davet eder. Anne ıstiridyeye buna karşı çıkar, çünkü aylardan Mart'tır. Bilindiği gibi, ıstiridyeler sadece "R!" harfi içeren aylarda yenmelidir! Mors ise uyanık davranır ve yavru ıstiridyeleri denizden çıkararak "lahanalar ve krallar" olarak kaderlerini gerçekleştirmeye götürür. Tabii ki bu küçük hikâyede Mors yeni arkadaşlarının her birini mideye indirir. Olan yine ıstiridyelere olmuştur. Hayatı ıstiridyeye olarak tecrübe edenlerimiz için iyi bir ders değil mi?

1900'lere kadar ekseriyetle bir sokak yemeği olan ıstiridyeye, romanlarında ezilen sınıfları başrole taşıyan Charles Dickens'ın eserlerinde de yer bulur. Dickens'ın Mister Pickwick'in Serüvenleri kitabındaki bir diyalogda belirttiği üzere "Yoksulluk ve ıstiridyeye her zaman bir arada görünür."

1900'lerin ikinci yarısına gelindiğindeyse durum değişir. Aşırı avlanma sebebiyle azalan ıstiridyeye, ar-

tık müreffeh sınıflara ait olur. Sınıf atlayan ıstiridyeye filmlerde, dizilerde, kitaplarda da mekân değiştirir. Lüks malikânelerin davet sofralarına, pahalı restoran ve barlara terfi eder.

Mad Men dizisinin Red in the Face adlı bölümünde bir erkeklik yarışının nesnesi haline gelir. Don ve Roger'ın yarışmasında hem yeni zenginlerin dünyasına hem erkeklige aittir ıstiridyeye.

İngiliz yazar Daphne du Maurier'in 1938 yılında yayımladığı gotik romanından uyarlanan Rebecca (2020) filminde, beyaz eldivenler eşliğinde gelerek tüm sahneyi saran şaşaanın dozunu artırır. Zengin erkeğin genç ve tecrübesiz eş adayını etkileme aracı olur.

Stanley Kubrick'in yönettiği, 1960 yapımı ünlü Spartacus filminde de ıstiridyeler güçlü bir metafor yaratır, ancak sahne bağınazlığa kurban gider. Film ilk vizyona girdiğinde Romalı aristokrat diktatör Crassus ve uşağı Antoninus'un birlikte bir banyo sahnesi vardır. Bu sahnede Crassus, biseksüel olduğunu ima ederek salyangozlar ve ıstiridyelerle ilgili imalarda bulunur. Amerika'daki bazı dini gruplar sahneyi gördüğünde delirince film sansüre uğrar. Ta ki 1991 yılında yapılan restorasyonda yerine konana kadar.

Üstüne düşen ışıkla bir anda gökkuşağına benzeyen kabuklarının şekliyle ıstiridyeler mimariden resme ve hatta müziğe kadar hayatın içine işlediler. Blue Öyster Cult şarkısı Astronomy'nin aşağıdaki dizelerinde olduğu gibi.

Like lesser birds on the four winds, yeah
Like silver scrapes in May
Now the sands become a crust
And most of you have gone away, then you're gone away*

*Dört bir yanda uçan küçük kuşlar gibi
Mayıstaki gümüşü ıstiridyeye tuzakları gibi
Şimdi kumlar kabuk bağlıyor
Çoğunuz gittiniz, sonra sen de gittin"

LÜTFİYE YILDIZ

"Solgun Dünya"

Dünyamızın, mavi gezegenimizin her geçen gün rengi soluyor. İnsan nüfusu hızlı bir şekilde artıyor. Tüketim alışkanlıklarımız değişiyor. Doğal kaynaklarımız buna bağlı olarak tükeniyor. Yaşam alanlarımız, yaşamak için gerekli olan ortamlarımız; havamız, suyumuz, toprağımız kirleniyor. Sanayi Devrimi'nden günümüze kadar bu değişimi çok net görebiliyoruz. Doğanın en çok ihtiyacı olan adalet sağlanmıyor, yanlış kararlar yüzünden ekolojik sistem geri dönülemez yaralar alıyor. Halbuki doğa tüm canlıların yaşam kaynağı. Biz insanlar da bu doğanın bir parçasıyız, sahibi değil. Bu bilinçle hareket etmeli, hem kendi yaşam hakkımıza hem de diğer canlıların yaşam hakkına saygı göstermeliyiz.

Günümüzde yaşadığımız çevresel sorunların bazılarını; iklim krizi, doğal kaynakların tükenmesi, biyoçeşitliliğin azalması olarak sıralayabiliriz. Bütün bunların nedeni olan çevresel kirliliğe karşı farkındalık yaratmak, çevre bilincini oluşturmak için her yıl 5 Haziran Dünya Çevre Günü olarak kutlanır; tüm dünyada olduğu gibi ülkemizin her yerinde etkinlikler düzenlenir.

Maltepe Belediyesi olarak biz de bu yıl çevresel farkındalığın artması için üç ayrı zamanda, üç farklı konuda etkinlik düzenledik.

5 Haziran Dünya Çevre Günü'ne ilk olarak, belirlediğimiz üç noktada dans gösterisi yaparak başladık. En son Cemal Süreya Parkı'nda dans gösterimizi gerçekleştirdik. Burada standlar açtık ve halkımıza bilgi verdik. Çocuklarımızla çevre bilincini geliştirecek oyunlar oynadık. Canlı çiçek ve limonata dağıtımı yaptık. Bu ilk adımımızdı; etkindi, akılda kalıcıydı. Çünkü dansçılarımız halkın içine karışmışlardı ve aniden çıkarak gösterilerini yaptılar. Bu da vatandaşlarımızda merak uyandırdı, herkesin izlemesine ve sonunda ne olacak diye düşünmesine yol açtı. Sonunda da "Çevre Haftası Kutlu Olsun." afişi açılınca mutlu olduklarını, unuttukları bugünü hatırladıklarını gördük.

İkinci etkinliğimizde amacımız, nefesimiz olan ormanlarımıza dikkat çekmek oldu. Bunun için 6 Haziran'da Büyükbakkalköy Ormanı'nda temizlik yaptık. Toplamda 100 kg atık toplandı, hem de 1 saat içerisinde! Burada da bilinçlendirme konuşmaları yapıldı. Gözlemlediğim ve üzüldüğüm durum, burası bir piknik alanı değildi. "Piknik yapılamaz!", "Ateş yakılamaz!" gibi uyarı levhalarının olduğu bir yerde 100 kg atık

toplanması üzücü. Hele bir de ateş yakılmış olması, cam kırıklarının olması içimizi acıttı. Bilmeliyiz ki yanan her ağaç, geleceğimizi nefessiz bırakmaktır.

Üçüncü etkinliğimiz ise Marmara Denizi, hepimizin etkinliği. Bilindiği gibi yaşadığımız müsilaj sorunundan dolayı 8 Haziran Günü "Marmara Denizi Günü" olarak kutlanmakta, deniz kirliliğine karşı farkındalık etkinlikleri düzenlenmekte. Biz de Marmara Denizi'ne kıyısı olan bir belediye olarak Orhangazi Parkı dolgu alanında kıyı temizliği etkinliği yaptık. Teknelerimiz, denizden bize destek verdiler. Görsellerimizle ve folklor ekibinin yaptığı gösteriyle hep beraber "Denizlerimizi kirliletmeyelim!" dedik. Hatırladığımız dövizlerle bu yılın teması olan biyoçeşitliliğe dikkat çektik. Şunu özellikle belirtmek istiyorum ki denizlerimiz, okyanuslarımız dünya oksijeninin yüzde 80'ini karşılamaktadır. Oldukça önemli yaşam alanlarımızdır, kirlilememeliyiz.

En önemli sorumluluğumuz geleceğimize

yaşanılacak, sürdürülebilir bir dünya bırakmak olmalı. Bu süreçte herkesin katkısı çok önemli. Benimle mi değişecek dünya, dememeliyiz. Evet; sizinle, benimle, hep birlikte değişecek, güzelleşecek dünya. Küçük adımlarla çevre kirliliğinde büyük farklar yaratabiliriz. Çok küçük sandığımız adımlar bizi güzel sonuçlara götürecektir. Örneğin bir yere giderken su mataramızı, içecek termosumuzu yanımıza alarak başlayabiliriz. Tek kullanımlık malzemelerden kaçınabilir; eve sipariş verdiğimizde tek kullanımlık plastik çatal, kaşık vs. istemeyebiliriz. Tüketim alışkanlıklarımızı gözden geçirebiliriz.

Bunlar günlük hayatımızda yapabileceğimiz adımlardan sadece birkaçı. Hep birlikte başaracağız, umudu yeşerteceğiz. Tek bir gezegenimiz var, biliyoruz. Geleceğimiz için renklerini soldurmayacağız. Doğayı sevelim, doğaya saygı gösterelim. Unutmayalım; dünya bizsiz de var olur ama biz, dünya olmadan var olamayız.

TİFLİST'EN ÇAYELİ'NE
ASIRLIK TÜRKÜLER DERLEDİ;

Kazım Koyuncu'nun ölümü, erken ölümüdür...

NEBİL ÖZGENTÜRK

Laz'ı, Çerkes'i, Gürcü'süyle, özetle Kafkas halklarıyla harika bir kültürü; cennet benzetmesi yapılacak kadar binbir çiçekli bir doğayı yaşatma derdinde olanlardan biriydi KAZIM KOYUNCU.

Doğu Karadeniz deyip geçmeyin. Denize inen ya da denizden uzak ama sarp dağlar arasından kıvrılan yollar bir ahtapot misali... Yeşilin tüm tonlarında ormanları yara yara gökyüzüne doğru tırmanılır buralarda. O yollar ki filmlerde rastlanacak sempatik taş köprüler altından coşkuyla çağlayan nehirlerle çıkar. Her köşe ve her köyde Doğu Karadeniz'de rengarenk bir kültür oluşturan halkların dilleri, Kafkaslar'dan göçenlerin türküleri birbirine karışır; Lazca Çerkesçeyle, Gürcüce Acarcayla yarışır. İşte böyle bir doğa ve kültürün içine doğdu. Bu kültürü müziğine doladı. Bu doğayı korumak istedi hep.

1996 yılının bir bahar akşamıydı... İstanbul'da bir konser salonunda sahne adı "Zuğaşi Berepe" olan rock grubu, ardi ardına Kafkas dillerinden şarkılar, türküler söylüyordu. Zuğaşi Berepe, yani "Denizin Çocukları" demişlerdi kendilerine ve atalarından, ninelerinden, dedelerinden dinledikleri ağıtları, ninnileri sıralıyorlardı konserde peşi sıra... Seyirci de bir yandan tempo tutuyor, bir yandan da kimi türkü ve şarkıya eşlik ediyordu.

İstanbul'daki o konser akşamının seyircisi de müzisyeni de Arhavi'nin, Şavşat'ın, Artvin'in, Hopa'nın, yani Doğu Karadeniz'in çocuğuydu.

Örneğine daha önce rastlanmamış bir müzik şöleniydi yaşanan...

Asırlık Kafkas türküleri Hemşinceden Lazcaya, Gürcüceden Acarcaya pek çok ağıt ve melodi, rock formunda söyleniyor sanki "kayıp şarkılar" dile geliyordu.

Zuğaşi Berepe, Türkiye'nin, hatta dünyanın ilk Laz rock grubuydu... Kurucusu da Kazım Koyuncu...

Sonraları, "Karadeniz'in hırçın çocuğu" olarak tanınacak ve ne hazine ki çok kısa süren yaşamı, trajik bir sonla noktalanacaktı.

Koyuncu, çocuk yaşlarda müziğe sevdalanmış, fındık bahçeleri arasında dolaşırken de eğitimini sürdürürken de türkülerle, şarkılarla haşır neşir olmuştu. Önce gitar çalmayı öğrenmiş; bebekliğinden itibaren kulağına çalınan, dedesinin,

ninesinin, anasının türkülerini, ninnilerini, ağıtlarını kendince yorumlayıp durmuştu.

Sonraki yıllarda, Tiflis'ten Trabzon'a kadar Karadeniz'i boydan boya dolaşacak; köylerden, köylülerden dinlediklerini kaydedecek, adeta bir müzik araştırmacısı gibi bölgenin ses dokusuna derininden dalacaktı.

Farklı dillerle, farklı kültürlerle harmanlanmış bir toprağın, özellikle Doğu Karadeniz'in değişken ikliminin, fırtınasının, yağmurunun, hırçın dalgasının izlerini sürecekti; birbirinden tempolu, akıcı ve çeşitlenmiş dilleri, ağızları, şive ya da lehçeleri hep cebine aktaracaktı kelime kelime, melodi melodi...

Lazca, Çerkesçe, Rumca, Mergelce, Hemşince, Gürcüce ve Türkçe, Kazım Koyuncu'nun kozasında adeta armoniye dönüşecekti...

Horon tepercisine kol kola girmiş diller, kültürler karmaşasının ortasındaydı sanki. Karadeniz müziğine de tutkunduydu, Kürt müziğine de... Gürcü ezgilerini de merak ediyordu, Ege ezgilerini de...

Sonra... Yol arkadaşlarıyla Zuğaşi Berepe'yi kurdu Koyuncu... Önce memleketi, Artvin ve çevresinde konserler verecek, ardından da

İstanbul'da sesini duyuracaktı.

Hikâyesi Karadeniz'den geçen televizyon dizilerinin de müziğini yapacak, Türkiye'nin en sevilen en çok dinlenen yorumcularından biri olacaktı.

Lazcanın bir ağız, bir şive değil; kendine has bir dil olduğunu anlatacağı konserlerde, röportajlarda...

Ses eğitimi yoktu aslında Kazım Koyuncu'nun ama... Artık orta yerde kendi tarzını yaratan bir müzik bilgesi, Doğu Karadeniz ya da Kafkas dillerinin sesi vardı açıkçası... O fındık bahçelerinde büyüyen Hopalı çocuk, bir türküde "Dido" diyor, bir başkasında "Hayde" diye sesleniyordu.

Kendisiyle yapılan söyleşilerde "Bizde duygular radikal." diyordu. "Çocukluk ütopyalarımı gerçekleştirdim, müzisyen oldum, köklerimin türkülerini aktardım." diye övünüyor; bir de gücünü, ilhamını, yemşeyil bir coğrafyadan asırlık geleneklerden alan besteleriyle...

Kazım Koyuncu, "Denizde karartı var/ Bu

gelen kayık mudur?/ Ben özledim yarimi/ Ağlasam ayıp midur?" diye gelip geçen türküler de söylemişti.

Ve sonra, 2005 yılında kaybettik Kazım Koyuncu'yu... O eşsiz coğrafyayı ve insanları hasta eden, kanser eden Çernobil Faciası, ne yazık ki Kazım Koyuncu'yu da yakalamıştı... Doğayı-insanlığı anlatan ve on

yıllara uzanan şarkılarla yüreğimize değen "Şair Ceketli Çocuk", ölümünün ardından milyonları ağlatacağı. Şimdi, Kafkas dillerinde söylenen her ağıt ve türküde hep o hatırlanıyor, hep o selamlanıyor... Bazen barış adına toplanan kalabalık konserlerde, bazen de hayatının anlatıldığı "Kıyamet Çiçeği" filminde...

AYLİN ÜNAL

Haziran yolculuğu

Yalnızca güneş battıktan sonra, elinde kalan son bahar kırıntılarını estiren haziranın, erimekte olan asfalt yollarındayız. Sıcak, canımızı bedenimizden sökülüp götürmeden evvel son rüzgâr ferdinin kollarındayız. Camları sonuna dek açmakta ve yanımızda geniş yelpazeler taşımaktayız. Yolculuğumuz uzun ve haziranın kapısı kilitsiz. Önümüz, geleceğe dair bir süredir belirsiz ve şu an elimizde olan tek şey bu yolculuğa kattığımız ömrümüz. İleri doğru gidiyorsanız siz de geri dönünüz. Çünkü bu yoldaki yanık kokusu biraz geçmişten geliyor.

Ne de güzeldir yeşil sahillere konan mavi yıldız çiçekleri. Kıyıya vuran kuru otlar da çalkalanan deniz gibi. Ortancalar eker balkonlara birinci kat sakinleri. Sessizlik içinde büyür mırıltılar ve çiçeklerden önce yayılır susmanın kokusu. Haziranın anahtarını küflendirir korkaklığın tortusu. Bir de bakmışsın ki yalancı yaseminler tüm şehri sarmış. Bir yokmuş, bir varmış. Ne büyük bir yalan imiş bu şehir, diyor insan. Tıpkı aynaların da sana çirkinsin yalanını söylediği gibi.

Günler haziranı devirmek üzere sanki. Güller kuruyor. Aynı sana benziyor ya da ona, fark etmez. Akşam hüznüyle kaplanıyor yolumuzun ufka değiştiği yer. Ateşi ve ihaneti görüyoruz ama dayanıyoruz. Birkaç adım için çabalıyoruz ve ansızın tuhaf bir hınçla koşuyoruz. Yolun sonuna yaklaşırken içimizden geleni yaşıyoruz, hem de ölmeyecekmiş gibi. Haziran bizden aldıklarını geri verecek de önceden bize bahsettiklerini hiç geri götürmemiş gibi bakıyoruz. Üstelik bakıp da gördüklerimiz okuduklarımızla bir.

Tarihi eserlerden hallice, heykel misali taşın gözleriyle bizi izleyen dağların arasından geçiyoruz. Yazılar kadar eski, resimler kadar yalnız, o yolun sonunda beklediklerimiz. En çok da onlara kavuşuyoruz.

Ayakkabının topukları, acımasızca eziyor çıtırdayan yaprakları. Bir sürü çiçek solup kuruyor haziranda. Fakat bir o kadarı da inatla yeniden açıyor. Hem ölenlere hem de bu ayda dünyaya gözlerini açarak şimdi aramızda olmayanlara hüznü duyuyoruz bu sıcak yolculukta.

SEDA ŞANLI

BİLİRİM

*Kime baksam gözlerinde derin bir kin var
Benliğinin ta içinde yaralı herkes
Bu vatanda pek ateşli esiyor rüzgâr
Her ocaktan yükselmekte bir hummalı ses*

Bilmez miyim; yaralarını, acılarını ve hayal kırıklıklarını? Bilirim elbet. Nâzım gibi anlatamazsam da içten içe bilirim ruhunu delip geçen öfkeyi, kini, korkuyu, vazgeçip dingin sularda salınma arzusunu. Bilirim elbet üzüntüyü, küskünlüğü, gücenmeyi. Canın yanarken hayata devam etmek gerekliliğinin nasıl nefesini kestiğini, her bir hücrede hissettiğin çaresizliği. En nihayetinde bilirim düşmeyi...

Ve bilirim her yolun bir başı, bir de sonu olduğunu. Her bitişin yeni bir başlangıç olduğunu. Mesela her sahilin toprağa bir hoşça kal derken suya merhaba demek olduğunu. Gündüzün geceyle söndüğü gibi, gecenin de güne doğduğunu bilirim. Güzün yapraklarını birer birer toprağa bırakırken baharda bıkmadan usanmadan yeniden filizlenen ağaçları, çiçeklenme zamanını aksatmadan beliren tomurcukları bilirim.

Bu bitmeyen döngüde bitişler ve başlangıçlar birbirini kovalar arsızca, umarsızca ve kaygısızca. Yaprakları dökülen ağaç, çiçeği solan dal bir sonraki baharda daha da güçlenerek salar renklerini tabiata. Işıl ışıl, rengarenk bir şelale çıkar karşımıza hele aylardan Haziransa. Biz düşmüşüz çok mu? Ölmek zordur ya bu ayda hanı, gece leylak ve tomurcuk kokar ya. Sonra "Geçsem de gölgesinden tankların, tomsonların, şuramda bir çalığışu ötüyor" der ya Hasan Hüseyin Korkmazgil, düşmek gazoz ağacıdır bilesin. Umudun rengi varsa benim için mavidir ve gökyüzü var olduğu sürece o umut bitmez, o çalığışu da şuramda ötmekten hiç vazgeçmez, bunu da bilirim. Bir de sevginin tınısı kulağımdaysa hala ve yaratılanı sevmek düsturumuz olmuşsa.

Mesela kapı aralığında öpülecek sevgililer, kucaklanacak kardeşler, koklanacak bebekler, mıncıklanacak köpekler, koynumuza alınacak kediler, kovalanacak kelekler, simit atılacak martılar var daha bilirim. Yağmurlarda ıslanmak, ardından açan güneşte ısınmak var, gözleri kapatıp İstanbul'u dinlemek var belki. Nazlı bir keman sesiyle ağlamak, işveli bir darbuka ritmiyle seke seke kıvrırmak var. İçimizi sızlatacak tınılar, sevdâ kokan şarkılar var mesela. İnce belli bardakta dumanı tüten çaylar var, falı bakılacak kahveler, kurulacak sofralar, dibine vurulacak kadehler var, kahkahalar var, sohbetler var bilirim. Bilirim sarılmalar var, yaslanacak

omuzlar var, sarılacak beller, tutulacak eller var. Konuşmadan anlaşılabilecek gözler, söylemeden anlaşılabilecek sözler var. Gidilecek yollar, tırmanılacak dağlar, keşfedilecek ormanlar, görülecek manzaralar var daha, bilirim. Mesela sümbüller, begonviller, yaseminler var yetiştirilecek, sulanacak ortancalar, saksısı değiştirilecek sardunyalar var. Hasretle beklenenler, sabırla bekleyenler var. Okunacak kitaplar, izlenecek filmler, gidilecek sergiler, konserler var dostum, bunları da bilirim. Dönüp dönüp sığınılacak Nâzım Hikmet, Orhan Kemal, Ahmed Arif gibi niceleri var bilirim. Ve daha neler neler... Yani sevmeler var dostum sevmeler, her şeye rağmen sevmeler, geçmişin aynısı olmayan bir gelecek için sevmelerimiz var, bilirim...

Olsun varsın düşelim bir kez daha. Yeniden başla, sevdamız var bizim. Olsun varsın tütelim bir kez daha kederden, yeniden başla, umudumuz var bizim. Şiirlerimiz var, destanlarımız, türkülerimiz var. Bilirim tomurcuk tomurcuk açan çiçeklerimiz var. Türküde dediği gibi hoyratlar değmesin güllerine... Ve Nâzım'ın dediği gibi bak şimdi kan tomurcuklandı içimde.

Ama yağmurmuş yağıyormuş, yazdığım satırları sel almışmış cebimde 25 kuruşum kalmışmış ne çıkar...

Bahar geldi bahar geldi bahar bahar geldi ulan !

Tomurcuklandı içimde kan !

"GÖZLERİMİ
KAPAYABİLİR,
KULAKLARIMI
TIKAYABİLİR,
AMA DÜŞÜNMEYEN
EDEMEZDİM."

HERHAL
İLERDEDİR,
YAŞANACAK
GÜNLERİN
EN GÜZELLERİ.

SENDE, BEN, İMKE
SEVİYORUM, FAKAT
ASLA ÜMİTİM

MÜLK
ARA
ENG

Ne Zaman
Beriyabr
olduk
Topo

BİRBİRİMİZİ
ANLAMAMIZ İÇİN,
AYNI DİĞ.
KONUŞMAMIZA
GEREK YOK.
EZİLDİKTEN
SONRA, HEÇİMİZ
AYNI ŞARABIZ.

ANSIZLIĞI

AYŞEN ŞAHİN

Köprü

Yakup, üniversiteyi 70'lerin başında iyi bir ortalama ile bitirip kamu görevine atanmıştı.

Genç yaşında, çalışkanlığı, zekâsı ve yeteneğiyle basamakları hızlı tırmanmış; sonunda devlet bursuyla Viyana'ya bir yüksek lisans programına gönderilmişti. Bu, yeni terfinin ilk adımı anlamına geliyordu. Yüksek lisans bitip döndüğünde kendisini bekleyen iş, oldukça zorlu ama imrenilesi bir roldü.

Kirasını devletin karşıladığı, genellikle öğrencilerin tercih ettiği, uygun bütçeli, bir odacık bir de salonumsu alandan oluşan yurt odasına benzer bir dairede kalıyordu.

Binaların çatılarını gören ufak salonunda camın önüne taşıdığı yemek masasında, aldığı burs karşısında mahcup olmamak için geç saatlere kadar çalışırdı. Okulun kütüphanesinde de sıklıkla vakit geçirir, eski ciltler ile masif ahşap rafların kokusundan ve yüksek tavanlı kütüphanenin manzarasından büyülenirdi.

Çiftçi bir ailede doğmuştu; annesi liseyi azimle dışarıdan bitirmiş, babası ortaokul mezunuydu.

Köyüne döndüğünde bir vekil, bir bakan gibi karşılanıyordu; çalıştığı dairenin adı gazete yazıldıkça köyde olay oluyordu. İnce bir gurur duyuyordu kendisiyle, buradan sonra ne olursa olsun en azından ailesine hayırlı bir evlat olmuş, hiç beklemedikleri başarılarla boğmuştu onları. İşinin yoğun olduğu dönemde bile her bayram tatilinde mutlaka köyünü ziyaret etmiş, babasına çok sevdiği badem ezmesinden, annesine elleriyle diksini diye çiçekli pazenlerden ve köyün tüm çocuklarına sadece o getirdiğinde tadabildikleri çikolatalardan mutlaka götürmüştü. Köy çocukları ancak lokum yerdiler zira.

O köyden çıkıp da sınırdan Avrupa'ya geçebilen ilk kişi olmuştu şimdi de.

Asosyal ve içine kapanık değildi ancak önceliği dersleriydi. Bu yüzden diğerlerinden daha az dışarı çıkardı, verilen harcırahını da düşünürdü tabii. Yine de senfoni orkestrası, opera, yeni gelen bir film, öğrenci buluşmaları ve okul festivalleri hayatından eksik olmazdı.

Clara ile okuldan tanışıyorlardı, birlikte pek çok etkinliğe katılmış, kütüphanede uzun saatler, günler geçirmişlerdi. Clara Alman'dı. Türkiye ve Almanya arasında işgücü anlaşması imzalanalı 15 seneye yaklaşmıştı. Almanların çoğu Türkleri ucuz işgücü gibi görmeye başlamış olsa da Clara, Türkleri İkinci Dünya Savaşı sürecinde, birçok Yahudi aydına, sanatçıya kapısını açan, diplomatları aracılığıyla

birçok farklı ülkeden Yahudilerin kaçmasına yardımcı olan ve savaşa girmeyi reddeden ülkenin onurlu insanları olarak görüyor, Yakup'a da bu saygı ve hürmetle yaklaşıyordu.

Pek çok farklı ülkeden insan, birbirleriyle ülkelerine, ailelerine olan özlemleri üzerinden dertleşir; memleketlerinde kalan hayatlarından bahsetmeyi ve diğerlerine sorular sormayı severlerdi.

Clara'nın babasıyla arası iyi değildi, görüşmüyordu. Hemşirelik yaparak onu okutan annesinden bahsederken gözleri doluyor, annesinin senelerce eğitimi için biriktirdiği ve aslında çok da etmeyen bütçesini yetirmek için o da harcamalarına çok dikkat ediyordu. Haftanın 4 günü akşamları bir restoranda çalışıyordu.

Yakup; Clara'yı saygılı, seviyeli, mütevazı tavırları sebebiyle kendisine yakın hisseder, sıcak bir dostluk beslerdi ona karşı.

Bir gece geç saatte çalan kapısını açıp karşısında Clara'yı görünce şaşırırdı.

Ağlıyordu. Katılarak, hıçkırarak... Hemen içeri aldı Yakup, bir bardak çay, bir bardak da su koydu önüne, sırtını sıvazladı sakınleşsin diye. Hıçkırıkları diner gibi olunca da önünde diz çöktü ve sordu; "Ne oldu?"

Clara bir öğrenci yurdunda kalıyordu. Bütün bursunu ve annesi için tasarruf etmeye çalıştığı parayı yastığının içinde saklıyordu. Dün yerinde bulamamış, endişeden hastalanmış, odasından çıkamamıştı. Kimin aldığını anlamıştı ama elinden ispatlamak için hiçbir şey gelmiyordu. O gün de ödemesini yapamadığı için kaldığı yurttan çıkarılmış ve şüphelendiği kadının camdan onu seyreden yüzünde hiçbir pişmanlık ifadesi görememişti. Cüzdanında kalan üç kuruş dışında dımdızlak ortada kalmıştı. Restorandan kazandığı para kalacak yere ve okula devam edebilmesine yetmezdi. Yeni bir işe ihtiyacı vardı.

Yakup sakinleşti Clara'yı. Birlikte nevreşim

değiştirdiler, odasını Clara'ya verdi. "Hiçbir acelesi yok," dedi. "Sen iyi ol da."

Böylelikle birlikte yaşamaya başladılar. Yakup salonda, Clara onun odasında. Haftalar geçiyordu. Yakup salondaki iki kişilik kanepeden ayakları dışarıda uyumaktan rahatsızlık duymuyor gibiydi. Bu uzayan misafirlikten aslında hiçbir rahatsızlık duymuyor gibiydi.

Zor bir projeyi sunduğu akşam, Clara ona güzel bir sofraya hazırladı. Bir şişe şarap açtı ve tüm gücünü toplayarak sordu: "Yakup bana âşık mısın?"

Şaşırdı Yakup, böyle bir soru beklemiyordu. Bu güzel, zeki kadına nasıl söyleyebilirdi sadece iki yakın dost olduklarını, ona bir gün bile farklı bir gözle bakmadığını?

Yanıt vermek yerine "Neden sordun böyle bir şeyi?" diye soruya soruyla karşılık vermeyi tercih etti.

"Çünkü beni evine aldın, odanı verdin, yemekleri iki kişilik hazırladın, meyveyi bile beni de düşünerek aldın. Beni yuvamda hissettiriyorsun. Benden hiçbir beklentin yok. Bunu başka türlü izah edemiyorum kendime."

Gülümsedi Yakup. "Clara, biz Avrupa ve Ortadoğu arasında bir köprüyüz. Duygusal ve rasyonelliğin dengesi gibiyiz. Biz alarak değil, vererek kendimizi iyi hissederiz. Bu insanın, kendi gözünde kendisini yüceltmesinin de bir yolu gibidir. Almadan verdiğimizde, karşılık beklemeden paylaştığımızda kendimizi bu dünyaya daha ait hissederiz. Bizim için ilişkiler gibi emek verilen her şey kıymetlidir. Bu yüzden saksıda çiçek bulunur her cam önünde, balkonlarda, her köy evinin bahçesinde. Faydası var diye değil, çiçek açtırmak hoşumuza gittiğinden bakarız onlara. Bu yüzden yenileme ihtiyacı duymadan büyüklerimizin elleriyle dokuduğu kilimleri, halıları gururla kullanmaya devam ederiz, tabakta yemek bırakmayız, eline sağlık deriz mesela pişirene, o da yedirdikçe mutlu olur, ikram ettiği bir tabak daha

Çizim: Büşra Eren

kabul edildikçe, ekmekle tabak sıyrıldıkça sevinir. Çocukları akşamları oynusuz ve masalsız bırakmayız. Çiftçiye ürünü yerde bıraktırmayız. İmece diye bir kavram vardır bizde. Biz birbirimize tutunarak yaşarız. Hayat bize hep zordur, biz zorlukları el ele aşarız. Bağımlılık değil, bağlılıktır bu.”

“Yani benden hiçbir beklentin yok mu?” dedi Clara, rahatlamıştı. “Bugünlerimizi bir ömür hatırlayacak ve beni iyi anacaksın ya, bundan ötesi olur mu?” dedi Yakup.

Bir yıl birlikte yaşadılar; arkadaşça, yoldaşça, paylaşarak ve herkesi bu dostlukla şaşırtarak.

Üzerinden 45 sene geçmişti. Clara Yakup’u, Yakup Clara’yı hep iyi hatırladı. Birbirlerinin düğünlerinin onur konukları oldular. Cep telefonu, internet, sosyal medya icat olundukça bağları her seferinde yeniden kuruldu.

Dünya gözüyle bir daha görüşmeye yemin etmişlerdi son yıllarda. Yakup 70 yaşındaydı artık Clara 67. Pandemiye de atlatınca daha da beklememeye karar verdiler.

Genç olan çıkardı yola, üstelik eşi artık hayatta değildi, yalnız olandı, Clara geldi İstanbul’a, Yakup’un evine. Salon duvarlarında tavana kadar kitaplık uzanıyordu, kalan duvarların kâğıtları kabarmıştı. Eşyalar antika sayılırdı artık, ahşapları oymalı koltuklar kadife kaplıydı. İki berjer camın önünde manzaraya dönmüştü yüzlerini, ortalarındaki sehpa sararmış dergiler yığılıydı. “Hani Nermin?” dedi korkarak, evde hiç kadın izi kalmamış gibiydi dağınıklığa bakınca.

“Nermin, içeride, cezaevi yani. Sana söylemek istemedim, daha doğrusu anlatmak artık zor geliyor bana, 65 yaşındaki karımın fikir suçundan içeride olduğunu birilerine, bir mantık zemini yaratıp izah etmek ve sorularını beklemek çok zül oldu. Az kaldı cezasının bitmesine, dayanır gülüm diye umuyorum, 21 ayı kaldı şunun şurasında.” Clara tam dizlerinin bağı kesilmiş gibi çökecekti ki koltuğa;

“Odanı göstereyim.” dedi Yakup elinden tutup. Oda evin kalanına tezattı; bembeyaz boyanmıştı duvarlar, bambu başlıklı yatağa bembeyaz saten nevresim serilmişti otellerdeki gibi, iki komodin, üzerlerinde modern okuma lambaları, bir ahşap açık dolap, yerde jüt halı...

Kapıda bir QR kod duruyordu. “Vaaay bu yaşta bu neyin QR kodu?” dedi Clara.

Yakup mahcup şekilde “wifi’ya yönlendiriyor, odayı kirliyorum bir internet sitesi üzerinden. Sana link atmak istemedim, nasıl görüreceğiz diye, hem site komisyon kesiyor. Sen zaten sitedeki bedeli de vermek zorunda değilsin. İçinden ne geçerse, başkasına kiralamadığım günler kayıp olmasın diye.” dedi.

Clara’nın yüzündeki şaşkınlık yerini gülümsemeye bıraktı.

“Ne oldu duygusallık ve rasyonelliğin arasındaki o muhteşem köprüye?” diye sordu.

Beyaz çarşafın üzerine çöktüverdi Yakup. Başını iki elinin arasında, hâlâ çok akıcı Almancasıyla kurdu cümleyi:

“Yenisini yaptılar, daha uzun, çok şeritli. İki başına ödeme gişeleri koydular, malvarlığımıza da bloke.”

ARZU ARMAĞAN AKKANAT

GÖBEK BAĞI

Sokakların arkalarına bakan odalarda
Yan yana yan yana yatan çocukları
Ellerinden tutup lunaparka götürebildiğinde anaları,
İlanı verilmemiş ölümlerin arkada kalan kadınları evlerinde oturup tutabildiklerinde yaslarını,
Yaşı on birden küçüklerin anlatacak acıları olmadığında mesela
Kardeş sayısı üç, sırası beklenen ceket bir olmasa, o yama da o kumaşa uymasa
Korkudan doğan zulme göbek bağı dolanacak aslında.

CAN ERSAL

Maviye
Maviye çalar gözlerin,
Yangın mavisine
Rüzgarda asi,
Körsem,
Senden gayrısına yoksam,
Bozuksam,
Can benim, düş benim,
Ellere nesi?
Hadi gel,
Ay karanlık...

İtten aç,
Yılandan çıplak,
Vurgun ve bela
Gelip durmuşsam kapına
Var mı ki doymazlığım?
İlle de ille
Sevmelerim,
Sevmelerim gibisi?
Oturmuş yazıcılar
Fermanım yazar
N'olur gel,
Ay karanlık...

Dört yanım puşt zulası,
Dost yüzlü,
Dost gülüçüklü
Cıgaramdan yanar.
Alnım öperler,
Suskun, hayın, çıyansı.
Dört yanım puşt zulası,
Dönerim dönerim çıkmaz.
En leydim gecede ölesim tutmuş,
Etme gel,
Ay karanlık...

Can Ersal

AYTMATOV'la farklı dünyalarda

ATAOL BEHRAMOĞLU

Arada anımsayamadıklarım olsa da Cengiz Aytmatov'la üç karşılaşmamız bende iz bırakmıştır.

Bunlardan ilki 1975 yılında İstanbul'dadır. Bu sanıyorum Aytmatov'un da Türkiye'ye ilk ziyaretiydi.

1975 bizim yakın tarihimiz bakımından önemli bir yıldır.

Ecevit rüzgârının estiği bir dönemdi.

12 Mart geride kalmıştı.

Ülkenin geleceğine ilişkin umutlar yeniden canlanmıştı.

Benim kişisel yaşamımda da önemli bir dönemdi.

4 yıl süren, önce gönüllü, sonra zorunluyla dönüşen ilk yurtdışı sürgününden dönmüş, "Militan" dergisini çıkarmaya başlamıştım...

Yazarlar Sendikası kurulmuş, Yaşar Kemal'in, daha sonra Aziz Nesin'in başkanlığında sesini ve etkisini duyurmaya başlamıştı...

12 Mart 1970 süreçlerinde kesintiye uğrayan toplumcu edebiyatın yeni bir yükselişe geçtiği, her kuşaktan toplumcu yazarların ortak eylemlerde bir araya geldikleri coşku dolu bir dönemdi...

Aytmatov, Türkiye'ye tam bu sırada geldi...

Gazeteciler Cemiyeti salonundaki konuşmasında çevirmeni bendim...

Neler söylediğini şimdi anımsamam mümkün değil.

Fakat bunlar "Militan"ın Ocak 1975 tarihli ilk sayısında yayımlandığıdır.

"Asya-Afrika Yazarları V. Kurultay Söylevi"nde söylediklerinden farklı şeyler değildi.

Eylül 1973 tarihli bu söylevinde Aytmatov özetle, edebiyatın sömürgecilikle ve onun "tüm manevi biçimleriyle" savaşıması gerektiğinden, yaşadığımız çağda "ahlaksal gelişimle bilim ve makineleşme gelişimi arasındaki orantısızlık nedeniyle" bu gün bu edebiyatın başlıca görevinin "insanın kendine ve hayata olan inancını pekiştirmek" olduğundan, edebiyatın ancak "gerçekçi bir temel üstünde hayatı olanca çok biçimliliği, karışıklığı ve renkliliğiyle" anlatabileceğinden söz etmektedir...

Bunlar dün olduğu gibi bugün de her gerçekçi, toplumcu yazarın savunduğu ortak görüşlerdir...

Fakat kendi aramızdaki konuşmalarımızda Aytmatov, daha çok "ulusal" sorunla ilgiliydi ve bu konuda sıkıntılı olduğu hissediliyordu...

Bu ise bizde, hiç değilse kimilerimizde, Türkiye'nin betimlediğim ortamında, az çok bir hayal kırıklığı yaratmıştı.

Asıl neden hiç kuşkusuz, Aytmatov'un bizim ancak uzaktan gördüğümüz farklı bir dünyanın içinden, o dünyanın sorunlarıyla dolu olarak gelmiş olmasıydı...

Bu kişisel sohbetlerde onun Türkiye Türkçesi konuşma çabasını, başardığında duyduğu coşkusu sevinçli unutamam...

Anımsadığım ikinci karşılaşmamız yine İstanbul'da, 2000'li yılların başlarındadır.

Bu kez çevresi bizim "sağcı"larımızla kuşatılmıştı. Türkiye'ye de zaten o çevrelerin konuğu olarak gelmişti.

Taksim'deki bir otelin lobisinde onunla uzun bir söyleşi yaptım (Bu söyleşinin nerede yayımlandığını ne yazık ki anımsayamıyorum, dosyalarım da bulamadım). Aytmatov anımsadığımca bu kez "küreselleşme" olgusuyla ilgiliydi. Bir başka deyişle, Türkiye'nin sorunları, bizim ülkemizdeki siyasal-ideolojik farklılıklar vb. yine pek fazla umurunda değil gibiydi. Çok doğal olarak dünyanın bu yeni döneminde de yine, ilgi odağında yeni sorunlarıyla kendi ülkesi bulunmaktaydı.

Aytmatov'la son karşılaşmamız, ikinci karşılaşmamızdan bir iki yıl sonra Bıkkın'dadır... Başlıca sorunu ve çabası, yeniden yapılanma döneminden geçmekte olan ülkesinin bunu başarıyla gerçekleştirmesiydi ve çevresindekiler arasında şimdi Türkiye'den iş adamları da bulunmaktaydı...

Her üç karşılaşmada da Aytmatov'la insanlığın ve edebiyatın genel sorunları dışında, Türkiye özelinde pek fazla derinleşme olanağı bulamadığımızı anımsıyorum.

Bunun başlıca nedeni belki de yukarıda özetlediğim konuşmasındaki temel değerlerde buluşmamıza karşın, özeldeki ilgi alanlarımızın, kendi ülkelerimizin kendine özgü ve her dönemde az çok birbirinden farklı sorunlarında odaklanmış olmamızdır...

HOCA İLE ÖĞRENCİSİ

Ne kıymetli hocalarım oldu, hem üniversitede hem hayatta: Fransızca Öğretmenim Rukiye Gül Yönel, Ünal Nalbantoğlu, Suraiya Faroqui, Belma Ötüş Baskett, Artun Ünsal; üniversiteden hocam olmasalar da Cevat Çapan, Ünsal Oskay, Yalçın Küçük, Fikret Başkaya, İsmail Beşikçi, Zafer Toprak, Saliha Parker, hem sınıf arkadaşım hem hocam olan Orhan Tekelioğlu...

Bir de onları düşünün, hocası Yahya Kemal olan kim olabilir Tanpınar'dan başka? O Yahya Kemal ki nasıl bir ufuk çizgisi ise Tanpınar gibi şiirde, romanda ve denemede bir keşfedilip bir keşfedilen büyüleyici bir yıldız katmıştır günümüze gecemize. Arkadaşlığın şiir olduğuna en şahane örneklerden olmakla kalmayıp aynı zamanda hoca ve öğrenci arkadaşlığının da çantacılıkla kalmadığının kanıtıdır. Bu arkadaşlığın şiiri, sonra roman biçiminde sürecektir: Oğuz Atay ve Orhan Pamuk gibi Türkçenin en önde gelen hem ayrıksı hem de dünyaya Türkçeyi ve Türk edebiyatını tanıtan iki büyük romancı da bu arkadaşlık geleneğini izleyerek gelecektir.

Hoca Yahya Kemal Beyatlı, Osmanlı vilayeti olan Üsküp'te dünyaya gelmiştir 1884'te; onunla birlikte modern şiirimizin kurucusu olarak bilinen Ahmet Haşim de Bağdat doğumludur. Bir bakıma ikisi de dünyaya gelişlerinden kısa süre sonra yitirilen bu kentlerde doğdukları için gurbette sayılırlar. Öğrenci Ahmet Hamdi Tanpınar, İstanbul doğumludur, 1901, ama o da kadı olan babasının vazifesiyle Kerkük gibi eski bir Osmanlı vilayetinde eğitim görecektir.

Yahya Kemal'in öğrencileri de kendisi gibi öncü, parlak isimlerdir, Yıldızın Parladığı Anlar'da doğmuşlardır adeta. Heybeliada Bahriye Mektebi'nde Nâzım Hikmet'in ve bir alt sınıftaki Necip Fazıl'ın tarih öğretmenleri olmuştur. Tarih ve siyaset eğitimi görmüştür Paris'te ve bunun hakkını vermek ister. Şiiri, yazısı, dil anlayışı da tarih eğitimiyle içiçe değil midir hem? 'Son Divan şairi, ilk Cumhuriyet şairi' diye de boşuna denilmemiştir.

Ahmet Hamdi Tanpınar da bu yıldızlardan biri ve diğerlerinden farklı olarak Yahya Kemal'i aşk derecesinde seven öğrencisidir. 1933'te Yahya Kemal, elçilik görevinden memlekete dönünce, evi memleketidir zira, "Yahya Kemal'e

Hürmet" diye bir yazıyla, hocasının gelişini ve bundan duyduğu büyük sevinci anlatmıştır. Hasan Âli Yücel de bu sevgiyi biraz da abartarak şöyle dile getirecektir: "Yirmi seneye yakın bir zaman oluyor ki, Ahmet Hamdi Yahya Kemal'e âşıktır ve bu aşkında sadıktır."

Ziya Gökalp var Baytar Mektebi'ni bitirip sosyoloji öğrenimi görmediği halde, Türkiye'nin ilk sosyoloji kürsüsünü Darülfünun'da kuran ve başına geçen... Tanpınar da Antalya Lisesi'nden gelip İstanbul Baytar Mektebi'ne girmiş, fakat bir yol sonra bırakmış.

Sonrasında arkadaşlığın şiiriyle yüzyüze karşılaşma var. Tanpınar, şiirlerinden çok etkilendiği Yahya Kemal'in ders verdiği Edebiyat Fakültesi'nin edebiyat şubesine kaydını yaptırır ve bu ilk dersin izlenimlerini coşkuyla aktarır: Yıl 1919 aylardan Kasım'dır. Fesini masanın üzerine koyan, güzel, derin bakışlı adamın görünüşte bir işçiden, memurdan farkı yoktur, sadeliğiyle huzur ve rahatlık verir. Anlatmaya başladığında zengin bir konuşma tutturacak ve Tanpınar da bunu 'herhangi bir dersi dinlemek değil, bir düşüncenin solosunu seyretmek' olarak yorumlayacaktır.

Yalnızca o değildir ilk dersten hocasına hayran olan, daha sonra Dergahçılar diye adlandırılacak bir grup Darülfünunlu hocasını bulmuştur artık.

Benzer bir şey de Tanpınar'ın hocalığı sırasında başına gelecektir. Onun *Edebiyat Dersleri*(YKY) olarak yayımlanan 'Ders Notları'nın Girişinde Abdullah Uçman söz eder bundan, Tanpınar hocası üstüne yazdığı monografinin, *Yahya Kemal*(1962) başında şöyle demiştir: "Bu ilk derste başından itibaren not almağa hazırlanmış, eli sarı kağıtlı kalın defterinin üzerinde, başlayacağı noktayı bir türlü bulamadan bekleyen bir arkadaşımın hayretini hala hatırlarım." Abdullah Uçman, aynı şeyleri bu kez de Tanpınar'ın öğrencisi olanlardan duyduğunu söyleyecektir. Kitap da o öğrencilerden bazılarının ders notlarından oluşmuştur zaten.

Dersler yalnızca sınıflarda, anfilerde yapılmaz, o zamanlar Küllük gibi gerçek birer kıraathane olan kahveler, Nuruosmaniye'deki İkbâl Kıraathanesi de sohbetine doyamadıkları hocalarının öncülüğünde gittikleri mekanlardır. Çünkü onunla yapılan geziler İstanbul'u yeniden keşfetmeleri anlamına gelir. Tarih, edebiyat, şiir,

siyaset, bilgide zenginlik, anlatımda lezzet olunca, hoca da şiirimizin Bey Atlı'sı Yayha Kemal olunca Bin Atlı'yla dev gibi bir orduyu yenmeye de gerek yoktur!

Yalnızca Yahya Kemal'le arkadaş olmaz Tanpınar, onun eski ve yeni şiirden, kimilerini tarihten kimilerini Paris'ten, kimilerini Selenik'teyken babasının kitaplığından tanıdığı pek çok şair, Şeyh Galib, Nedim, Baki, Heredia, Naili, Victor Hugo, Vigny ve hocasının "Büyü Şiir"de "*Paris'te genç iken koyu Baudelaireperest idim/Balkon'la Yolculuk'la Güzellik'le mest idim/Sinmişti şi'ri ruhuma ulvi keder gibi*" dizeleriyle andığı Baudelaire, Tanpınar'ın da gözde mirasları olacaktır.

'Mutlak denecek tesiri olan' bu büyük adamın sohbetlerini dinlemeyenler, yaşadıkları dönemin en 'mucizeli lezzet'lerinden birini tanınamış sayılırlar Tanpınar'a göre. Çünkü o aynı zamanda 'milli inancın cömert kaynağı'dır ve "eski İstanbul'dan hür Anadolu dağlarına ve kanlı cenk yerlerine açılan en kısa yollardan biri"dir.

Hoca-öğrenci ilişkilerinde çoğunlukla derin hayranlıktan kaynaklanan kırılmalar, kopmalar, küskünlükler de yaşanır. Ahmet Haşim 1933 yılında ölünce ondan boşalan Güzel Sanatlar Akademisi estetik hocalığına getirilen Tanpınar, Narmanlı Yurdu'nda kaldığı yıllarda, Adalet Cimcoz, Sabahattin Eyüboğlu, Mina Urgan gibi adların da içinde yer aldığı daha bohem bir çevreye yönelir; bu aynı zamanda Batı'ya yöneliştir, Paris özlemi mektuplarından, yazılarından bilinir zaten Tanpınar'ın. Abdülbaki Gölpınarlı'nın bir hücum olarak yazdığı *Divan Edebiyatı Beyanındadır* benzeri bir yaklaşımla, liselerden Divan Edebiyatı derslerinin kaldırılmasını ister. Bu elbette hoca ile öğrencisi arasında bir çekişme değil, daha çok öğrencinin kendini bulma serüvenidir. Ne şanslı ki bunu Yahya Kemal'in hocalığında yaşadığı, oysa hoca genç yaşta kaçarak gittiği ve 9 sene yaşadığı Paris'te her şeyini tek başına kendisi yapmak zorundaydı!

Bu etkilenme ve hayranlık o dereceye varır ki, edebiyatımızın en değerli romanlarının başında gelen *Sahnenin Dışındakiler* ve *Huzur*'daki İhsan'ı da pek çok bakımdan hocası Yahya Kemal'e benzeyen bir karakter olarak çizer Tanpınar.

Arkadaşlık bazen de romandır!

NAZİM ALPMAN

Nâzım Hikmet bir dostluk denizidir!

Nâzım Hikmet ile ilk ilişkim adımdan dolayıydı. İlkokulun sonları, ortaokulun başları arasına denk gelen yıllardı. Küçük çevremde bir ben vardım "Nazım" olarak bir de "vatan haini" bir şair. Bu adaşlık haliyle beni çok mutsuz ediyordu!

Sonraki yıllarda bu dönemin acısını ziyadesiyle çıkaracaktım. Nâzım Hikmet'in kitaplarını, onun hakkında yazılan kitapları okuyup Nâzım ile tanışınca kendi ismime karşı yaptığım haksızlığın ne kadar ayıp olduğunu kavradım. Hele 15 Ocak 1977'de Spor Sergi Sarayı'nda Aziz Nesin öncülüğünde düzenlenen gecede binlerce kişi bir ağızdan haykırdığında:

-Nâzımlar ölmez! Nâzımlar ölmez!

1970'lerin ikinci yarısında Nâzım Hikmet özgürleşmişti. 1 Eylül 1977'de kitlesel olarak Açık Hava Tiyatrosu'nda "Dünya Barış Günü" kutlamasında Aziz Nesin sahneye çıkmıştı:

-Bugün Türkiye denildiğinde bütün dünyanın bildiği üç isim var. Nasrettin Hoca, Mustafa Kemal Atatürk ve Nâzım Hikmet!

Nâzım Hikmet sadece kitapçılarda değil; eylem alanlarında, miting meydanlarında, grev çadırlarında da vardı. DİSK'e bağlı Maden-İş Sendikası'nın Eğitim Dairesi Müdürü Sevgili Süleyman Üstün'ün odasına girdiğimde hocamın karşılama cümlesi "ödül" değerindeydi:

-Gel bakalım adı güzel!

Daha sonra aynı "ödülü" Fikret Otyam'dan almıştım:

-Gel otur, yanıma otur adı güzel!

İlerleyen yıllar bana başka armağanlar sunacaktı. 1978'de Altunizade semtinde yaşamaya başlayınca Nâzım'ın "en çok sevdiğim kadını" dediği Piraye Hanımla tanıştım. Kesintisiz 17 yıl onunla kapı komşu oldum. 1981 yılında dünyaya gelen oğluma onun önerisiyle "Nazım" ismini verdik.

Yıllar geçtikçe Nâzım Hikmet'i tanıyıp onunla

birlikte zaman geçirmiş dostlarını tanıdım. Onların başında Memet Fuat geliyordu. Nâzım'ın "Canım evladım Memetim" dediği Memet Fuat ile Nâzım Hikmet'e dair ayrıntılı sohbetler etme bahtıyarlığına eriştim. Bir başka Nâzım dostu, Bursa Cezaevi'ndeki yoldaşı ressam İbrahim Balaban idi. Onu resim yapmaya yönlendiren Nâzım'ı anlatırken "Şair Baba" diyordu. Nâzım Hikmet, hapisten çıktıktan sonra Kadıköy'de annesinin evinde Balaban için bir oda ayırmıştı. Kalorifer falan hak getire, soğuk odada resim yapsın diye annesi Celile Hanım'ın kürkünü Balaban'ın sırtına koyup "sen durma resimlerini tamamla" diye motive ettiğini bana Balaban anlattı.

1980'lerin ilk yarısıydı "Nâzım Hikmet'in Gerçek Yaşamı" adlı altı kitaplık çalışmasını okumaya başladığım günlerde tanışıp dost olduğum Kemal Sülker de dostluk zincirinin değerli bir halkasını bana armağan etmişti.

1988'in kasım ayında Nâzım Hikmet'in kitaplarını Rusçaya çeviren Rady Fish, İstanbul'a gelmişti. "Nâzım'ın Çilesi" adlı biyografi kitabını "Nâzım'ı anlatan kitabımı Nazım kardeşime sunmaktan seviniyorum." diyerek imzalamıştı.

İZTV'de belgeseller yapmaya başladığımda Hıfzı Topuz ve Refik Erduran ile tanıştım. Hıfzı Ağabey ile Nâzım Hikmet, Paris'te tanışıp sıkı dost olmuşlardı. O kadar ki, Nâzım "Saçları Saman Sarısı" şiirini ilk olarak onun çift bobinli teybine okumuştur. Şiir yayımlandığı zaman bazı dizelerini değiştirdiğini Hıfzı Topuz o kayıt sayesinde öğrenecekti. O kayıt Hıfzı Ağabey'in arşivinde duruyor hâlâ... Bunları "Rüzgâra Karşı Yürüyen Adam" belgeselimde anlatmıştı bana.

O belgeselde Refik Erduran, Nâzım Hikmet'i nasıl yurt dışına kaçırdığını o kadar detaylı anlatmıştı ki, bir belgesel daha yapmak şart olmuştu. "Hoşça Kal Memleketim" belgeselim Erduran'ın kamera karşısına son kez geçtiği bir

çalışma olmuştu. Refik Ağabey işadamı ve Akşam Gazetesi sahibi Malik Yolaç'ın satılığa çıkarttığı sürat teknesini "denemek için" ödünç olarak istemişti. Sonra 17 Haziran 1951 Pazar günü Nâzım Hikmet'i Tarabya Otel'i önündeki rıhtımdan alıp önce Bebek'e kadar gitmiş oradan dönüp İstanbul Boğazından çıkmıştı. Bulgaristan'ın Burgaz kasabasına bırakıp dönecekti. Önceden hesaplamıştı, Silivri'ye gidip dönmek kadar zaman alacaktı. Ancak Boğaz'dan çıktıktan sonra Plekhanov adlı Romen gemisini görünce Nâzım Hikmet'in isteği üzerine dümeni gemiye doğru kırmış, "yolcusunu" bırakıp geri dönmüştü.

Nâzım Hikmet'in cezaevinde dokuduğu kumaşları Mahmutpaşa'da sessizce satıp parasını Bursa'ya yollayan Moris Gabbay'ı da Nâzım sayesinde tanıma şansına eriştim. Bitmedi, son eşi Vera Tulyakova'nın ilk evliliğinden olan kızı Anna Stepanova'yı İstanbul'daki bir 15 Ocak anmasında tanıdım. Onu da Melih Güneş sayesinde tabii ki... Melih Güneş, Nâzım Hikmet külliyatını devam ettiren hayırlı evlattır!

Başkaları da var: Sevgili yakın dostum Haluk Oral "Nâzım Hikmet'in Yolculuğu" adlı çalışmasını geliştirerek yeni basımlarıyla okurlarına ulaştırıyor.

Uzun yıllar birlikte gazetecilik yaptığım Emin Karaca "Nâzım Hikmet'in Şiirindeki Gizli Tarih" ve "Nâzım Aşkları" kitaplarının yanında pek çok kitaba imza atmış değerli bir Nâzım Dostu olarak yaşadı ve o yolda yürüyüp ustasının yanına gitti.

Nâzım Hikmet'i yaşatanların ön sıralarında yer alan Ataol Behramoğlu, erken dönemde yaptığı çevirilerle yurtdışında yayınlanan kitapları Türkçeye kazandıran büyük bir değeridir.

Kıymet Coşkun, Deniz Dalkılıç, Güney Özkılınç, Aslan Kavrak, Hülya Arslan gibi dostların tümü Nâzım Hikmet sevgisini canlı tutanları ayrıca buraya eklemem gerekiyor.

Bu kısacık metin bir şeyi gösteriyor:

-Nâzım Hikmet bir dostluk denizidir!

ZAFER KÖSE

Kapı çalınca sevinçle koşmaya başladım. Annem her zamanki hem neşeli hem kaygılı sesiyle uyardı beni:

"Yavaş kızım, düşersin."

Gelen, Engin'di. Onun geleceğini biliyordum zaten. Cuma günü, okuldan dönerken böyle planlamıştık. Hafta sonu ödevlerinden birini birlikte yapmaya karar vermiştik: Gördüğümüz bir rüyayı yazacaktık.

Aynı rüyayı göremezdik herhalde. "Olsun." demişti öğretmenimiz. "Birleştirebilirsiniz, biraz da uydurabilirsiniz. Ne yazacağınıza birlikte karar verabilirsiniz ama ikiniz de defterinize ayrı ayrı yazın." Sonra da eklemişti: "Sonuna çizdiğiniz resimlerinizi farklı olsun."

Pazar öğleden sonra olmuştu artık. Mahsus böyle planlamıştık, o gece rüya göremezsek, ertesi gece görürüz diye. Ama ben cuma gecesi de cumartesi gecesi de rüya göremedim.

"Ben de göremedim." dedi Engin.

"Acaba eski rüyalarımızı mı hatırlayıp yazsak?"

Engin, "En iyisi dedeni arayalım, ona soralım." dedi.

Engin benim dedemi çok seviyordu. Dedem bize gelince hep Engin'e haber gönderiyorduk, hemen bize gelsin diye.

Annemden telefonunu istedik, dedemi aradık. Tahmin ettiğimiz gibi, ödevimiz için dedem hemen bir çözüm buldu. Sokakta rüya gösteren gözlükleri varmış onun. Ama hazırlaması biraz uzun sürüyormuş. Bir saat sonra aşağı inip karşı kaldırım-da onu bekleyecekmişiz?

"Neyi hazırlayacaksın, dede?" diye sordum.

"Canım, arayıp bulmak uzun sürebilir, demek istedim."

Bir saat sonra sokağa çıkıp karşıya geçtik. Biraz sonra, dedemin hızlı hızlı bize doğru yürüdüğünü gördük. Çok komik görünüyordu. Kocaman, kalın kâğıt çerçeveli gözlük vardı gözünde. Hem de kırmızı. Elindeki mavi gözlüğü bana verdi, sarı olanını da Engin'e.

"Ama bunun camı yok." dedi Engin. O hep gözlük kullandığı için hemen dikkatini çekmişti.

"Oğlum, bunların çerçevesi sihirli. Arasından bakınca, kendine en uygun rüyayı görüyorsun."

Engin, gözlüğünün üstüne sarı çerçevesini takarken bana döndü. "Camsız gözlük!" dedi neşeyle. "Cama gerek yokmuş."

Ben de taktım gözlüğümü ve yürümeye başladık. İlk adımlarımızı atarken gözlüklerin sihirli özelliğini fark edemedik. Caddenin köşesine geldiğimizde, dedem bizi bir dondurmacıya yönlendirdi. Bir yandan da kendi kırmızı gözlüğünden gördüklerini anlatıyordu.

O da ne! Dondurmacıdan bütün çocuklar, istediği kadar dondurma alıp yiyebiliyordu. Hiçbir çocuğun anne babası da itiraz etmiyordu dondurma yemesine.

"Peki, ya soğuk havalarda ne olacak?" diye dedeme sordum. "Anneler o zaman da izin verir mi ki?"

"Bence kışın da dondurma yenebilir. Ama bilmiyorum, anneler izin verir mi?"

"Olsun." diye bağırdı Engin. Heyecanla ilerideki dükkânı gösteriyordu. "Bak, çikolata istediğimiz

zaman buradan alıp yiyebiliyormuşuz."

O sırada Hilmi Amca'yı gördük. Elini kolunu sallaya sallaya yürüyordu.

"Hayırdır Hilmi, erkencisin bugün." dedi dedem.

Hilmi Amca işten erken çıkmış, eve gidiyormuş.

"İyi," dedim, "bugün dinlenirsiniz Hilmi Amca."

"Dinlenmek mi? Yorulduğum için erken çıkmadım ki. Zaten işimi çok seviyorum. Ama kızım aradı, benimle oynamak istiyormuş..."

Çocuklar gibi, zıplaya zıplaya koşmaya başladı.

"Öyle eve gelip yatmak yok artık." diye şakacıktan bağırdı Engin.

Dedem de sesini çocuk gibi yaparak ekledi:

"Susun, haberleri dinleyeceğim; susun, kafam şişti demeyecek artık hiçbir baba!"

Hilmi Amca, hoop, kaldırımdan yola atladı. Karşı kaldırıma geçiyordu. O anda biraz korktum. Sağına soluna bakmadan yola öyle çıkılmazdı ki! Meğer bütün arabalar zaten duruyormuş. Caddenin sağına soluna yanaşmışlardı. Birkaç tane çocuk, yolun ortasında koşuyordu. Elllerinde birer ip, gülererek, bağırarak, uçurtmalarını uçuruyorlardı.

Önümüzden geçen bir abi de kocaman bir el arabasını itiyordu. "Uçurtma isteyen var mı? Çocuklara uçurtma..."

"İster misiniz?" diye sordu dedem.

Engin, biraz kararsız baktı bana. "Ama ya uçuramazsak?" diye sordu. "Bir kere köye gittiğimizde, denemiştik, benim uçurtmam uçmamıştı."

"Artık sihirli gözlüklerin var ya." dedi dedem. "Bunları takınca çocuklar uçurtmalarını istediği gibi uçurabilir. Hem de istediği her yerde."

Konuştuklarımızı duyan abi, ittiği arabanın üstünden bir uçurtma aldı, bana uzattı. Bir tane daha seçiyordu, belli ki Engin'e verecekti. "Yok, ben istemem." dedi Engin. Bana dönüp sordu: "Birlikte uçuralım mı?"

Dondurmamı hızlıca bitirirken "tabii" anlamında başımı salladım.

Çok güzeldi uçurtmamız. Engin'le birlikte koşmaya başladığımızda, hemen havalanıverdi. Çok yükseklere çıktı. Oynadık, koştuk. İstedikimiz sokağa giriyorduk. Bizi görünce bütün arabalar duruyordu. Koştuk, koştuk. Biraz da yorulduk. Bıraktık uçurtmamızın ipini. Uçtu, uçtu...

Azıcık soluklandıktan sonra, yürümeye devam ettik. Ve rüyamızın sıradaki olayını gördük... Ama dedem, bunu yazmayalım diye önerdi bize.

"Neden ki?" diye sordu Engin.

"Rüyayı buraya kadar yazdıktan sonra altına bir not ekleyin. Arkadaşlarınızdan, rüyanızın bu anlatmadığınızı kısmını tahmin etmelerini isteyin. Onlar da kendi defterlerine yazsınlar."

Engin sevinçle atıldı: "İsterlerse birer de resim çizsinler, boyasınlar."

"Olur, tabii." diye onayladı dedem. "Bakalım rüyaya neler ekleyecek arkadaşlarınız?"

Bu fikri sevdik. Koşa koşa eve dönmek istiyorduk artık. Ödevimizi bitirelim. Yazalım, boyayalım. Dedem yol kenarındaki bisiklete yöneldi. "En büyüğü bu, ben bunu seçiyorum." dedi. Sürmeye başladı bisikletini. Biraz komik görünüyordu. Koskoca dede, çocuk bisikletiyle gidiyordu.

Oradaki diğer bisiklete de Engin uzanmıştı, birden durdu. "Senin bineceğin bisiklet yok." dedi.

"Olmaz olur mu?" diyerek tanımadığımız bir kız önümde durdu. "Ben top oynamaya gidiyorum." dedi ve bisikleti bana verdi.

Ne güzeldi her şey. Bisikletler binenindi.

...

Eylül:

İtiraf edeyim, Engin sınıfta hikâyesini okuduğunda pek inanmadım. Şu gözlüğünü istedim. Okul çıkışı eve giderken, bir de baktım, bizim sokağın başındaki duvara herkes bir şeyler yazıyor, boyuyor. Çocukların elleri, üstleri hep boya. Anneleri de oralarda ama hiçbiri kızmıyor.

Ben de hemen, bir kavanozun içindeki kocaman suluboya fırçasını aldım, duvara resim yapmaya başladım. Masmavi, kocaman bir deniz!

Duru:

"Ya, siz nasıl rüyalar görüyorsunuz, nasıl boyuyorsunuz arkadaşlar. Bırakın büyüklerin gözüyle bakmayı, uçurtma uçurmayı, deftere yazmayı falan! Uçun, uçun..."

Böyle seslenince arkadaşlarım etrafına bakınmaya başladılar. Sesimi tanımışlardı, "Duru" diyorlardı, ama beni göremiyorlardı. Sonra biri, parmağıyla gökyüzünü işaret edince gördüler.

Biraz alçalıp, "Siz kendiniz uçurtma olun." diye seslendim onlara. "Uçun, uçun..."

"Kim demiş büyükler gibi düşünüyoruz, akıllım?" diye karşılık verdi Duru. Sonra da resim yaptığı duvardaki denizin içine atlayıp yüzmeye başladı.

Çok hoşuma gitti Duru'nun böyle yapması. Sevinçle yükseldim. Uçtum, uçtum, hepsi ufacak görünmeye başladılar. Aşağıdaki evler, arabalar, parklar, dünya ne güzel görünüyordu.

Birazdan ineyim de bir bakayım, diye düşündüm, acaba diğer arkadaşlarım hangi rüyalarını yaşıyorlar?

NASUH MAHRUKİ

TUTKUyla Yaşamak

Tutku, vizyonu eyleme dönüştüren enerjidir, bize hayallerimizin peşinde koşacak gerekli gücü verir. Yaptığımız şeye dair duygularımız ne kadar güçlüyse ve yaptığımızın bizim için doğru olduğuna ne kadar yürekten inanıyorsak, tutkumuz da o kadar güçlü olur. Hayatın zorlukları karşısında hayallerinin peşinden koşacak ve onu gerçeğe dönüştürecek gücü ve enerjiyi kendilerinde bulamadıklarını düşünenler, her şey bir yana, kendi içlerine dönüp arzularının ve tutkularının derinliğine bakmalıdır ve sorunu da, çözümünü de burada aramalıdır. Çünkü; başarılı olmak, bir tutku ve inanç meselesidir...

Tutku, yaşama tutulmak, âşık olmak demektir. Yaşamı hep daha fazla kucaklamak istemektir. Tutku, insanı içten harekete geçiren bir enerjidir ve bizi hedefimize yaklaştıracak tüm olumlu duyguları da beraberinde getirir; olumsuz duyguları ise bizden uzak tutar. Hayallerimizin gerçeğe dönüşmesindeki en önemli itici gücümüz olan tutkunun ödülü, biraz da kendisidir. Tutkulu bir insan olmak, hayatın fırsatlarına daha açık olmamızı ve her şeye daha olumlu ve yapıcı bakmamızı sağlar. Tutku hareket kabiliyetimizi artırır, bize büyük bir mücadele gücü verir ve bu sayede sınırlarımızı da geliştirir...

Aslında başarıma, başarılı olma güdüsü ama az ama çok hepimizin içinde vardır; çünkü hepimizin kendine göre hedefleri, hayalleri, umutları, yaşamdan istedikleri, bekledikleri

var. Hepimiz hayatın güzelliklerine mümkün olduğu kadar yaklaşmak ve hayatın bize sunabileceklerinden en iyi şekilde faydalanmak istiyoruz. Bunlara ulaşmak için elimizden geleni yapıyoruz veya yapmaya çalışıyoruz, kimimiz daha gayretli kimimiz daha az. Her şeyden önce bu gayreti çoğaltmamız ve hedeflerimize göre düzenlememiz gerektiğini kavramalıyız. İçimizden gelen bu itici güçten beslenen enerji eğer doğru terbiye edilir, doğru yönlendirilir ve doğru kullanılırsa sonsuz bir kaynağa dönüştüğü görülecektir. Güçlerinin asıl kaynağının kendi içlerinde olduğunu anlayan insanlar, dışarıdan daha az şeye ihtiyaç duyarak yaşamda büyük işler başarabilirler. Bu güç, yaşama karşı ne denli tutkulu olduğumuza bağlıdır. Çünkü insan tutkuyla sevdiği şeyi yaparken her anından keyif alır, işini yaparken beslenir. Zorluklarını aşacak gücü daha rahat bulur, yorgunluğundan da daha kolay dinlenir. Tutku içten gelir, eylem yalnızca onun dışavurumudur...

Halil Cibran; insanın idrak etme gücüyle elde etme yeteneği arasında ancak tutkuyla birleştirilebilen bir aralık vardır, der. Yaşamı dolu dolu yaşayabilmek ve iz bırakabilmek için bilinçli olarak seçtiğim yollar, fiziksel ve ruhsal pek çok büyük ve zorlu, hatta bazen de çok tehlikeli mücadeleyi de beraberinde getirdi. Her seferinde daha iyisini de yapabileceğime, daha fazlasını da kaldırabileceğime inancım tamdı. Bu tutku ve inanç; en zor, en tehlikeli zamanlarda

bile en güçlü dayanağım oldu. Aştığım her zorlukta, geçtiğim her engelde, elde ettiğim her başarıda yaşadığımı, var olduğumu, iz bıraktığımı, ben olduğumu hissederek ilerledim. Tarih boyunca sayısız cesur ve kararlı insanı oradan oraya savuran şey, hep özgürlüğüne düşkün, coşkulu, tutkulu ruhlarının üzerine kurulmuş keşfetme, başarıma, bilme tutkusu ve hayata / doğaya / kendine meydan okumanın dayanılmaz çekiciliğidir...

Bazı insanlar için mutluluğa ulaşmanın yolları çok daha zorlu, sarp ve çetin görünse de onlar için doğal olan budur. Bazı insanların tutkularının sınırları, bizim ölçülerimizin çok ötesinde. Yine de bu dünyada iz bırakan insanların çoğu, uslu uslu oturmayan, akıllı - uslu öğütleri dinlemeyen ve kendi kararlarını kendi verip kendi yolunu çizenler, gemilerini yakmaktan korkmayanlardır. Yaşam, büyük ve güvenli gemilerle sakın bir gezi mi, yoksa kendi teknenizle soluk soluğa bir yolculuk mu olmalı, bunun seçimi size kalmış...

Bugün geriye dönüp baktığımda artık daha iyi anlıyorum. Üniversitenin dönüştürücü ikliminde, bir yandan akademik eğitim ve öğretimle seçtiğim alanda kendimi geliştirirken, diğer yandan da kendi hayatımın dümenini elime almamı sağlayan ve beni bütün bu yaptıklarımın peşinden sürükleyen şey, doğuştan getirdiğim, sınırları ve bahaneleri reddeden, içimde keşfettiğim tutkularmış...

BİLGE ÇOLAK

“İTİRAZ EDİYORUM HÂKİM BEY!”

“İtiraz ediyorum Hâkim Bey!” Mahkeme salonunda bu cümle yankılanmıştı. Hâkimin tarafsız yüzü, yerini kızgın bir ifadeye bıraktı. “Ne oluyor Avukat Hanım? Mahkeme salonundayız, hâkimin sözüne bir itirazınız mı var?” diye sordu, bir cevap beklemiyordu. Dilek, müvekkilinin aleyhine verilen kararı duyar duymaz bir hışımla ayağa kalkmıştı ve şimdi yerine geri oturamazdı. Bu mesleği, haksızlıkların önüne geçmek için tercih etmişti. Cesaretini topladı: “Alınan karara itirazım var Hâkim Bey. Müvekkilimin suçsuzluğu apaçık ortadayken aleyhimize bir karar verildi. Verilen karar tekrar gözden geçirilmeli!” Dilek daha devam edecekti, hâkim onu sert bir el hareketiyle susturdu ve “Size söz hakkı tanımadım!” dedi. Dilek hâlâ ayakta idi, hâkim küçük bir göz hareketiyle sandalyesini gösterdi. Avukat Hanım, yavaşça yerine oturdu. Ama içi içini yiyordu, yıllardır bu dava üzerine saatler boyunca çalışıyordu. Elle tutulur birçok kanıtı da ulaşıyordu. Bugün adliye de bu güvence ile gelmişti, davayı kazanacaklarına o kadar emindi ki... Bu düşüncelere o kadar dalmıştı ki; müvekkilinin, “Şimdi ne olacak?” sorusunu bile duymamıştı. Sorusunu yineledi onu dürterek. Dilek, ne diyeceğini bilememişti. Masum, yapmadığı bir suçtan dolayı yargılanan bir yüze baktığını bilmek çok acı veriyordu ona. Gözleri doldu, “Mahkemeden sonra konuşacağız.” dedi yüzüne acı bir tebessüm kondurarak. Hâkimin bir cümlesiyle salondaki herkes ayağa kalktı. Avukat Hanım’ın donuk ifadesi, “tutuklu yargılanmasını” sözünü duyunca değişti. Gerilmişti; masum birini, işlemediği bir suçun altında kalmaktan kurtarmak için verdiği onca çaba, uykusuz günler... Karşılığı bu olmamalıydı. Müvekkilinin acı çığlıkları, kendine getirdi onu. Yere çökmüş, bacaklarını iki eliyle sarmış, bir çocuk gibi “Olamaz, ben bir şey yapmadım” diyordu. Dilek, bir saniye bile düşünmeden eğilip sınıksı sarıldı ona, “Elbette bir şey yapmadın. Bunu ispatlayacağım, sana söz veriyorum.” diye fısıldadı. Yanlarında onları bekleyen iki polisi, ayağa kalkınca fark ettiler. Polisler, müvekkilinin ellerini kelepçeleyip mahkeme salonundan çıkardılar hızlıca. Dilek, ayağındaki topuklulara meydan okur gibi hızla peşlerinden gidiyordu. Cübbesi, dünyadaki haksızlıklara baş kaldırırcasına dalgalanıyordu. “Ben buradayım, korkma!” diye seslendi arkalarından. İki polis, ortalarında müvekkili; adliyenin önünde bekleyen polis arabasına bindiler ve kısa bir süre içerisinde

uzaklaştılar. Dilek, merdiven basamaklarından birine oturdu. Başını iki elinin arasına aldı ve düşünmeye başladı. Bir hata mı yapmıştı, bir şeyi eksik mi yapmıştı? O sırada oldukça tanıdık bir sesin ona yaklaştığını fark etti. Şu anda kimseyle konuşacak durumda değildi. Duymazlıktan gelmeyi denedi. Ses, ısrarla dibinde konuşmaya devam ediyordu, “Avukat Hanım! Duymuyorsunuz sanırım. E haklısınız tabii, sürekli dava kaybedince insanın konuşası gelmez hiç.” Bu son cümle, sabrını taşırmıştı. Bir hışımla döndü arkasını. Yüzündeki şaşkınlığı gizlemeye çalıştı, hatırladığı kişi olmaması için içinden dualar etti. Ne yazık ki gerçekte yüzleşmek zorunda kaldı, “Barış? Sen ne yapıyorsun burada?” Barış’ın yüzünde alaycı bir gülümseme oluştu, “Bu da soru mu! Şu anda karşında dünyanın en iyi avukatlarından biri duruyor. Bunu abartmak için söylemiyorum, en çok tercih edilen avukatlardan biri olduğum tescillendi. İnsan işini iyi yapınca devletin böyle olması da pek şaşırtıcı değil. Neden avukat tutulur? Davayı kazanması için. İstenen sonuç bu, sana bu kadar dava dosyası gelmesini çözebilmiş değilim.” Dilek, derin bir nefes aldı. Yavaşça kalktı yerinden, bu sakinliğini korumak için, içinde fırtınalar kopmasına izin veriyordu. Ta ki, kara bulutlar, pek de hoş ilerlemeyen bu muhabbetin üstünü de kaplayana kadar. “Sen ne demeye çalışıyorsun! Bir tek sen başarılısın, bir tek sen dava kazanıyorsun! Sınırsız kendini beğenmişliğin başına hiç bela olmuyor mu? Kimse mesleğime laf edemez!” diye sesini olabildiğince yükseltti ve sözlerine büyük jestleri eşlik etti. Barış’ın yüzünde ne sevimli ne de itici bir ifade vardı ama bir şeyler rahatsız ediciydi. Yine büyük bir özgüvenle konuşmaya başladı, “Sen neden bu kadar celallendin ki? Ben mesleğime laf etmedim, farkında mısın bilmiyorum ama aynı mesleği yapıyoruz. Ben sadece ‘herkes avukat olmamalı’ diyorum.” “İşte bunu demeyecektin.” diye geçirdi aklından, Dilek, Barış’ın elindeki karton bardağı fark etti, bir elindeki bardağa bir ona baktı. Elinin tersiyle ittirdi bardağı, “Olamaz, çok afedersin! Şimdi gidip cübbeni çıkarman gerekecek, kuruma süresi de malum. Aslında haklısın, herkes bu cübbeyi taşımayı hak etmiyor.” derken yüzüne tatlı bir gülümseme kondurdu. Barış’ın az önceki sakin hâlinden eser yoktu şimdi. Kaşlarını çatmıştı, ellerinde ıslak mendille yardımına koşanlara aldırmadan Dilek’e bakıyordu. Dilek, saati kontrol etti, “Maalesef benim, cübbenin kurumasını bekle-

yecek zamanım yok. Başarılı bir avukat olunca davadan davaya koşuyorsun çünkü. ‘Sen de bilirsın bunu’ diyecektim ama... Yok ya, vazgeçtim. Hadi görüşürüz Avukat Barış!” Yüzündeki gülümsemesini bozmadan uzun uzun el salladı. Arabasına binip dava dosyasını eline aldığı anda ise ciddiyeti eşlik ediyordu ona. Bir şeyler yapmalıydı. O bunları düşünürken telefonu çaldı. Telefondaki ismi görünce istemsizce ceketini, saçlarını düzeltti, “Buyurun efendim.” Konuştuğu kişi bugünkü davayı sormuş olmalıydı, gözleri doldu, “Tutuklu yargılanmasına karar verdiler. Ama onun hiçbir suçu yok, o masum!” devamında ise durmadan akan gözyaşlarını elinin tersiyle sildi. “Nasıl yani, kiminle çalışacağım?” diye sordu merakla. “Peki efendim.” diyerek kapattı telefonu. Yüzündeki şaşkın ifade değişmemişti, belli ki sorusuna bir yanıt alamamıştı. Trafik olmaması için dua etti. Duydukları onu o kadar heyecanlandırmıştı ki, bir an önce büroya gitmek istiyordu. Vardığında hızla indi arabasından. Bir an duraksadı, bir şeyler eksik gibiydi. “Az kalsın unuttuyordum.” diyerek açtı arabanın kapısını, dava dosyasını alıp hızla büroya gitti. İçeride çok yoğun bir çalışma olduğu belliydi; herkes işiyle öyle meşguldü ki, kimse fark etmemişti kapının açıldığını bile. Dilek, merakla etrafına bakarken orta boylu bir adam hızlı adımlarla yanına geldi, “Hoş geldin Dilek. Odama geçelim, seni biriyle tanıştıracam.” Avukat Hanım, iyice heyecanlandı. Bir yandan müvekkilinin suçsuz olduğunu, ona yardım etmek için elinden gelen her şeyi yapacağını tekrarlıyordu. Yanındaki adam, oturması için koltuğu işaret etti, “Tamam Dilek, telefonda da konuşmuştuk. Senin ne kadar azimli ve başarılı bir avukat olduğunu biliyorum.” Bu cevap Dilek’i tatmin etmemiş olmalıydı, “Çok teşekkür ederim İhsan Bey. Ama sanırım bu davayı bir başkasına vermek istiyorsunuz, beni de bu yüzden buraya çağırdınız.” İhsan Bey’in yüzündeki tebessüm, gülümsemeye dönüştü, “Hayır Dilek. Bu dava ile ilgilenmeye devam edeceksin. Sadece bazen, her meslekte olabileceği gibi avukatların da yardıma ihtiyacı olabiliyor. O yüzden seni, senin gibi genç ve başarılı bir avukat ile tanıştıracam. Davaya birlikte bakacaksınız.” Konuşmasını bitirdiği an kapı çaldı, “İşte geldi!” diyerek oturduğu koltuktan bir hışımla kalktı İhsan Bey. Kapı açıldı, “İhsan Bey...” Bu sesi tanıyordu Dilek. Kapı tamamen açıldığında bu tanıdık sesin kime ait olduğunu da görmüş oldu, “Barış!”

Mahalle

Bir duvar geçiyordu aramızdan. Mahallerimizi bölen... Bir tarafta bizim mahalle, öte tarafta onların mahallesi. Duvarın hangi tarafından baktığınıza göre değişebilen bir biz ve onlar vardı. Onların gözünden de aslında biz, onlardık.

Ama o duvar, ortak bölenimizdi. Hepimizin 'Berlin Duvarı'ydı. Çocuktuk, Berlin Duvarı'ndan bihaberdik. Belki de bu yüzden, üzerinden atlayıp atlayıp ihlal ediyorduk gayriresmi sınırı. Yine çok fazla değildi bu ihlaller. Öteki mahallenin iç kısımlarına da çok fazla girmiyorduk.

Mahallelerimizden geçen bir tek cadde vardı. Asfaltı olan da tek yoldu. Fakat üzerinden ne bir minibüs ne de otobüs geçirdi. En çok ekmek fırınının arabası kullanırdı. Sanki onun protokol yoluyla! Ha, bir de haftada bir bakkala erzak getiren toptancı ile zerzevatçının kamyonu olurdu.

Bu seyreklik, biz çocukların işine yarardı. Araba kazası geçirme tehlikesi yaşamadan özgürce tornetlerimizle kayardık, o asfalt yolda.

Duvarlarla bölünmüş mahalleler, işte gelip bu caddede biterdi. Orada tüm sınırlar kalkıyordu. Çünkü orada herkesi eşitleyen ve istikameti gösteren bir tabela asılıydı sanki: Ekmek Kavgası.

Dil, inanç ve siyaseten bölünmüş o mahallelerden kopup gelen insanlar, bu caddede birleşerek şehirle tek bağlantıyı kuran tren istasyonuna ulaşıyorlardı. Ayrı ayrı derelerin birleştiği bir nehirdi o cadde.

Vagonlara bölünmüş trene de yetiştikleri yerden rastgele biniyorlardı. Birbirlerine karışıyorlardı. Şehrin merkezine doğru trenden birer ikişer iniyorlardı. Ama dile, inanca veya siyasete göre değildi bu inişler. Meyve sebze hali, gümrük veya kömür deposuna göreydi bu ayrılışlar. Aralarında birkaç şanslı da yok değildi; bir devlet dairesinde hademe falan olan. Kahir ekseriyet en alttakilerdendi. Yani hamaldı. Kimi eşya taşıyor, kimi kavun karpuz, kimi kömür; sırtına vurulan küfeyle. Ekmek davasında hepsi aynı mahalledendi.

Akşam eve dönüşte ellerinde bir iki file olurdu, çoluk çocuğun rızık dolu. Caddeden mahallerine bu defa ayrılarak dağılırlardı: Din, dil, mezhep, siyasete göre.

Yıllar geçtikçe, duvarlar alçaldı. İki mahallenin birbirine mahremiyeti

KENAN BAŞARAN

azaldı. Caddeden minibüs ve otobüsler de geçer oldu. Hatta hususi otomobiller... Ancak günbegün kapısına kilit vurulan evler de artıyordu. Mahalleler dönüşüyordu. O bölünmüş mahalleler, şimdi müteahhitlik eliyle birleştiriliyordu parsel parsel.

Şirin mi şirin gecekondu mahalleleri, lüks rezidanslara evriliyordu; ama bizim ve onların sakinlerinin çoğu, hakları karşılığında şehrin dört bir yanına dağıldı. Mahalleler apartmanlara taşındı. Şimdiyse bir kapı ötekine öte bir mahalle.

Duvarlar biçim değiştirdi. Zihinlerde daha da kalınlaştı.

Artık, çocukların üzerinden atlayamayacağı kadar da yüksekti.

İlk yüzyılın başlarında kurulan Fatih-Harbiye mahallerindeki toplumsal ayrışma, ikinci yüzyılın başlarında Harbiye-Fatih olarak sürüyor. Öteki yer değiştirdi.

Betondaki, taştaki dönüşüm fikirde olmadı. Fikrisabit mahallelere bölünmüş aynı tabakadakiler. Artık aynı caddede yolları kesişmiyor. Yüzleşme de bitti.

Ne toplumsal ne de doğal trajediler, fikrisabit mahallelerin binalarının kolanlarını çatlatmadı.

İlk yüzyılın başındaki gibi ikincisinin başında da bir adam denedi. Duvarların böldüğü tüm mahaller için bir masa kurdu. Şairin masasını kısılandıracak kadar ha. Yuvarlandı masa, ki herkes herkesin yüzünü görsün. Herkesin davetli olduğu şiişel bir sofraya. Misafirin olmadığı. O çocuklar gibi, atladı duvarın üstünde öteki mahallelere. Çoğa değil, çoğula erişmek için kendi cebinden verdi cömertçe. Taşlandı. Yumruklandı. Daha fazlası da oldu..

Yine de denedi. Yenildi. Kalp yaptığı ellerini yumruk yapıp tek başına kaldığı masaya vurdu. Yine yenildi. Daha iyi yenildi ama Sayın Beckett!

Bugünlerin hükmü henüz kesilmedi. Zaten bu hükmü hiçbirimiz veremeyecek. Her şeyin hükümrani zaman kesecek, tarih denilen yargıcın eliyle.

Bir gün, o duvarların bittiği yerde başlayan o asfalt yolda birbirine karışanlar, kendilerine vahyedilen tüm ayrımların, aslında onların sırtından geçenlerin ekmeği ve saltanatı olduğunu anladıklarında kazanacak.

Ben, razıyım ondan.

SEVGİ EMETİ

BİRCAN USALLI SİLAN

Umut denen o derya deniz; o bitip tükenmek bilmeyen devinim, yüreklerimizi bir kez daha sıkıca kavradı ve yeniden elimize bir demet papatya gibi verdi... Umutlarımıza olan inancımız; apaydınlık, tazelenmiş, yanlılardan dersler alınmış olabileceği düşüncesiyle; en zor koşullara dirençli bir şekilde aklımızın, yüreğimizin baş köşesine yerleşti.

Çünkü sevgi ve emek var bizim geleceğimizle ilgili umutlarımızda.

Aynen *Selvi Boylum Al Yazmalım*'daki gibi...

"Sevgi neydi? Sevgi, sahip çıkan dost; sıcacık insan eli, insan emeği... Sevgi iyilikti, sevgi emektir..."

İşte bu replik yaşam mottomuz oldu hepimizin...

"Elveda bitmemiş türküm benim." repliğini ise ben kendi adıma "Bitmedin demokrasi türküm, bitmezsin." diye haddim olmadan değiştiriyorum...

Yüzyıllık Cumhuriyet tarihimizin, sinema ile ilgili bölümünde aşk ve emek deyince akla ilk gelen film "*Selvi Boylum Al Yazmalım*"dır elbette... Belki de sinema ile sınırlandırmadan daha da geneli-mizdedir bu film... Bazen bir kırmızı kamyonetin arkasında, bazen bir taksinin camında, bazen bir dükkânın vitrininde, bazen de bir ayakkabı boyacısının boya tahtasında illaki Asya ile İlyas'ın fotoğrafı vardır...

1977 yılında Cengiz Aytmatov'un kitabından uyarlanan, Ali Özgentürk'ün senaryolaştırdığı, Atıf Yılmaz'ın yönettiği bu film, o zamandan bugüne kuşaklar boyu hepimizin yüreğine dokundu. Diyalogları ezberledik hepimiz... Aşkta önemli olan şeyin tutkudan öte güven ve şefkat olduğunu kabul ettik... Bu filmde tutkunun üstün gelmesini istese de pek çok kişi, gerçeğinde emeğin kazan-masına sevindik...

"Yarın aynı yerde yeniden çamura sapsam yar-dıma gelir misin?" diyen İlyas'ın nerde akşam, orada sabah anlayışı bir aşka ve yaşama mal oluş hikâyesi belki de binlerce aşk hikâyesini kurtarmıştır.

"Elini tuttum sıcacıktı, sanki yüreği elimdeymiş gibi." diyalogunu eminim yüz binlerce kişi kullan-mıştır... Daha hakiki bir sözcük olabilir mi?

"Kimse inanmazsa sen inan kendine." aforizma-ların en güzeli değil midir?

Evet bugün vagonumda Türk Sineması'nın en kıymetli ikilisi var... Benim gazetecilik dönemimden başlayan dostluğumla, bugünlere kadar yan yana yürümekten gurur duyduğum Türkan Şoray ve Kadir İnanır... Kral ve Sultan...

Halka, hakka, hukuka, emeğe olan inançlarını hiç yitirmeyen iki dost.

Sevgi denince, aşk denince akla gelen ilk iki isim...

Kadir İnanır ile bir organizasyondan dönerken halkın ona olan sevgisini gördüğünde şöyle demişti bana o güzelim gözleri ıslı ıslı: "Bu sevgiden, bu saf sevgiden daha kıymetli bir şey var mı? Ellerini tuttuğumda yüreklerini avucumun içinde hissetmek, ne kadar değerli bilir misin? Eminim benim de yüreğim onların avuçlarının içinde çarpıyordu."

Türkan Şoray ise her defasında bu sevgi karşısında şükreder ve "Bu sevgi, benim için dünyanın en kıymetli hazinesi. Bu sevmek ve sevilme duygusu benim yaşamla ilgili en önemli bağım." der.

Sevgi her şeydir ikisi için de...

Türkan Şoray ile söyleşilere ve imza günlerine katıldığımızda onu izlemeye gelen herkese tek tek dokunmak ister, emeğe ve sevgiye saygısından dolayı...

■ **Sevgili Kadir, senin için Selvi Boylum Al Yazmalım, Cengiz Aytmatov ne ifade ediyor?**

Cengiz Aytmatov, benim için dünyanın en büyük yazarlarından biridir. Bazı özellikleriyle de en büyük yazardır. O, doğa ile insan arasındaki ilişkiyi anlatırken bir büyüdü dünyanın esiri olursunuz. Kitapları okudukça büyür, güzelleşir, unutulmaz olur. Onun romanlarında yazdığı topraklara ayak basmış, sonrasında kımız içmiş, ona sarılma şansını yaşamış, çok şanslı bir insanım. Müzesini gördüm, kalemini öptüm, Cengiz Aytmatov uluslararası forumuna katıldım, anıt mezarına çiçek bıraktım, müzesinde saatlerce oturdum, Issık denizine girdim, Frunze'den 43 yıl önce getirdiğim ekmek hâlâ en değerli armağanımdır. Sinema kariyerimin önemli filmlerinden biri olan Selvi Boylum filmindeki Şoför İlyas'ı öylesine içtenlikle oynadım ki onurluyum. Benim için ölümsüzdür büyük Cengiz Aytmatov...

■ **Sevgili Kadir İnanır sence niye bunca yıl sonra bile, tam 46 yıl sonra bile halen insanlar bu filmdeki aşkı bu kadar ölümsüzleştiriyor... Niye bunun üstüne bir film daha yapılamadı sinemamızda?**

Selvi Boylum Al Yazmalım'ın başrol oyuncusu olmak benim için mutlulukların, sevinçlerin en güzellerinden biri oldu bugün. Çünkü bir sürü organizasyonda filmler yarışır ve bir jüri oluşur. Onların tercihlerine göre de en iyi filmler belirlenir. Ancak bu öyle değil. Bu, tam anlamıyla, gerçek bir yarışmanın sonucu ortaya çıktı; çünkü halkın seçtiği bir film.

Halk eğer bir filmi "en iyi film" olarak değerlendiriyorsa, herkesin ona saygı duyması gerekir. Ben de böylesine önemli bir filme koyduğum sıcak yüreğin ve verdiğim emeğin karşılığı olarak bugün gerçekten çok sevinçliyim.

■ **Senin için de emek her şeyden daha kıymetli değil mi? Selvi Boylum Al Yazmalım özelinde**

anlatır mısın?

Atıf Yılmaz ve Türkan Şoray ile filmler yapıyorduk. Türkan Hanım'la da zaten bir sürü film çekmiştik. Birlikteliğimizi halk çok alkışladı ve hâlâ da onu devam ettiriyorlar. Biz filmlerimizi gerçekten çok severek, inanarak yaptık; mesleğimizin önemini ve halkın gözündeki değerini çok iyi bilen sanatçılarız. 54 yıllık meslek hayatımın onur filmlerinden birisiydi. Diyalektik materyalizminin sevgiyi tarifinin son noktasıdır bu film. Yani sevgi, emek demektir. Emek verilmeyen hiçbir şeyin kutsallığı da yoktur, saygınlığı da yoktur.

Siz hangi meslekten olursanız olun, yaptığınız işe büyük emek veriyorsanız yaptığınız işin karşılığını mutlaka bir gün görürsünüz. Ben burada yine iddia ediyorum, bu film dünya aşk filmleri arasında da sıralamaya girecek. Çünkü iyi insan olgusuyla yaşayan hiç kimse, bu filmi sevmemezlik yapamaz. "Selvi Boylum Al Yazmalım" gerçekten insanın ruhunun derinliklerine işleyen müthiş bir dramatik yapıya sahip bir film. Filmin sırrı söylediği gerçek. Ve filmi, film haline getiren bütün çalışanların ortak inancı ve o çalışmaya koyduğu büyük değer, büyük samimiyet.

■ **Asya rolü ile yüreğimize dokunan, o tarihten itibaren doğan pek çok kız çocuğuna bu ismi verdiren, hâlâ filmi izlediğimizde bu ad için ilham olan, hepimize Asya'yı yaşatan Türkan Şoray'a şimdi sorularım...**

Sevgili Türkan Şoray, sevgi sence ne demek?

Sevgi bana göre dünyanın en değerli duygusu, en kıymetlisi. Seven insan, sevgiliyi bilen insan iyidir. Sevgi dokunmaktır, sevgi yüreğinin titremesidir, sevgi gözlerdeki binbir hali görebilmektir, sevgi dünyayı kurtaran tek şeydir benim için. Bu filmin bu kadar sevilmesinin en önemli nedeni sevgi ve emeği birleştirip ikisinin tek bir duyguda toplanmasını sağlamasıdır.

■ **Peki, sence filmin finali doğru mu? Cemşit'le birleşmeyi mi isterdin Asya olsaydın, yoksa İlyas'la mı?**

Ali Özgentürk bana filmin finalini anlattığında, o an çok şaşırmıştım ama sonra gerçekten çok doğru olduğunu düşündüm. Emeğe bir kez daha saygı duyulmuş oldu.

■ **Al Yazmalım filmi nerede çekilmişti?**

Film, Adana'da Aslantaş Barajı ve Toros Dağları'nda çekildi. Yani filmin atmosferine uygun, doğal güzelliklere sahip olan yerlerde çekildi.

■ **Bu filmin çekilmesine nasıl karar verildiğini merak ediyor herkes.**

Bir gün, evimdeki kütüphaneyle ilgilenirken, alıp da okuyamadığım kitaplardan birini aldım. Cengiz Aytmatov'un hikâyelerinin olduğu bir kitap. Kitapta, "Kırmızı Eşarp" hikâyesi beni çok etkiledi, çok heyecanlandım. O ara bir şirketle anlaşmam vardı ve filmi çekmek için bir hikâye aranılıyordu. Ve şirkete bu hikâyeyi filme çekmemizi teklif ettim.

■ **Cengiz Aytmatov'un eserinde oynamak nasıl bir duyguydu senin için? Çok sevdiğini biliyorum.**

Cengiz Aytmatov, eserleri birçok yabancı dile çevrilmiş, dünyanın en güzel aşk hikâyesi olan Cemile'nin yazarı... Bu kadar sevilen güçlü bir yazarın eserinin kahramanını canlandırmak, benim için çok heyecan verici olacaktı. Ülkemizin en önemli yönetmenlerinden biri olan Atıf Yılmaz ve senaryoyu yazan Ali Özgentürk, eserin özüne sadık kalarak harika bir senaryo yazdılar.

■ **Aysel rolü muhteşemdi... (Filmde Asya, kitapta Aysel)**

Film çekimlerinde Aysel karakterini o kadar özümstedim, o kadar benimsedim ki bir ay boyunca o mekânlarda kitaptaki Aysel olarak yaşadım. Aysel'in duygularıyla yaşadım. Sabah gözümü açıyordum Aysel olarak uyanıyordum. Yatana kadar bu böyle devam ediyordu. Bütün ekip hikâyenin atmosferine ve güzelliğine kendimizi kaptırmıştık. Adeta dış dünyadan soyutlanmış gibi bu olayın içindeydik çekim sırasında. Ve dolayısıyla çok gerçek bir film çıktı ortaya. Aysel rolü beni derinden etkiledi. Kamyon şoförü İlyas'a çok derin bir aşkı olmasına rağmen, şartlardan dolayı İlyas tarafından terk edilen Aysel ve ona kol kanat geren, çocuğuyla ona sahip çıkan, çocuğuna emek veren, büyüten yol ustası Cemşit arasında kalan Aysel... Biri âşık olduğu adam, biri ise kendisine emek veren adam.

Selvi Boylum Al Yazmalım bir aşk filmi. Çok boyutlu bir aşk filmi... Aşkın sonsuz bir heyecan, yürek çarpıntısı ve uçuşma hali... Aşk, eğer beslenmezse, emek verilmezse, sönüp gitmeye mahkûm bir ateş olması kaçınılmaz. Aşk emek vermezseniz uçar gider ama emek verdikçe gerçek sevgiye dönüşür. Her şey gibi aşk da emek ister.

■ **Film hikâyesinin yazarı Cengiz Aytmatov ve Kırgız halkı tarafından nasıl karşılanmıştı o dönem?**

Film ülkemizde çok sevilirdi. Hikâyesinin yazarı Cengiz Aytmatov'un memleketi Kırgızistan'da da bir galası da yapıldı. Ve galaya Cengiz Aytmatov da katıldı. Kırgız halkı ve Cengiz Aytmatov filmi nasıl bulacak düşüncesiyle hepimiz heyecanlıydık. Cengiz Aytmatov, film bitince ayağa kalkarak alkışladı ve bizlere sarıldı. O gece bizi evine davet etti. Evinde bize kımız ikram etti. Bizi sanat evine götürdü, orada yöresel danslar yaptık. Ertesi gün hikâyesinin geçtiği, yaşandığı yer olan Tian Şan Dağları'na gittik. Muhteşem bir yerdi... Dağlarla çevrili, bulutların içinde, bir yerde obalar kurulmuştu. Bize de yöresel kıyafetler giydirdiler. Yer minderlerinde oturduk ve unutulmaz bir gün geçirdik.

■ **Cengiz Aytmatov ile sohbetin film sonrasında da devam etti mi?**

Cengiz Aytmatov Türkiye'ye geldiğinde evime davet ettim. Ve onu evimde misafir etmenin güzelliğini yaşadım. Evin penceresinden İstanbul Boğazı'nı seyretti. Ona börekler yaptım. O ise bana kitaplarını imzaladı. Hâlâ imzalı kitapları duruyor. Benim için çok değerli ve hâlâ saklıyorum. Kendisinden, bana Kırmızı Eşarp gibi bir hikâye daha yazacağına dair bir söz almıştım... Ama maalesef ki bu değerli yazarımızı kaybettik, aramızdan ayrıldı. Cengiz Aytmatov her zaman kalbimizde...

NâZİM'İN BİLİNMEYEN YÖNLERİ

Nâzım Hikmet'in mücadele ve sanat dolu yaşamını, onun şiirlerinden bestelenmiş şarkılarla birleştiren Nâzım'ın Hikâyesi konserinde anlatıyordum. Teyfik Rodos, Zeynep Halvaşi, Görkem Ezgi Yıldırım gibi önemli isimlerin solist olarak yer aldığı proje öncesinde bilinen Nâzım hikâyesi dışında bir şeyler anlatmak istedim. Nâzım'ın mektuplarını, onunla ilgili anıları ve tanıklıkları tekrar okuduğumda birbirinden ilginç anekdotlarla karşılaştım. Bunların her biri, özellikle Piraye'ye Mektuplar ve Cezaevi'nden Mehmet Fuat'a Mektuplar; Nâzım'ın düşünme biçimini, duygusal yönünü anlamamıza fırsat veriyor. İbrahim Balaban'ın, Vala Nurettin'in, Yıldız Sertel'in anıları dışında; Numan Aydınoğlu, Orhan Karaveli ve Ahmet Eroğlu'nun tanıklıkları da önemli. Tüm bu isimlerin kitapların okuyarak, Nâzım'ın kendisine yarattığı duygu evrenini yakalamaya çalışabilirsiniz.

Piraye'ye yazdığı mektupları, üvey oğlu Memet Fuat'a yazdıklarını okursanız Nâzım için diyeceğiniz tek bir şey vardır herhalde... Dünyanın en iyi insanı... Benim öyle oldu. Ne Memet Fuat'a ne Piraye'ye incitici bir söz söyler. Yazdığı her mektuba da iltifatla başlar. Piraye'nin kömür alamadığını öğrenince üzüntüden hasta olur, o hasta haliyle tahtadan sandık yapıp satmaya çalışır. Parasını da Piraye'ye yollar. Ülkesini, insanları, tüm canlıları içten sever. 750 sayfalık mektuplar kitabını okuyanlar bilir. "Mercan'ı evlat edinmene çok sevindim" diye bir cümle geçer. Sonrasında da her mektupta "seni, oğ-

lumu, anneni, Mercan'ı öperim" der. Bu yokluk döneminde evlatlık da kim diye düşünürken biz, ilerleyen mektuplarda, Mercan'ın pembe ve uzun kulaklarını öperim yazar. Işık Öğütçü'nün anılarından öğreniriz ki, cezaevi mahkûmları yol yapımında çalışırken Raşit adında bir mahkûm yolda bir tavşan görür. Nâzım'a der ki, usta bunu koğuşa götürelim. Götürürler koğuşa adına da Mercan derler. Mercan'ın eşinin olmamasına üzüldür Nâzım. Raşit'e der ki bunu Piraye'ye yollayalım, ona bir eş bulsun. Evlatlık dediği bir tavşan, Raşit adlı mahkûm da Orhan Kemal'dir.

Numan Aydınoğlu'nun Bir Bahar Günü Sofya'da adlı kitabında Cambazov ile Nâzım Hikmet'in deniz kıyısında yedikleri bir yemekten bahsediliyor. Bu yemek esnasında Nâzım ayağa kalkar, denize yaklaşır... Karadeniz'e... Ayak bileklerine kadar suya girer ve çömelir. Karadeniz'in serin sularını ileriye doğru fırlatır. "Benden selam söyleyin memleketime, İstanbul'uma selam" dedikten sonra Cambazov'a o muhteşem seslenişini okur:

Karşı yaka memleket,
sesleniyorum Varna'dan,
işitiyor musun?
Memet! Memet!
Karadeniz akıyor durmadan,
deli hasret, deli hasret,
oğlum, sana sesleniyorum,
işitiyor musun?
Memet! Memet!

Origami sanatıyla ünlü Japonya'da bir inanış vardır. 1000 adet kâğıttan turna kuşu yaparsa

BARIŞ İNCE

biri, onun dileği gerçek olur. Hasta yatağında küçük bir kız çocuğu, 10 yıl önce ABD tarafından Hiroşima'ya atılan "oğlan çocuğu" adlı atom bombası nedeniyle kanser olmuştur ve iyileşmek için dilek dilemek ister. Her gün bir turna kuşu yapar ancak 1000 sayısına yaklaştıkça 644'üncü turna kuşunda hayatını kaybeder. Ahmet Eroğlu'nun Bilinmeyen Nâzım Hikmet kitabına göre, Nâzım bu hikâyeyi bir gazete-de okur ve Vera Tulyakova'ya bununla ilgili bir tiyatro oyunu yazmasını söyler. Oyunda kullanması için de ona Kız Çocuğu adlı şiirini verir. Vera oyunun hazırlıklarına başlar ancak bir gün sonra Nâzım yaşamını yitirir. 3 Haziran 1963... Tam 20 gün sonra 23 Haziran 1963'te Vera'ya bir posta gelir. Kocaman bir kutu, içinde rengarenk kâğıtlar... Üzerinde de bir not: *Unutulmaz insan Nâzım Hikmet, cenazenizin önüne yaptığımız turna kuşlarını bırakıyoruz. Önünüzde saygıyla eğiliyoruz. Hiroşimalı okul çocukları...*

Onunla ne kadar övünsek az.

DENİZ ÖZEN

HAYAT BÖYLE DE GEÇİYOR

Kış bitti.

Bu sabah kahvemi içerken pıt pıt düşen yağmurları gördüm. Yemyeşil yapraklara boyanan bahçede yapraklardan inişini seyrettim suyun; ama yok, aldanmadım.

Hava sıcak. Direkt geçti bence yaz. Ne yaz ne değil bir durum şu birkaç gün. Bir garip.

Mehmetali gideli bugüne birlikte sekiz ay on üç gün oldu. Var mı yeni birşey dersiniz, yok. Hâlâ aynıyım. Unutmadım. Unutamıyorum da üstelik. Umutsuz vakayım anlayacağınız.

İçerden Nur sesleniyor; "Hadi gel, film başlıyoor."

Mehmetali'nin gittiğinin beşinci günü canhıraş ağlamaktan mahalleyi ayağa kaldırınca ben, alt kat komşum Şükran Teyze, onu aramış; torununa derse geldiğinden Nur'un telefon numarası kayıtlı tabii. "Gel kurtar bizi arkadaşından." demiş. Kız da atladığı gibi taksiye sabahın dördünde tersi dönmüş şeşi beş bakarak geldi apartmana. Uzun süre geldi gitti. Baktı böyle olmuyor, bana taşındı. Sevinmedim desem yalan olur.

Oldu mu peki bir yararı dersiniz, yok, hâlâ aynıyım.

Nur yine sesleniyor; "Gelirken çiğdem de getiiiiir."

Yazık, kız neşeleneyim diye ne kadar korku ya da komedi filmi varsa izletti. Aşk ya da romantizm yasak. Gülümseyerek izledim hepsini. Film bitince yine aklımda Mehmetali vardı.

Hayat geçiyor. Şurdan, pencereden az önce, şimdi ekrandan, Nur'un omuzbaşından akıp gidiyor hayat. Ben görüyorum ve duyuyorum zamanı üstelik. Konuşuyoruz bazen, dertleşiyoruz da... Zaman çok eski dostum benim. Fark ettiğim çok eski, çok.

Ama unutmuyorum.

Canım istemiyor belki de unutmayı. Öyle olur ya hani. Sigarayı da istersen bırakırsın. Yoksa zararıyla ilgili dünyanın belgeselini izlesen de nafile. KOAH olanların hâlâ ısrarla içmesi gibi durum.

Nur yine seslendi; "Kızım gelsene hikâye başlıyoorr."

Nasıl gider beni bırakıp anlayamıyorum. Oysa her şey yerli yerinde ve her şey çok düzgündü. Şeffaf bir torbayla çöpu atmaya çıkmıştım ki aşağıda karşılaştık. Çöpe bakıp yüzünü ekşiterek, hadi çöpu at gel de biraz konuşalım dedi merdivenleri çıkarken dün gibi anımsıyorum. Yüzünün her bir detayını...

Sakalındaki beyaz öbeği... Saçının karmaşıklığını...

Midesindeki ağrıdan bahsetti sonra. Uzundur varmış. Tetkikler sonuçlanmadan bana söylemek istememiş ama artık netmiş. Kötü hastalık, dedi. Ama ilk evresinde daha. Halledilebilirmiş. Sağlıklı beslenme, biraz dikkat, kemoya başlayacakmış bu hafta falan. Tüm bunları yoğurt aldım gelirken ama ekmek yoktu sakinliğinde anlattı bana.

Tam bu sandalyede yüzüne beş dakika bakakalmıştım.

Ne zor günlerdi. Yılmadık. Geçti. Birlikte atlattık. Çalışmayı bırak Semra, dedim kendime. Bir yıl dondurup her şeyi ücretsiz izne ayrıldım. Her gün içirmedığım nar suları mı kalmadı, yedirmedığım fındıklar, pekmezler, taze kuzu etleri mi... Umudumu bir an için bile yitirmedik.

Bilmediğim sayfadan yazılıya girmiş gibi kalakaldığım günlerdi.

Hayatın zangoçu hep onun çevresinde döndü durdu, ona göre çaldı çanı. Uydusu gibi dolandım çevresinde dokuz ay. Sonunda bitti, dedi doktor. Yendiniz.

"Çay koyuyorum, durdur sonra izleyelim" diye seslendim Nur'a.

-Tamaaam.

Pencereyi açıp içeri giren havayı içime doldurdum. Bulutların gitmeyişiine bakmamalı. Hava basık ve sıcak.

Gözüm ablamın siyah beyaz fotoğrafına takıldı mutfaktaki. Uzun saçlı haliyle bankta oturup denize bakmış.

Üsküdar iskelesi.

Nasıl hüznü.

Ucundan fotonun vapur gözüküyor dumanıyla. Ablam, at şunu dediği ama ben çok beğendiğimden en çok olduğum yere, mutfığa astım. Aramızda bir bağ oluştu fotoğrafla. Ablamdan daha yakın gibi sanki.

Kırmızı çaydanlığı da Mehmetali almıştı bana. Beş kaşık çayını da koyduktan sonra orta ocağı yakıp üzerine koydum.

Merkezkaç kuvveti birden yok olmuş bir ip gibi savruk, perişan kalakaldım havada.

Her şeyi atlatıp sonucu aldığımız gün Mehmetali sana bir şey söylemeliyim, sürpriz, demişti. Önce eve gidelim de diyerek apartman merdivenlerini üçer beşer çıkarak girmişti eve.

Şaşkın bakıp gözlerine, elinde salladığı biletleri okumaya çalışmıştım. "Hep istediğimiz tura iki kişilik bilet. Yarın çıkıyoruz. Sen bavulları hazırla ben dükkana gidip Sadık'a haber verip işleri konuşup geleyim."

Sevinçten ne yapacağımı şaşırmıştım. Bavulları hazırlarken annemi arayıp "Biz yarın çıkıyoruz" derken zil çalmıştı. İçimden 'bir şey unuttu herhalde' diye geçirirken Terzi Seyfi Abi'nin sesi evde yankılandı; "Kızım, Mehmetali... Gel hemen aşağıya." Elimdeki telefonu kapatıp, anahtarı alıp paldır küldür indim aşağıya. Evin elli metre ilerisinde yerde kıpkırmızı yatıyordu öylece. Hayatta ondan daha büyük bir acı yoktur herhalde. Ya da ben böylesini tattım. Kaskatı kesildiğimi anımsıyorum. Ta ki ellerini tutana kadar. Ambulansa nasıl bindiğimizi, kucağımda son nefesini verişini ise anımsamıyorum bile. Elleri ellerimde bildiğim tüm duaları tekrar tekrar okuyup Allah'a yalvardım hastaneye kadar. 'Ne olur onu bana bağışla Allahım' diye.

Ama kaybettik Mehmetali'yi. Elimde biletler, bu ev, ve bir sürü umut, hayal, anı kaldı. Canımı toprağın altına bıraktım. Şimdi ne kadar gülsem de kalbim oracıkta aşağıda gömülü.

Mehmetalisiz geçen dokuz ayın sonunda Nur ile yaşamaya alışıyorum.

Oldu mu peki bir yararı dersiniz, hâlâ aynıyım. Unutmak istemiyorum ama film izliyorum. Gülmüyorum. Yemek yiyorum. Kanseri yenmek için yazdığımız umut mektuplarını tekrar tekrar okuyorum. O günleri yine yaşıyorum, unutmuyorum. İçimde bir yerlerde parçalanmış ve havada sallanan bir organ var sanki. Bu üşüyen rüzgâr oradan. Yoksa yaz geldi aslında.

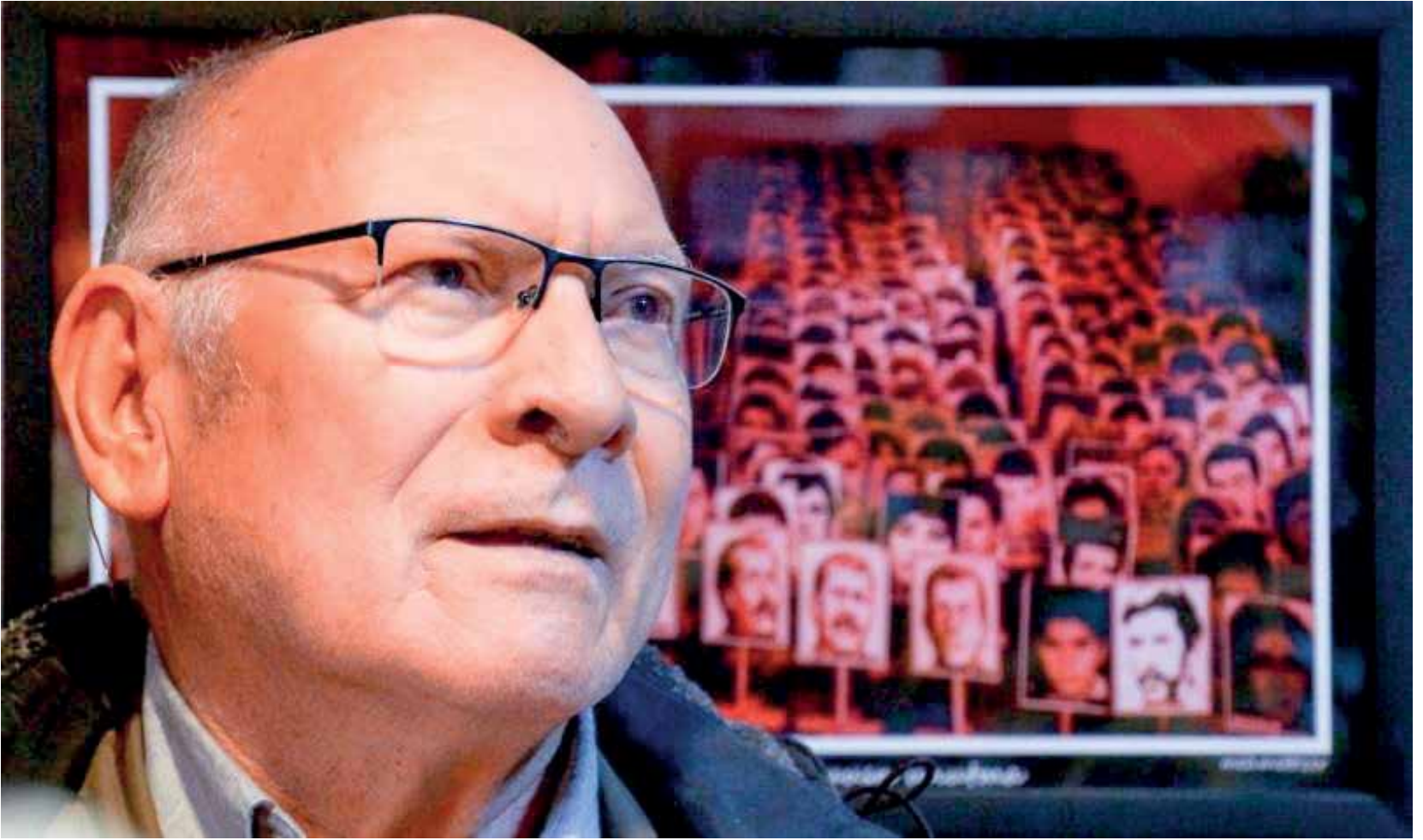
Yan komşum yirmi dört saat Ferdi'den Dilektaş'ını çalışırmış gibi bir durum benimkisi. Bu öfkem oralardan, belki de bir sözcüğünden.

Hayat böyle de geçiyor illaki. Unutmak şart değil bana göre. Ferahla arada, anımsa arada. Böyle de oluyor.

Bu yeşil nasıl bu kadar ayrı tona sahip olabiliyor peki? Yeşile baktıkça iç açılması diye bir şey var bak, kesinlikle. Yine oldu. Baktıkça ferahlıyorum.

Tepsiye iki bardak koyduktan sonra çayları dolduruyorum.

Nur'a sesleniyorum; "Başlat filmi geliyoruum."

Fotoğraf: Mehmet Özer

TOROSLARIN KADİFE SESLİ YAZARI

Muhammet Güzel

■ **Sen de yazın dünyamıza şiirle başlayıp romanla devam edenlerdensin. Sendeki bu üretim sürecinde türler arasındaki geçişleri sağlayan duygu nedir?**

Üreten nasıl üstünse tüketenden; sanatçı, sanatla edebiyatla ilgisi olmayandan elbette üstündür. Sanat-edebiyat, plastik sanatlar, gösteri sanatları birer 'yaratı'dır. Sanatçı hangi dinden hangi inançtan olursa olsun, kendi inancına karşı görünmemek için, bu yaratıcılığı Tanrısal yaratıcılıktan farklı gösterir.

■ **Peki nedir sendeki yaratıcılığın karşılığı?**

Yaratıcılık karşısında tüketici, okuyucu izleyici her kim ise duyduğu içsel hayranlıkla o yaratı karşısında kendi bakış açısını ve düşlerini açar. Sanat, edebiyat yapıtları okuyanın izleyenin düşlerine ayna tutar. Onun fiziki ortamdaki duruşunu bakışını, yine onun düşlerine ihbar eder. Kendisine, düşüncelerine kendi hayat kaygıları ve çabaları içinde çeki düzen vermeye çağırır; belki de zorlar.

İşçi edebiyatı işçinin, köylü edebiyatı köylünün hayatını anlatmak, onların günlük hayatlarından söz etmek değildir. O olsa olsa haberdır, 'röportaj'dır. Edebiyat, özellikle de şiir onların gelecek düşlerine sızıp yarınlarına sahip olma isteklerine güç veren bir 'enerji' kaynağı olmalıdır. 'Ne yaparsa nasıl olacak?' sorusunun

HALİL İBRAHİM ÖZCAN

yanıtı onların siyasi örgütlerinin anlatacağı şeylerdir. Sanatın görevi ne yaparsa nasıl olacak, sorusunu kendisine sorduğunda; tutunacağı değerleri, gelecek düşlerini, özgür ve mutlu olabilme umutlarını berraklaştırmaktır.

■ **Evet yazın dünyasına şiirle başlamıştın; sence şiir nedir ve neye yarar? Ya da şöyle sorayım; şiir yazılmasa ne olurdu, neyimiz eksik kalırdı hayatta?**

"Şiir nedir" sorusunun yanıtı:

Hangi şiir, kimin şiiri?

Şiir; her şairin, düş zenginliğinin, yaratı yeteneğinin, imgelem gücü ve bilgi birikiminin kalem izidir.

Şiir yanında roman ve öykü de yazıyorum. Şiirimle anlatamadıklarım, anlatmaya

gücümün, birikiminin yetmedikleri var elbette. Ama bunun için değil, öyküyle, romanla, fotoğrafla, makaleyle denemeyle anlatmak istediklerim de var. Öylece, bir surette asılı bir deride basılı yiyen içen sıçan bir kul olarak geldiğim gibi geçip gitmek istemiyorum bu yaşanılabilir dünyadan. Hayata ve hayatın bana hem ettiklerine hesap sormak, hem de sunduklarına hesap vermek istiyorum. Yaşadığım bilinsin istiyorum.

■ **Biraz da kitaplarından söz edelim istersen.**

İlk kitabım, "Özgürlüğe Yörüktük" (1996) bir destan özeti diyebilirim. 80 sayfalık bir nehir şiir. Büyük Oğuz ayaklanmasından Tanzimat'a kadarki dönemde, Yörüklerin, Türkmenlerin özgürlük, bağımsızlık tutkularına sarılarak iskana, teslimiyete, Selçuklu, Osmanlı baskılarına direnişlerinin bugün genlerimizde durmakta olduğunu anlatmaya çalıştım.

■ **Evet çok haklısın. Türklerin akın akın Anadolu'ya gelişi hakkında sağlıklı araştırmalar çok değil. En azından bizim kaynaklarda.**

İkinci kitabım, "Sisyazi" (1997). Celali isyanlarına adını veren 'Bozoklu Şeyh Celal'den 1996'ya bir uçuşma. Bozoklu Celal, ele geçirilip

öldürüldükten sonra, yeniden vücut bulup tekrar ayaklamasını diye, cesedi kuşbaşı doğranarak, her bir parçası, atlılarla bir başka gediğin ardına götürülüp gömülmüş. Bu dosyayla; 1996 yılı 10. Altın Koza En iyi Şiir Dosyası Ödülü aldım (Bu ödülü aldığını söyleyen başkaları da var emme olsun varsın. Jüri tutanağı ve ödül benim adıma ve bende).

Üçüncü kitabım. "Düş Nöbeti" (2007). Şiir. Özgürlüğe Yörüktük ve Sisya kitaplarımla aynı kapak altında üçüncü kitabım.

Dördüncü kitabım. "Son Göç" (2015) Roman. Göçer-konar Yörüklük hayatının son kalan Yörüklerin yerleşik hayata geçmeye direnişleri, yerleştirilme baskıları karşısındaki tutumları üzerine kurguladığım bir roman. Yörüklerin gelenek, görenek, töre, kültürel ve ahlaki değerlerine tutunma çabaları üzerine bir kurgu. Atalarımın, anamdan – babamdan, elimden, obamdan duyduğum dinlediğim öykülerden sıyrıp çıkardığım; söz dizimleri, atasözleri, deyimler, teşbihler ne kaldıysa belleğimde yitip gitmesin yok olmasın diye kurgular içinde kayda aldığım değerlerim ve elbette çocukluğum, gençliğim... Yörüklüğüm.

"Kızılırmak Karakoyun" filmi var. Senaryosu Nâzım Hikmet, Yılmaz Güney filmi. "Binboğalar Efsanesi" romanı var, yazarı Yaşar Kemal. "Son Yörük" öyküsü var yazarı Osman Şahin... "Turna Misali" yeni bir film. Eren Boz- Eyüp Boz imzalı. Arada birkaç belgesel, röportaj var elbette. Şiirlerde var. Çoğu manzum (bizim Yörükler 'manzum'u seviyor diye ben de manzumlar yazdım bu arada...) başkaca Yörüklerle ilgili çağdaş sanat yapıtı yok sayılır.

■ **Senin "Son Göç" adlı romanını daha hazırlık aşamasında okuyan şanslı kişilerden biriyim. Orada anlattığın kahramanların yaşadığı coğrafyayı da gezdirmiştin bana. Kitabından ve Torosların güneyinden çok etkilenmiştim. Etkilenmemek de elde değildi. Adeta bir laboratuvar çalışanı gibi inceden çalıştığını görmüştüm bu romanında seni.**

Yarın arkeologlar çıksa arasa Yörüklerle ilgili bir şey bulamazlar. Bizim ne kalelerimiz, ne saraylarımız, ne kervansaraylarımız olmuş. Yürüyen bir hayatın gerektirdiği gereçlerimiz dışında, halı, kilim, keçe bulabilirler belki. Onu da teyzeler 'Naloncu'ya verip plastik leğenle değişmediyse. Geriye bir tek; geleneklerimiz, dilimiz, öykülerimiz, destanlarımız ve Yörüklüğün binlerce yıllık birikimi insan, hayvan, doğa sevgisi, özgürlük ve bağımsızlık tutkusu kalacak. Bunları da sahiplenebilirsek kalacak. Yörük kültürü içinde yetişmiş herkesten yazmasını istiyorum. Söz söyleme olanağı bulduğum her ortamda. Birkaç yıldır yazmaya yayımlamaya başlayan Yörükler var

seviniyorum.

■ **Yazarlar yazdıkları coğrafyanın çocuklarıdır, eserlerinde görüp tanıklık ettiğimiz gibi. Ey Koca Yörük Muhammet Güzel, biraz bize o yerlerden bahseder misin?**

1956 yazında Sultan Dağları'nda, bir yaylada doğmuşum. İlkokulu 6 yılda 4 okulda 6 kez 'nakil' olarak bitirdim. Her kış farklı bir köyün yakınına konakladığımız için okullar da değişiyordu. Ortaokula Serik'te başlayıp Antalya'da bitirdim. Antalya'da başladığım liseyi 20 sene sonra İzmir'de bitirdim. Açık öğretimle iki yüksek okul daha bitirdim. Diplomalarım ikişer yıllık olsa da gerçektir.

Benim ebem (Sizin babaanne dediğiniz) obamızın yakımcısıydı. Ona özenir ben de yakımlar söyledim. İlkokul 4. sınıfta yazdığım bir şiirimi öğretmenim Süleyman Ertürk, o zamanki 'ünite' dergilerinden birine yolladı. Yayınlanıp yayınlanmadığını hiç öğrenemedim. Ortaokuldayken, 'Serik Postası' gazetesinde şiirler yayımlamaya başladım. Türkçe öğretmenim Turgut Güzelkara, daha tutarlı daha iyi şiirler yazabilmek için çok okumam gerektiğini söyledi. Her hafta bir kitap veriyor, kitabı geri verirken kitapla ilgili sorular soruyor, takıldığım konulara açıklık getiriyordu. Sonraki zamanlarda 'İmge nedir' onu öğrendim. Yaşadığım çevre aldığım aile içi eğitim ve çevrem, sanatçı edebiyatçı dostlarım, arkadaşlarım, hocalarım herkesten öğrenmeye çalıştım. Öğreniyorum.

■ **Hayat hızlı akıyor, gençlik günleri de geride kalıyor. Yazıyla kurduğun ilişkide mutluluğun sırrına erişebiliyor musun, yoksa yeter benden bu kadar mı diyorsun? Yani kısacası bugünlerde neler yapıp ediyorsun?**

Herhangi bir emeklinin yaşadığı gibi (Ama gayvehane, gıraathane görmeden) geçiyor günlerim. Yaşadığım kadar yazıyorum. Alanım uçsuz bucaksız. Ağacın, taşın, kurdun, kuşun tıpkı bizler gibi birer ruhu ve canı olduğuna inanılan, Şaman inancından kalma bir kültür içinde yetiştiğim için, barışığım evrenle. Evin içinde duvara bakarak yazıyor olsam da yazdıklarımı doğaya bakarak biriktiriyorum. Bir buçuk gözle okumaya çalışıyorum (biri 5 yıldır tedavi altında). Yine bir buçuk gözle fotoğraflar çekiyorum.

Bir müzik aleti çalabilmeyi, bir de resim yapabilmeyi çok isterdim ama yeteneksizim.

Belki Yörüklüğündendir; Karacaoğlan, Dadaloğlu dedelerimden beriye yaşamı yarattıklarıyla çalışmayan, dünyaya bakışına yakın yerden bakan, tüm ozanları şairleri severek, içselleştirerek okurum. Diğer tüm sanat edebiyat ürünleri için de aynı tutuculuğum etkindir.

RANA POLAT SÖNMEZ

Yürüyüş

Geç güneşle koyulmuşuz yürüyüşe
Tek dönemeyeceğim kadar geç
Kırılğan olan her nesnenin bilincinde
Hemen sonra her nesnenin kırılğanlığının
Kaygılı, herkesi korumaya hazırım
Tanık bulamasam da şırıngayla çekilişine dünyamın
Kimi tanıdım o dev iğnenin ucundan sakındım
Kafeslerde tuttuyusam havanı bu yüzden
Gögün verevine delindiği duydum
Kuştu, işitilmedi uçuğu yerden
Yücesine yükselen
Esti kafeste
Göğsümde gizlen
Dinle
Burada biraz duralım
İten ve çeken
Ne'den kaçırırsak ona doğru kaçırırız'u imleyen
Denizin eninden çekildiği duydum
Nehirdi seçilmedi karıştığı yerden
Enginine dökülen
Taştı sebillerden
Gözlerime eğil izle
Şuradan devam edelim
Az önce öyle emin şimdi böyle tedirgin bastığımız kara
Dikenden eksiltirilir diye bıraktım toprağını saksılara
Tohum görülmezse göverdiği yerde
Yakınına düşmüştür
Sarsılır saksıda
Gövdeme yaslan bekle
Hayır, oraya kadar gitmeyelim
Gitmeyelim çünkü
Yaşadıkça ilerleyen bir hastalıktır yaşamak
İlerledikçe bulaşmaya azimlenen
Belki durunca durmuş sayılsak
Kanımin yönünde böyle kıvrınmazdım
Seni böyle sürüklemesdim fakat
Yürüdükçe tanık ister yürüyüşüm
Hava, su, toprak
Kaç defa kırılmış olsa da bu yüzden
Kaç defa diyorum sana
Mazgallara basma

NÂZIM HİKMET İÇİN ÖNSÖZ

Sürgünden şiire, hürriyetin kızıl nehri, her mısrasındaki kaza, sahne devrimdeki haykırış gösterisi, iki dünya arasında, doğum ile gün batımı arasında bir milletin manevi özü.

Sabah tarlasında duran mavi gözlü bir ağaç, sesinde özgürlük arzu-suyla çiçek açan bir halkın özgürlükçü konserini yansıtıyor.

Türk dilinin enginliğinde, diktatörlerin iliklerini kemiren yepyeni bir şiir diliyle, kalabalığın boğazında kutsal toprakların ata kökünü zonkluyor ilahilerinde.

Bugün, çok sevdiği İstanbul topraklarında, özgürlüğe geç kalmak istemeyen bir kalabalık telaşlı adımlarla yürüyor. Ve Batı'daki kardeş kentinden, beni tanımlayan bu Lizbon'dan, Nâzım'ın sesinin ebedi bir Üstat anıtı gibi yankılanacağı dünya platosuna Türkiye'yi ulaştıracak ışıklı davulların gücü gibi, söylentiler şimdiden duyulabiliyor.

LUIZ FELIPE SARMENTO
12 MAYIS 2023
LIZBON

İSTANBUL'A UÇAKLA GELİŞ

Dışarıda sis var
Uçağın penceresinden bir geminin Boğaziçi'nde bıraktığı
izi görüyorum
Bir süre sonra deniz bu izi siliyor

Konteyner taşıyan gemiler, denizin mavi ipek büyük halısı
üzerine, dünyevi bir poker partisi için iskambil kartları
gibi biraz rastgele saçılmış durumda.

Uzakta insanların inşa ettiği yapılar, deniz ile dağ arasın-
da ince bir beyazımsı kabuk oluşturuyor
Bir kemirgen mantarın izi
İnsanlık sadece bir kemirgen mantar değil mi?
...Bazılarına inanılırsa dünyanın hastalığı...
(Hiç olmazsa benim ülkemdeki bazı peynirlerin içinde
gelişen asil çürümeyle karşılaştırılabilir oldukça)

Daha yakından: binalar, yollar, vinçler, bir liman, parklar...
İnsanlık bütün manzarayı kaplıyor

Her halükarda bu kemirgen mantar yaşıyor
Hayatta kalıyor
Veya inkişaf ediyor

Ve eğer dünya hastaysa
Dünyayı iyileştirebilecek odur.

FRANCIS COMBES
(4/V/2023)

PAZAR GÜNÜ

(Nazm Hikmet)

Güneş o gün de her zamanki gibi doğdu
"Şairi" görmek için
'Güneşin göremediğini kim görebilir ki'

Günler sonra geldi Şair
Parmaklıkların dışında, yere oturdu
Sırtı hapishane duvarına dayayarak,
Yüzü solgundu, vücudu zayıf,
Ama gözleri doğrudan güneşe konuşuyordu
Şair sessizce oturdu, güneşe taparak

Güneş durdu,
İkisinin gözleri buluştu
Şair gülümsedi, güneş de öyle

"Şimdiye kadar neredeydin, Şair?
Dünyayı dolaşıyorum ama
Sen görünmüyorsun
Bilge insanlar der ki;
Benim olmadığım yerde sen varsın
Ama benim olmadığım,
Sadece senin olduğun yer neresi?"
diye sordu güneş

"Şair" gülümsedi
Büyüleyicisin dostum
Parlaksın da; nehirler, kanallar,
Kentler, pazarlar, herkesi parlamasına sebep oluyorsun
Seni görünce gönlüm çiçek açıyor
Karanlık hapishane hücresi
Hükümdarların kalbi kadar kara

Sözlerim,
Karanlık sokaklar boyunca gider,
Kalabalık evlerde oturanların yanına
Hükümet tarafından üzerlerine yük bindirilenlerin
Neredeyse açıktan ölmek üzere olanların
Sözlerim özgürlüğe gidiyor
Karanlığı delen ateşböceklerine yakın

Güneş ve Şair
İkisi ayakta sohbet ediyor

Dünyanın dar sokakları bile ışık huzmesini gördü

RATİ SAXENA, HİNDİSTAN

BİR ŞAIR'İN SESİ

-Nâzım Hikmet için
(Türk şair Nâzım Hikmet onuruna şiir)

Konuşan bir sabah, biz derin düşüncelere dalmışken
sevdiğimizi bilmediğimiz birçok şey hakkında,
güneş yüreğimizin derinliklerindeyken, tüm kuşlar şarkı söyleyip
kanatlarını çırpı.

"Hayat ilahisi"nin susayana su verdiğini duyduk.

Sen, yaşayan bir sessin,

Evrene, kabilene ait bir ses.

Bize, "yaşamak" hakkında "beş satırda" hitap ediyorsun

Baharın tüm bereketi birçok sabah gelir,

ateşle arındırmak için.

Bahardan bir parça, bir şair, bir lamba

... konuşan bir sabahın tüm nimetleri.

- AYO AYDOLA - AMALE

ŞAHSİYET İDEOLOJİSİ

DERYA ERKENÇİ

Hayatta iyi olduğum gereksiz konular var. Benim bile var bunlarım, var sen düşün. Tecrübe diyorlar adına, al kokla. Yine de ümitli uyandığım günlerde çok fena oluyorum. Çok sevmenin her şeye yeteceğine inanılan bir çağın çocuğuyum. Kendiliğime tutkulanıp birey olmam zor. Alışmamış özü teklik kesmiyor. Yeni bir tür şahsiyet ideolojisi var, adına özgürleşme deniyor. Birbirine teslim olmak isteyenlere bu şehirde yer yok. Ruh nihayet merhameti terk etmiş, geçmişin en mahrem huyları yerlerde sürünüyor. Sen bana bakma, parmak uçlarım tenini not defteri niyetine kullanıyor. Göz kamaştırmak hülyalı bir hatıra, zaten takipçi sayım da gittikçe azalıyor.

Senelerce ayıramazken meyvelerin lezzetlerini, zehirli sarı örümceklerin kalın ağları arasında gizlenen acı ve taneli böğürtlenler gibi içime çektim seni. Anlatmayı denedim, koku denen şey nasıl anlatılır bilemedim. Sen farkında olmadan hep doğru tahmin ettin. Hiç sekmez, hayat üzerime pisler on senede bir. Ömür geçer temizlenene dek, zaten senelerim kolay harcanır. Aşkım şaşkın, şehrin esrarlı lağım sularına karışır. İnsanlarda tahrip edici sorgular filizlendirmek gibi berbat bir etkim var biliyorum. Ah evet biliyorum, keşke böyle olmasaydı diye her gün diliyorum. Rüzgârla habire değişen şekilsiz bir kum tepesi yerine dümdüz ve kıraç bir çayıra benzeseydim diyorum.

Onlar ki gözünün ucunda yaşla dolaşan insanı sevmezler. Hep metin olmanı beklerler. Seni hem kanatır hem de ağlamana tahammül göstermezler. Babam gözü pek bir adamdı. Bense içimin acımasını canımın acımasına tercih ederdim. Şimdilerde eğer acıdan ölmek üzere değilsem son ana kadar kimseye mızızlanmam, bedeni ağrılarımın bahsetmem, kızılıcık şerbeti içtim derim. Fakat ruhum yaralanıyor, içim kederle doluyorsa hemen gönülden feryat ederim. Kendimize acımayı ne çok sevdik biz. Hatta bir dönem bunu takım sporu haline bile getirdik. Oysa kendini sevmek diye de bir şey varmış, sonradan fark ettik. Bozguncuyuz, bencilliğin zarif boynunu kırmak için ahdedtik.

Çünkü hayatın dinamikleri siyasetinkinden çok başka. Orada yeteneklerimizin, emeğimizin ve tutkularımızın bir karşılığı var. Orada daima biz kazanıyoruz. Hayat, sanat, varoluş, geçim sıkıntısı, mutluluklar, kaygılar ve kederler; her şeye rağmen dengem var. Yaşamaktan hoşnudum, çıldırmadan bir şekilde idare ediyorum diye salak salak kendimi kandırırken mezarının toprağı çoktan çökmüş eski arazların hafif meltemiyle uçuverdi strafordan evim. Üzme kendini. Sen hayatın adına doğru yerdeysen anlamlı tesadüfler birbirini kovalar, her şey bir şekilde bağlantılıymış, ahenkli bir bütünün parçalarıymış gibi görünür derler ya hani. Mademki sevmiyorsun artık beni, ben de hayata armağan ediyorum seni.

BARAN BİLGİT

BULUTSUZ BİR BAHAR AKŞAMI

Nâzım Hikmet Ran

Hikmetle yükselen bir dağa yazılmış şiiirdir o. Başını biraz kaldıran herkes görür ve gönlünü açan herkes anlar onu.

Kocamandır ve bir başınadır ama yalnız değildir. Koynundayken bile özlediği sevdiğini bir kez bile öpemeyen âşıktır. Denize açılan gözleriyle ve başında kök salan akcağaç saçlarıyla yabana koyulmuş bir kolcudur. Biraz yarımdır Nâzım ve biraz küskün. Ne de olsa o esareti cılız ışığıyla eriten bahardır. Ve bahar gelince duvarların arkasından Piraye'ye seslenir:

*Bahar geldi karıcığım bahar,
Dışarıda, bozkırın üstünde birdenbire
Taze toprak kokusu, kuş sesleri ve saire
Güneş
Artık o her gün öğle vaktine kadar
Bana yakın benden uzak
Sönerek ışıldayarak yürür*

...
*Dışarıda akşam olur
Bulutsuz bir bahar akşamı.*

Daha ne anlatabilir onu. Bulutsuz ve aydın, bahar gibi yepyeni, şen ve hür, akşam kadar hüzünlüdür Nâzım. Bahar gibi karanlığın en derin anında bir alaycı rüzgârla yetişir, nisan gibi yağmurlarıyla yeşertir ve mayıs gibi olmuş olan ne kadar kötülük varsa deviriverir.

On Dokuzuncu yüzyılın bitiminde Osmanlı topraklarına, Selanik'e doğan ve kanatlanıp Anadolu'nun bağrına salınan, sonra da uçuşup Sovyet toprağının yaban karlarına saplanan hürriyet kuşu. Kanadı her bir yerinden yaralanmıştı ama yine de cesurdur, uçmaktan korkmaz. Çünkü onun güvendiği şey nereden eseseği belli olmayan rüzgârlar değil, yekpare özgür ruhudur. Ona güvenir ve yanılmaz.

Adının anlamının şiiir, kendisinin şair olmasına ve gerçekten bir masaldan fırlamışçasına hayatı boyunca yalnızca kendisinin değil, halkının da mutlak özgürlüğü için savaşmasına şaşılabilir. Her şeyden önce içine kapalı bir imparatorlukta Mevlevi postundan geçmiş bir dedenin torunu ve Mekteb-i Sultanî'den mezun Hikmet Nazım Bey ile piyano çalıp resim yapan ve Fransızca bilen Cemile Hanım'ın oğlu olarak çok kültürlü ve her kapısı medeniyete açık olan Selanik'te dünyaya gelmesi bir tesadüf değildir. Tıpkı Mustafa Kemal gibi ışıklar içinde... Nasıl bir dünyaya doğduğunuz ve ilk adımlarınızı nasıl bir dünyada attığınız kimliğinizi belirler. Hikmet Nazım'ın oğlu Nâzım Hikmet de işte böyle bir dünyaya doğmuş ve güneşi

görebilen bir evde büyümüşü. Ne de olsa bahar gibi gelecekseniz uzun ve yorgun bir kışın üzerine, güneşi yüklenmeniz icap eder.

Nâzım yaşamak için gelmişti insanlar yurduna ve kapı duvar demeden, kar boran dinlemeden kursağında bir yumrukla da olsa yaşadı. Ve "şaka yapmadan bir ciddiyetle" yaşadı. "...bir sincap gibi mesela, yani, yaşamının dışında ve ötesinde hiçbir şey beklemeden, yani bütün işin gücün yaşamak olacak..." diyecekti. Üstelik insan için, yalnızca insanca ve aydınca yaşamak için ölebilecekti. "...beyaz gömleğinle bir laboratuvarıda insanlar için ölebileceksin, hem de yüzünü bile görmediğin insanlar için..." diyecekti mesela.

Bahriye Mektebi'nde okumuştur. Denizlerle tanışmıştı. Özgür denizlerle ve ötesinde yeni dünyalar yarattığı ufuklarla. Sonra da Tevfik Fikret'in, Ahmed Arif'in, Sabahattin Ali'nin omuzlarında yükseldi ve şiiir olup aktı memleketinin üzerine. Bir su gibi, bir deniz gibi sığmadı kalıbına ki kafiyeyi aruzu tanımadan ilk serbest nazımın, ilk özgür şiiirin babası oldu. O zamandan belliydi: Nâzım Apollon değil, Dionysos olacaktı.

Henüz bahar gelemeden hayatına, kurşunu ayaz yeniden bastırdı. Memleketin sinesine düşman süngüleri saplanmış ve Milli Mücadele dönemi başlamıştı. Nâzım durmadı, derhal çıktı yola. Bir kuzey yıldızı gibi girdi İnebolu'dan yurduna. Elini koydu taşın altına. Kurşuna karşılık şiiir yazıyordu. Ocağı yanan her yerde eğitim veriyor ve karanlıkta yol açıyordu. Bu dönem bir kırılma noktasıydı belki de onun için. Mustafa Kemal'le tanışmıştı. "Bazı genç şairler modern olsun diye mevzusuz şiiir yazmak yoluna sapıyorlar. Size tavsiye ederim, gayeli şiiirler yazınız." diye salık vermişti Atatürk. Nâzım da bir nazireyle tarihe not düştü hem Mustafa Kemal'i hem Kuvayı Milliye'yi;

*"Sarışın bir kurda benziyordu/ Ve mavi gözleri
çakmak çakmaklı/ Yürüdü uçurumun başına kadar,/ eğıldı, durdu./ Biraksalar/ ince, uzun bacakları
üstünde yaylanarak/ ve karanlıkta akan bir yıldız gibi kayarak/ Kocatepe'den Afyon Ovası'na atlayacaktı"*

Hayat devam ediyordu. İçinde akan seli durduramadı Nâzım. Yine taşı yüreğinin denizleri, bentleri aştı, duvarları deldi ve akıp gitti. Memleketine sığamadı. Bu kez Sovyet topraklarındaydı. Baharı getirmeye ant içmiş yüreğinden sökülen şiiirlerini güneşe hasretle yazıyordu artık. Çünkü mutlak özgürlüğü ancak güneş verebilirdi. Çünkü güneş bir kez açıldığında hiçbir insanı ayırt etmez, imtiyaz göstermezdi.

Mutlak eşitliği güneşten öğrenmişti. İşte bu yüzden o topraklarda fikri artık kemâle ermişti. İnsanlık ancak güneşin zaptıyla kurtulabilirdi. Ve o sözleri söyledi;

*Akın var
güneşe akın!
Güneşi zaptedeceğiz
güneşin zaptı yakın!*

Orada ya da burada bir fark olmadı. O hem özgür hem tutsaktı. Sürgündü artık Nâzım. Ne ironiktir ki sürgün kelimesi, bir cezanın infazıyla terki diyar etmek zorunda kalmak anlamına da gelir; bir bitkinin filizlenmesi anlamına da. İşte böyle, bahar nasıl araftaysa Nâzım da arafta yaşadı. Cennetten sürülmüş ve karlar altında kalmışsa da bir kardelen olup sürgün vermiş ve yine zarif başını güneşe çıkarmıştı.

Ama yaşamıştı o. Her şeyden önemlisi sevmek için yaşadı. Öyle ya, Tahir olmak da ayıp değildi, Zühre olmak da onun için. Hatta sevda yüzünden ölmek de ayıp değildi. Hatta Kanunlar sırtında bir ter gibi akarken ve Devletin nizamı ensesinde yanarken o sevdiğini görebilmek için bir ceviz ağacına dönüşebilecekti. Sevdiğinden önce ölmek isteyecek ve onu düşünmek dünyanın en güzel sesinden en güzel şarkıyı dinlemek gibi gelecekti.

Ve sonunda kış sona erdi. Bahar oldu Nâzım. O öyle mi söylerdi bilemeyiz ama bugün üzerimize bir örtü gibi kaplansa karanlık, bir Nâzım Hikmet şiiiriyle yırtılır, dağılıverir. O bizim baharımızdır. Onun kutsal "davet"i bütün kardeşliğimizi bulutsuz bir bahar akşamında, yine bahar çiçeklerinden örülmüş bir tacın altında ve memleketimizin en güzide meydanında toplar. Ve biz yeniden hatırlarız; memleketin, hasretin, yaşamının, hür olmanın ve kardeş olmanın ne olduğunu...

Dörtlüde gelip Uzak Asya'dan Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan bu memleket, bizim.

Bilekler kan içinde, dişler kenetli, ayaklar çıplak ve ipek bir haliye benzeyen toprak, bu cehennem, bu cennet bizim.

Kapansın el kapıları, bir daha açılmasın, yok edin insanın insana kulluğunu, bu dâvet bizim...

Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür ve bir orman gibi kardeşcesine, bu hasret bizim...

"Ben bir insan, ben bir Türk şairi Nazım Hikmet ben tepeden tırnağa insan tepeden tırnağa kavga, hasret ve ümitten ibaret..."

ATTILLA İLHAN

"Şamdanları donanınca eski zaman sevdalarının
başlar ay doğarken saltanatı sultan-ı yegâhın"

HAZİRAN ÇİÇEK AÇTI

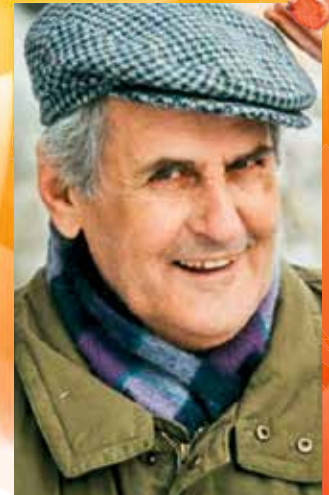
MUAZZEZ İLMİYE ÇİĞ

"Bizler kazandığımız şeylerin değerini
biliyoruz, çünkü çok zor elde ettik.
Siz bunu ancak kaybettiğinizde
anlayacaksınız."

GEORGE ORWELL

"İnsan sevimlikten çok
anlaşılmayı istiyordu belki de."

FAKİR BAYKURT

"İnsan haksız bir iş görür de susar
mı? Eğer susarsa, o insan mıdır?
Değildir! Madem öyle susmayın.
Verin el ele! Çıkarın sesinizi!"

Hazan, hüznün, bereket ve hasat mevsiminde doğmuşlardı... Bereketli ömürleri oldu. Saygıyla anıyoruz...

İstasyon Dergisi PDF'ine Web Sitesi üzerinden
erişebilir ya da Sesli Dergi formatında
dinleyebilirsiniz.

Daha Çok Yeşil Daha Mutlu İnsan!

Çevre Haftasını hem karada hem denizde düzenlediğimiz etkinliklerle kutladık.
8 Haziran Marmara Denizi Günü'nde bu yılın teması biyoçeşitliliğe dikkat çekmek için kıyı temizliği yaptık.

*Daima
Sevgi Kazanacak*
Ali KILIÇ
Maltepe Belediye Başkanı

İSTASYON

Belki yarınlar,
mutlu sonlar var.